

INTERREG NOORDWEST-EUROPA 2021-2027

Interreg-programmadocument

Door de Europese Commissie op 24 augustus 2022
goedgekeurde versie

CCI No 2021TC16RFTN005

Disclaimer: Dit document is goedgekeurd door de Taskforce Noordwest-Europa en de Europese Commissie onder de naam Interreg-programma Noordwest-Europa 2021-2027. Het document is opgesteld overeenkomstig artikel 17 van de Interreg-verordening voor de periode 2021-2027, volgens de template die als aanhangsel bij de genoemde verordening is gevoegd. Zie voor meer informatie over de programmering voor het Interreg-programma Noordwest-Europa 2021-2027: www.nweurope.eu.

Inhoudsopgave

1. <u>GEZAMENLIJKE PROGRAMMASTRATEGIE: BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGSUITDAGINGEN EN BELEIDSREACTIES</u>	5
1.1 PROGRAMMAGEBIED	5
1.2 SAMENVATTING VAN DE BELANGRIJKSTE GEZAMENLIJKE UITDAGINGEN, WAARBIJ NIET ALLEEN REKENING WORDT GEHOUDEN MET ECONOMISCHE, SOCIALE EN TERRITORIALE ONGELIJKHEID MAAR OOK MET GEZAMENLIJKE INVESTERINGSBEHOEFTE, COMPLEMENTARITEIT EN SYNERGIEËN MET ANDERE SUBSIDIEPROGRAMMA'S EN -INSTRUMENTEN, DE LESSEN DIE UIT HET VERLEDEN ZIJN GETROKKEN EN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN INDIEN HET PROGRAMMAGEBIED IN ZIJN GEHEEL OF GEDEELTELIJK ONDER EEN OF MEER STRATEGIEËN VALT	6
1.3 EEN MOTIVERING VOOR DE GESELECTEERDE BELEIDSDOELSTELLINGEN EN SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN VOOR INTERREG, BIJBEHORENDE PRIORITEITEN, SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN DE VORMEN VAN STEUN, WAARBIJ INDIEN NODIG ONTBREKENDE SCHAKELS IN DE GRENSOVERSCHRIJDENDE INFRASTRUCTUUR WORDEN AANGEPAKT	27
2. <u>PRIORITEITEN</u>	35
2.1 PRIORITEIT 1 - SLIMME KLIMAAT- EN MILIEUBESTENDIGHEID VOOR NWE-GEBIEDEN	35
2.1.1 SPECIFIEKE DOELSTELLING 2.4 HET BEVORDEREN VAN KLIMAATADAPTATIE EN RAMPENRISICOPREVENTIE EN -WEERBAARHEID, REKENING HOUDEND MET OP ECOSYSTEMEN GEBASEERDE BENADERINGEN	35
2.1.2 DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	35
2.1.3 INDICATOREN	38
2.1.4 DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN.....	39
2.1.5 BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	40
2.1.6 GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	40
2.1.7 EEN INDICATIEVE UITSPLITSING VAN DE EU-MIDDELEN VAN HET PROGRAMMA PER SOORT INTERVENTIE ..	40
2.2 PRIORITEIT 1 - SLIMME KLIMAAT- EN MILIEUBESTENDIGHEID VOOR NWE-GEBIEDEN	41
2.2.1 SPECIFIEKE DOELSTELLING 2.7 HET VERBETEREN VAN DE BESCHERMING EN HET BEHOUD VAN NATUUR, BIODIVERSITEIT EN GROENE INFRASTRUCTUUR, OOK IN STEDELIJKE GEBIEDEN, EN HET VERMINDEREN VAN ALLE VORMEN VAN VERONTREINIGING	41
2.2.2 DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	41
2.2.3 INDICATOREN	44
2.2.4 DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN.....	45
2.2.5 BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	46
2.2.6 GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	46
2.2.7 EEN INDICATIEVE UITSPLITSING VAN DE EU-MIDDELEN VAN HET PROGRAMMA PER SOORT INTERVENTIE ..	47
2.3 PRIORITEIT 2 - SLIMME EN EERLIJKE ENERGIETRANSITIE	47

2.3.1	SPECIFIEKE DOELSTELLING 2.1 HET BEVORDEREN VAN ENERGIE-EFFICIËNTIE EN HET VERMINDEREN VAN DE UITSTOOT VAN BROEIKASGASSEN	47
2.3.2	DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN VERWACHTE BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	47
2.3.3	INDICATOREN	49
2.3.4	DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN	50
2.3.5	BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	52
2.3.6	GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	52
2.3.7	EEN INDICATIEVE UITSPLITSING VAN DE EU-MIDDELEN VAN HET PROGRAMMA PER SOORT INTERVENTIE	52
2.4	PRIORITEIT 2 - SLIMME EN EERLIJKE ENERGIETRANSITIE	53
2.4.1	SPECIFIEKE DOELSTELLING 2.2 HET BEVORDEREN VAN HERNIEUWBARE ENERGIE OVEREENKOMSTIG RICHTLIJN (EU) 2018/2001, MET INBEGRIJ VAN DE DAARIN VASTGELEGDE DUURZAAMHEIDSCRITERIA	53
2.4.2	DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN VERWACHTE BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	53
2.4.3	INDICATOREN	55
2.4.4	DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN	56
2.4.5	BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	57
2.4.6	GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	58
2.4.7	EEN INDICATIEVE UITSPLITSING VAN DE EU-MIDDELEN VAN HET PROGRAMMA PER SOORT INTERVENTIE	58
2.5	PRIORITEIT 3 - TRANSITIE NAAR EEN PLAATSGEBONDEN CIRCULAIRE ECONOMIE	59
2.5.1	SPECIFIEKE DOELSTELLING 2.6 HET BEVORDEREN VAN DE OVERGANG NAAR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE MET EFFICIËNT GEBRUIK VAN HULPBRONNEN	59
2.5.2	DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN VERWACHTE BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	59
2.5.3	INDICATOREN	62
2.5.4	DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN	63
2.5.5	BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	64
2.5.6	GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	64
2.5.7	EEN INDICATIEVE VERDELING VAN DE GEPROGRAMMEERDE MIDDELEN PER INTERVENTIETYPE	64
2.6	PRIORITEIT 4 - VERBETEREN VAN DE TERRITORIALE VEERKRACHT IN NWE DOOR MIDDEL VAN INNOVATIEVE EN SLIMME TRANSFORMATIE	65
2.6.1	SPECIFIEKE DOELSTELLING 1.1 HET ONTWIKKELEN EN VERSTERKEN VAN DE ONDERZOEKS- EN INNOVATIECAPACITEIT EN HET INVOEREN VAN GEAVANCEERDE TECHNOLOGIEËN	65
2.6.2	DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN VERWACHTE BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	65
2.6.3	INDICATOREN	68
2.6.4	DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN	69
2.6.5	BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	71
2.6.6	GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	71
2.6.7	EEN INDICATIEVE VERDELING VAN DE GEPROGRAMMEERDE MIDDELEN PER INTERVENTIETYPE	71
2.7	PRIORITEIT 5 - TRANSITIE NAAR EEN SOCIAAL INCLUSIEVE EN VEERKRACHTIGE SAMENLEVING	72

2.7.1	SPECIFIEKE DOELSTELLING 4.1 HET VERBETEREN VAN DE EFFECTIVITEIT EN DE INCLUSIVITEIT VAN DE ARBEIDSMARKTEN EN DE TOEGANG TOT HOOGWAARDIGE WERKGELEGENHEID DOOR HET ONTWIKKELLEN VAN SOCIALE INFRASTRUCTUUR EN HET BEVORDEREN VAN DE SOCIALE ECONOMIE	72
2.7.2	DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN VERWACHTE BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	72
2.7.3	INDICATOREN	75
2.7.4	DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN.....	76
2.7.5	BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	77
2.7.6	GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	77
2.7.7	EEN INDICATIEVE UITSPLITSING VAN DE EU-MIDDELEN VAN HET PROGRAMMA PER SOORT INTERVENTIE ..	77
2.8	PRIORITEIT 5 - TRANSITIE NAAR EEN SOCIAAL INCLUSIEVE EN VEERKRACHTIGE SAMENLEVING	78
2.8.1	SPECIFIEKE DOELSTELLING 4.5 HET GARANDEREN VAN GELIJKE TOEGANG TOT GEZONDHEIDSZORG EN HET VEERKRACHTIGER MAKEN VAN GEZONDHEIDSZORGSTELSLS, MET INBEGRIJ VAN EERSTELIJNSZORG, EN HET BEVORDEREN VAN DE OVERGANG VAN INSTITUTIONELE ZORG NAAR GEZINS- EN GEMEENSCHAPSGEBONDEN ZORG	78
2.8.2	DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	78
2.8.3	INDICATOREN	80
2.8.4	DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN.....	81
2.8.5	BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	83
2.8.6	GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	83
2.8.7	EEN INDICATIEVE UITSPLITSING VAN DE EU-MIDDELEN VAN HET PROGRAMMA PER SOORT INTERVENTIE ..	83
2.9	PRIORITEIT 5 - TRANSITIE NAAR EEN SOCIAAL INCLUSIEVE EN VEERKRACHTIGE SAMENLEVING	84
2.9.1	SPECIFIEKE DOELSTELLING 4.6 HET VERSTERKEN VAN DE ROL VAN CULTUUR EN DUURZAAM TOERISME IN ECONOMISCHE ONTWIKKELING, SOCIALE INCLUSIE EN SOCIALE INNOVATIE.....	84
2.9.2	DE GERELATEERDE ACTIETYPES EN HUN VERWACHTE BIJDRAGE AAN DIE SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN AAN MACROREGIONALE EN ZEEGEBIEDSTRATEGIEËN, INDIEN VAN TOEPASSING	84
2.9.3	INDICATOREN	86
2.9.4	DE BELANGRIJKSTE DOELGROEPEN.....	87
2.9.5	BEOOGDE SPECIFIEKE GEBIEDEN, MET INBEGRIJ VAN HET GEPLANDE GEBRUIK VAN ITI, CLLD OF ANDERE TERRITORIALE INSTRUMENTEN	88
2.9.6	GEPLAND GEBRUIK VAN FINANCIERINGSINSTRUMENTEN	89
2.9.7	EEN INDICATIEVE UITSPLITSING VAN DE EU-MIDDELEN VAN HET PROGRAMMA PER SOORT INTERVENTIE ..	89
3.	<u>FINANCIERINGSPLAN</u>	<u>90</u>
3.1	FINANCIËLE TOEWIJZINGEN PER JAAR	90
3.2	TOTALE TOEWIJZINGEN PER FONDS EN NATIONALE MEDEFINANCIERING	90
4.	<u>MAATREGELEN DIE ZIJN GENOMEN OM DE RELEVANTE PARTNERS TE BETREKKEN BIJ DE OPSTELLING VAN HET INTERREG-PROGRAMMA EN DE ROL VAN DIE PROGRAMMAPARTNERS BIJ DE UITVOERING, HET TOEZICHT EN DE EVALUATIE</u>	<u>91</u>

5. <u>AANPAK VAN DE COMMUNICATIE EN ZICHTBAARHEID VOOR HET INTERREG-PROGRAMMA (DOELSTELLINGEN, COMMUNICATIEKANALEN, WAARONDER SOCIAL MEDIA (INDIEN VAN TOEPASSING), GEPLAND BUDGET EN RELEVANTE INDICATOREN VOOR TOEZICHT EN EVALUATIE).....</u>	96
6. <u>INDICATIE VAN DE STEUN AAN KLEINSCHALIGE PROJECTEN, MET INBEGRIJ VAN KLEINE PROJECTEN IN HET KADER VAN FONDSSEN VOOR KLEINSCHALIGE PROJECTEN.</u>	98
7. <u>UITVOERINGSBEPALINGEN</u>	99
7.1 PROGRAMMA-AUTORITEITEN	99
7.2 PROCEDURE VOOR HET INSTELLEN VAN HET GEZAMENLIJKE SECRETARIAAT	100
7.3 VERDELING VAN DE AANSPRAKELIJKHEDEN ONDER DE DEELNEMENDE LIDSTATEN EN, INDIEN VAN TOEPASSING, DERDE LANDEN, PARTNERLANDEN EN LGO'S, IN HET GEVAL VAN FINANCIËLE CORRECTIES DIE DOOR DE MANAGEMENTAUTORITEIT OF DE COMMISSIE WORDEN OPGELEGD.....	101
8. <u>GEBRUIK VAN EENHEIDSKOSTEN, VASTE BEDRAGEN, VASTE PERCENTAGES EN FINANCIERING DIE NIET GEKOPPELD IS AAN KOSTEN</u>	103
BIJLAGEN	103

1. Gezamenlijke programmastrategie: belangrijkste ontwikkelingsuitdagingen en beleidsreacties

1.1 Programmagebied

Het NWE-programmagebied blijft afgezien van twee belangrijke wijzigingen hetzelfde als voor de periode 2014-2020: Enerzijds heeft het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie ertoe geleid dat het land zich uit het NWE-programma heeft teruggetrokken.

Anderzijds zijn er nieuwe regio's uit Duitsland en Nederland tot het programmagebied toegetreden.

In Duitsland maken de regio's Leine-Weser en Weser-Ems (Nedersaksen) en de deelstaat Vrije Hanzestad Bremen - met de steden Bremen en Bremerhaven - nu deel uit van het programmagebied.

Deze regio's delen een aantal uitdagingen en kansen met de rest van het NWE-programmagebied, met name op het gebied van groene en duurzame energie, adaptatiemaatregelen om klimaat- en crisisbestendiger te worden, maatregelen op het gebied van het gebruik en beheer van water als hulpbron, maatregelen op het gebied van circulaire economie en oplossingen voor groene en slimme mobiliteit. In al deze regio's is innovatie een belangrijke motor achter de ontwikkeling ervan. Daarnaast vormen capaciteitsopbouw voor een CO2-arme economie, toegang tot en creëren van digitale diensten, sociale innovatie, creatieve industrie, verbetering van diensten van algemeen belang alsmede empowerment van burgers eveneens belangrijke thema's voor deze regio's, net als voor de rest van het programmagebied.

Uit Nederland hebben de drie noordelijke provincies (Friesland (Fryslân), Groningen en Drenthe) zich bij het programmagebied aangesloten. De betrekkelijk geringe omvang van deze regio's maakt de samenwerking met andere regio's - zowel economisch als geografisch - absoluut noodzakelijk. Deze regio's kennen een aantal uitdagingen maar hebben ook kansen gemeen met de andere NWE-regio's, met name op het gebied van energie, bio-economie, blauwe economie, maar ook op het gebied van landbouw/landelijk gebied. De ontwikkelingen op het gebied van waterstof, aqua-thermie, watertechnologie, microverontreinigingen en remote sensing spelen in deze regio's een grote rol.

(Aan het eind van het programmadocument is een kaart van het programmagebied ingevoegd)

- 1.2 Samenvatting van de belangrijkste gezamenlijke uitdagingen, waarbij niet alleen rekening wordt gehouden met economische, sociale en territoriale ongelijkheid maar ook met gezamenlijke investeringsbehoeften, complementariteit en synergieën met andere subsidieprogramma's en -instrumenten, de lessen die uit het verleden zijn getrokken en macroregionale en zeegebiedstrategieën indien het programmagebied in zijn geheel of gedeeltelijk onder een of meer strategieën valt

Programmastrategie en reikwijdte

Sinds de industriële revolutie heeft Noordwest-Europa een voortrekkersrol gehad bij de industrialisatie en de economische ontwikkeling in Europa. Deze eeuw van groei heeft echter wel een prijs gehad:

- nadelige gevolgen voor het milieu
- nadelige gevolgen voor de mens
- territoriale ongelijkheid

Het Interreg NWE-programma zoekt naar manieren om dit te herstellen. In de territoriale analyse die van NWE is gemaakt, worden specifieke territoriale behoeften geïdentificeerd waarvoor maatregelen nodig zijn om de trends uit het verleden om te buigen en de regio's voor te bereiden op de duurzame transitie naar een beter milieu en nieuwe sociaal-economische kansen. Er is nog altijd sprake van territoriale uitdagingen en ongelijkheid. Sommige regio's lijden nog steeds onder de gevolgen van structurele verandering, terwijl andere te kampen hebben met een krimpende bevolking als gevolg van de vergrijzing en het wegtrekken van jongeren. In veel NWE-gebieden wordt het natuurlijk kapitaal in de vorm van biodiversiteit, schoon water, bodem en lucht. Daarnaast brengen de gevolgen van klimaatverandering urgente uitdagingen met zich mee. Ook is er sprake van verschillen als het gaat om de toegang tot overheidsdiensten en werkgelegenheid. NWE heeft echter ook een sterke traditie als het gaat om het ontwikkelen van innovatieve, technologische en sociale oplossingen om dergelijke problemen aan te pakken. De NWE-spelers hebben op dit gebied gedurende vele decennia namelijk een enorme ervaring opgebouwd als het gaat om de economie duurzamer en hulpbronnen efficiënter te maken en om de nadelige gevolgen voor het milieu en de klimaatverandering te beperken.

De uitdaging is nu om NWE-gebieden te helpen bij een duurzame en evenwichtige ontwikkeling en om onderlinge verschillen te verkleinen. Voortbouwend op de ervaring die het programma al heeft met transnationale samenwerking, is de gezamenlijke ambitie voor het programma 2021-2027:

"het bevorderen van een groene, slimme en eerlijke transitie voor alle NWE-gebieden"

met als doel een evenwichtige ontwikkeling te stimuleren en alle regio's veerkrachtiger te maken".

Het programma zal projecten financieren die bijdragen aan de 'groene' transitie van alle NWE-gebieden op weg naar een klimaatneutrale, hulpbronnenefficiënte en duurzame samenleving. Deze transitie is een grote uitdaging voor alle gebieden en reikt verder dan de scope van dit programma. Het Interreg NWE-programma is gericht op de implementatie en de invoering van transnationale en plaatsgebonden oplossingen om bij te dragen aan het behoud van natuurlijke hulpbronnen, het bevorderen van natuurlijke oplossingen voor klimaatverandering en de ondersteuning van de energie- en circulaire transitie.

De transitie moet "slim" zijn in die zin dat hiervoor technologische innovatie en digitalisering nodig zijn, die door publieke en private stakeholders worden bevorderd. Bovendien vereisen geïntegreerde oplossingen een innovatieve maatschappelijke aanpak en de betrokkenheid van burgers en actoren binnen de sociale economie om slimme samenwerkingsverbanden tot stand te brengen die het draagvlak van die oplossingen onder de burgers vergroten en een transformatieve innovatie mogelijk maken.

Tegelijkertijd moet de transitie "eerlijk" zijn in die zin dat zij inclusief moet zijn en rekening moet houden met alle mensen en gebieden. Het moet gaan om eerlijke en geïntegreerde oplossingen in die zin dat zij zorgen voor empowerment van de lokale gemeenschap. De projecten zijn gericht op de specifieke behoeften van gebieden met bepaalde territoriale en sociaaleconomische uitdagingen, en moeten hen helpen bij de transitie naar groenere processen en systemen.

De programma-acties moeten ondersteuning bieden aan transnationale samenwerking, die zich richt op publieke en private stakeholders, universiteiten en onderzoeksinstituten en maatschappelijke organisaties uit de verschillende regio's die zijn betrokken bij het NWE-programmagebied. Het programma moet bijdragen aan het vergroten van de capaciteit van gemeenschappen om de relevante uitdagingen op het gebied van territoriale ontwikkeling aan te gaan. Het moet ondersteuning bieden aan de uitwerking en implementatie van strategieën en actieplannen, de ontwikkeling en het testen van oplossingen, alsmede de organisatie van de daaraan gerelateerde opbouw van capaciteit en activiteiten om de bewustwording te bevorderen.

Het algemene doel van het programma en van acties in het kader ervan is om bij te dragen aan een evenwichtige ontwikkeling van alle regio's in het gehele NWE-programmagebied. Het programma is erop gericht om alle regio's in NWE veerkrachtiger te maken, in die zin dat zij daardoor beter in staat zijn om in te spelen op bestaande en toekomstige uitdagingen. Uiteindelijk wil het programma bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van leven en het welzijn van alle NWE-burgers.

Stakeholders uit allerlei verschillende gebieden (niet-uitputtende lijst), waaronder stedelijke gebieden,, landelijke gebieden, kustgebieden, achterland, grensgebieden, grootstedelijke gebieden, peri-urbane gebieden, binnensteden, stadswijken met risico op uitsluiting, voorsteden, middelgrote steden, dorpen en gebieden met specifieke behoeften, worden uitgenodigd om plaatsgebonden oplossingen te ontwikkelen en te implementeren.

De thema's van het programma omvatten aspecten van de groene, slimme en eerlijke transitie met als doel evenwichtige ontwikkeling en territoriale veerkracht te bevorderen.

Prioriteit 1 - Slimme klimaat- en milieubestendigheid voor NWE-gebieden verwijst naar beleidsdoelstelling 2 "Een groener, CO₂-arm Europa". Deze prioriteit beoogt de klimaatbestendigheid te verbeteren, de gevolgen van de klimaatverandering te beperken door middel van groene/blauwe infrastructuur en de biodiversiteit en ecosystemen te beschermen door te vertrouwen op het enorme potentieel van het programmagebied.

Het tegengaan van klimaatverandering is een van de belangrijkste territoriale uitdagingen voor het programmagebied. Het programma draagt bij tot de doelstelling van de Europese Green Deal (COM(2019) 640 final) om van Europa in 2050 het eerste klimaatneutrale continent ter wereld te maken. Het sluit ook aan bij SDG-doelstelling 13 om "dringend actie te ondernemen om klimaatverandering en de impact ervan te bestrijden". Ondanks de verschillen tussen stedelijke, landelijke en kustgebieden is NWE een van de economisch meest ontwikkelde gebieden in de EU, met een hoge bevolkingsdichtheid, een goede infrastructuur (inclusief verkeer en transport) en veel industrie. Het energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen zijn erg hoog en dragen bij tot een aanzienlijke blootstelling van deze gebieden en gemeenschappen aan risico's in verband met klimaatverandering en bedreigingen voor de natuur en ecosystemendiensten.

Prioriteit 2 - Slimme en eerlijke energietransitie voor NWE-gebieden heeft betrekking op beleidsdoelstelling 2 "Een groener, CO₂-arm Europa". Deze heeft tot doel een slimme en eerlijke energietransitie in het NWE-programmagebied te bevorderen.

De NWE-gebieden willen bijdragen aan de ambitieuze doelstellingen van de Europese Green Deal (COM (2019) 640 final). Hierdoor moet Europa in 2050 het eerste klimaatneutrale continent ter wereld worden door prioriteit te geven aan energie-efficiëntie, een energiesector te ontwikkelen die grotendeels is gebaseerd op hernieuwbare energie, betaalbare energie in de EU te waarborgen en te streven naar een volledig geïntegreerde, onderling gekoppelde , gedigitaliseerde EU-energiemarkt. De bijdrage van het NWE-programma is ook in overeenstemming met SDG 7 (Sustainable Development Goal): "Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen" en SDG 12 "Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen". Hoewel er in de NWE-regio's sprake is van stabiele samenwerkingsverbanden, netwerken en nieuwe instellingen die deze transitie ondersteunen, zijn er ook nog steeds tekortkomingen. Er is bijvoorbeeld behoefte om de vraag naar en het aanbod van energie op elkaar af te stemmen, maar ook aan goede, multi-level

governancesystemen waarbij rekening wordt gehouden met de vele dimensies die een rol spelen in het proces naar een CO2-arme economie.

Prioriteit 3 - Overgang naar een plaatsgebonden circulaire economie verwijst naar beleidsdoelstelling 2 "Een groener, CO2-arm Europa".

In vergelijking met de EU als geheel is het NWE-gebied relatief ver als het gaat om de aanpak van een hulpbronnenefficiënte circulaire economie, maar er moet nog meer worden gedaan. Met name zijn de voordelen van de transitie niet evenredig verdeeld over alle regio's, sectoren en maatschappelijke groepen.

Prioriteit 3 is gericht op het bevorderen van een effectievere transitie naar een circulaire economie door iedereen toegang te geven tot de voordelen ervan. Deze prioriteit draagt bij aan een Nieuw Actieplan voor een circulaire economie "Voor een schoner en concurrerender Europa" (Europese Commissie, 2020e) en aan meerdere SDG's van de VN, waaronder SDG 7 over energie, SDG 8 over economische groei, SDG 11 over duurzame steden, SDG 12 over verantwoorde consumptie en productie, SDG 13 over klimaatverandering, SDG 14 over oceanen, en SDG 15 over leven op het land.

Prioriteit 4 - Verbetering van de territoriale veerkracht in NWE door innovatieve en slimme transformatie - verwijst naar beleidsdoelstelling 1 "een concurrerender en slimmer Europa door de bevordering van innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit".

Hoewel het NWE-programmagebied in veel sectoren een toonaangevende rol speelt, is erin de verschillende NWE-gebieden en -economieën sprake van verschillen met betrekking tot innovatievermogen, het gebruik van technologieën en de toepassing van digitalisering. Bovendien hebben de coronacrisis en de nasleep daarvan samen met de gevolgen van de Brexit en de globalisering de noodzaak onderstreept om publieke en private innovatiespelers in NWE (MKB/KMO, bedrijfsondersteunende organisaties, clusters, representatieve kamers van koophandel/sectoren, lokale, regionale en nationale overheden, publieke infrastructuraanbieders, onderzoeks- en technologieorganisaties, (publieke) dienstverleners, verenigingen van burgers, enz.) te ondersteunen. In dit verband moeten innovatie en de ondersteuning van publieke en private innovatiespelers een stimulans vormen voor economische en territoriale ontwikkeling. Er is innovatiecapaciteit nodig om de transformatie van economieën naar een toekomstbestendige ontwikkeling te ondersteunen, alsook om territoriale uitdagingen aan te pakken en slimme en geïntegreerde ontwikkeling te stimuleren. Innovatieve capaciteit van zowel de private als publieke sector zijn van cruciaal belang voor een evenwichtige territoriale ontwikkeling van alle regio's.

Prioriteit 5 - Overgang naar een sociaal inclusieve en veerkrachtige samenleving - verwijst naar beleidsdoelstelling 4 voor "een socialer en inclusiever Europa dat de Europese pijler van sociale

rechten uitvoert" om inclusieve groei en een evenwichtige geïntegreerde territoriale ontwikkeling te bevorderen. Deze doelstelling is erop gericht de capaciteit, vaardigheden en het welzijn van de gemeenschappen in NWE te verbeteren door middel van diensten van algemeen belang en het scheppen van de juiste voorwaarden voor werkgelegenheid van betere kwaliteit, betere toegang tot gezondheidszorg en zorg, en de versterking van het potentieel op het gebied van toerisme en cultuur om zo de economische ontwikkeling te stimuleren.

Een van de territoriale uitdagingen van het NWE-gebied is het opheffen van territoriale ongelijkheid met betrekking tot sociale en maatschappelijke ontwikkeling, integratie en gelijke toegang tot overheidsdiensten. Met deze prioriteit draagt het programma bij aan de realisatie van een aantal van de 17 SDG's (Sustainable Development Goals) van de Verenigde Naties: SDG 3 "Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden", SDG 4 "Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen", SDG 8 "Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen", SDG 10 "Dring ongelijkheid in en tussen landen terug", SDG 11 "Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam", SDG 16 "Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzekert toegang tot justitie voor iedereen en bouw op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen uit".

Tijdens de implementatie van het programma bevordert het Programma de strategische inzet van overheidsopdrachten ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen (met inbegrip van professionaliseringsinspanningen om capaciteitstekorten aan te pakken). Begunstigden zouden moeten worden aangemoedigd om meer gebruik te maken van criteria op het gebied van kwaliteit en levenscycluskosten. Indien haalbaar moeten niet alleen milieu-aspecten (bijvoorbeeld criteria voor groene overheidsopdrachten) maar ook sociale aspecten en innovatiestimuleringsmaatregelen worden meegenomen in de aanbestedingstrajecten van overheidsdiensten.

Daarnaast respecteert NWE de horizontale beginselen: grondrechten, gendergelijkheid, non-discriminatie en duurzame ontwikkeling. Bij de gehele implementatie van het programma worden deze beginselen meegenomen. Deze horizontale beginselen zullen ook deel uitmaken van de selectiecriteria voor de projecten.

Ook bij dit programma zal NWE weer een elektronisch systeem voor gegevensuitwisseling tussen de programma-organisaties en de begunstigden en de monitoring van alle concrete acties blijven toepassen, waarbij aan alle e-Cohesie-eisen wordt voldaan. Er zal gebruik gemaakt worden van het door Interact ontwikkelde instrument (in de programmaperiode 2021-2027 *Jems* genoemd). In de periode 2014-2020 is dit systeem ook gebruikt (e-MS), en de volledige continuïteit is gewaarborgd.

Samenvatting van de belangrijkste gezamenlijke uitdagingen, rekening houdend met economische, sociale en territoriale ongelijkheid, gezamenlijke investeringsbehoeften

De analyse van de gezamenlijke uitdagingen is gebaseerd op een gedegen territoriale analyse. Om een goed overzicht te geven van de meest urgente gezamenlijke uitdagingen binnen het NWE-gebied zijn de uitdagingen ingedeeld volgens drie verschillende territoriale profielen: stedelijke gebieden, gebieden met dominante verbindingen tussen stedelijk en landelijk gebied, en landelijke gebieden. Het is echter duidelijk dat de uitdagingen niet altijd even duidelijk afgebakend zijn of per gebied verschillen. Sommige uitdagingen hebben betrekking op alle of verschillende gebiedsprofielen. Hieronder worden de belangrijkste uitdagingen en de gevolgen ervan opgesomd, onderverdeeld naar soorten gebieden die er telkens het meest mee worden geconfronteerd.

Noordwest-Europa is een van de dichtstbevolkte en meest verstedelijkte gebieden van Europa. Het is ook een van de meest productieve en welvarende gebieden, met een hoge concentratie aan en mate van innovatieactiviteit alsmede een gebied met een hoog mate van digitale en vervoersconnectiviteit. Daarnaast bestaan er de nodige territoriale uitdagingen en is er sprake van ongelijkheid tussen de gebieden. Wanneer we meer specifiek inzoomen op de in het over het algemeen hoge niveau van economische welvaart, blijkt deze op lokaal niveau echter niet gelijkmatig over het programmagebied verdeeld. Het BBP per hoofd van de bevolking is in (hoofd)steden en stedelijke gebieden bijvoorbeeld veel hoger dan in de meeste landelijke gebieden van het NWE-gebied. Tegelijkertijd is er in sommige landelijke gebieden sprake van een hoge werkgelegenheid, terwijl bepaalde stadswijken kampen met werkloosheid en sociale uitsluiting. In het algemeen gesteld betalen we een prijs voor het hoge industrialiserings- en productiviteitsniveau in NWE. Negatieve milieu-effecten met betrekking tot luchtkwaliteit, de uitstoot van broeikasgassen en de waterkwaliteit maken het nog urgenter dat er klimaatadaptatiemaatregelen worden genomen. Om ervoor te zorgen dat in 2050 de CO₂-uitstoot tot nul is teruggedrongen, is een transformatie nodig die verder gaat dan louter financiële, regelgevende en technologische maatregelen, maar burgers en gemeenschappen centraal stelt bij de transitie. Deze 'eerlijke transitie' is dan ook een gezamenlijke uitdaging voor het gehele NWE-programmagebied. De strategie van het NWE-programma richt zich op de territoriale uitdagingen van de verschillende NWE-gebieden en concentreert zich op plaatsgebonden oplossingen die in een transnationaal format worden ontwikkeld. De specifieke uitdagingen zijn in het hele NWE-gebied vergelijkbaar, waarbij ieder gebied bepaalde aanvullende kenmerken heeft. Op basis van de analyse van de sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen konden de gezamenlijke investeringsbehoeften in het hele gebied worden vastgesteld die baat zouden hebben bij territoriale acties en samenwerking.

A) Belangrijkste gezamenlijke uitdagingen in stedelijke gebieden in NWE

Noordwest-Europa is een overwegend verstedelijkte regio: hier bevinden zich de grootste stedelijke gebieden van de Europese Unie. Grotedelen van de NWE-regio maken deel uit van de

zogenaamde "Europese blauwe banaan", die bestaat uit een reeks grootstedelijke agglomeraties, zoals Brussel, Amsterdam, het Rijn-Ruhrgebied en Parijs, een groot aantal stedelijke, peri-urbane en landelijke gebieden en kustgebieden en achterland (voornamelijk in Ierland, België, Frankrijk en Duitsland). Het belang van de stedelijke gebieden is des te groter aangezien in het NWE-programmagebied veel van de economisch welvarendste EU-steden liggen, met diverse gateway-functies, en de bijbehorende kenmerken en uitdagingen. Het grote aantal kleine en middelgrote steden en gemeenten vormt de territoriale ruggengraat van het NWE-gebied. Door de sterke mate van verstedelijking zijn de uitdagingen en kansen op het gebied van stedelijke ontwikkeling van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het NWE-programmagebied. Dit geldt voor alle soorten steden en stedelijke gebieden in Noordwest-Europa.

Territoriale uitdaging A.1: Bestrijding van de aantasting van het milieu en de schadelijke gevolgen van klimaatverandering

Uit de territoriale analyse die ter voorbereiding van dit programma is uitgevoerd, is gebleken dat veel gebieden te lijden hebben onder de negatieve effecten van de aantasting van het milieu en in hoge mate zijn blootgesteld aan de gevolgen van de klimaatverandering, zoals hittestress, overstromingen, droogtes en de gevolgen van extreme weersomstandigheden en klimaatgerelateerde gebeurtenissen die leiden tot negatieve gevolgen voor de mens en de biodiversiteit.

Tussen 1980 en 2017 hebben extreme weers- en klimaatgerelateerde gebeurtenissen aanzienlijke economische gevolgen gehad voor de landen van het NWE-programmagebied, met een gemiddelde schadepost per hoofd van de bevolking van bijna EUR 1.000. Duitsland leed de grootste financiële schade en had verreweg het hoogste aantal dodelijke slachtoffers, Luxemburg leed het grootste verlies per hoofd van de bevolking en per vierkante km. Recente extreme weersomstandigheden bevestigden deze trend.

Een andere milieu-uitdaging is hittestress, nog versterkt door de gevolgen van de klimaatverandering. Dit is vooral iets waar vooral de stedelijke gebieden van het NWE-programmagebied onder te lijden hebben. Hittestress zal naar verwachting de grootste gevolgen hebben voor de Duitse regio's van NWE en voor bepaalde delen van België. Vooral sterk verstedelijkte regio's, zoals Amsterdam en Brussel, hebben in vergelijking met de aangrenzende regio's extra veel last.

In veel gebieden van NWE is de luchtkwaliteit slecht en is er sprake van een hoge mate van vervuiling, of die nu afkomstig is van het verkeer, de industrie of de landbouw. Veel stedelijke gebieden presteren slecht als het gaat om NO_x-, PM_{2,5}- en SO₂-emissies, terwijl andere gebieden verontrustende cijfers laten zien op het gebied van NH₃ en NMVOS, als gevolg van verkeer en transport en industriële emissies. Het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen blijft een uitdaging voor alle soorten stedelijke gebieden.

De grote meerderheid van de waterlichamen in NWE verkeert niet in een goede ecologische toestand en loopt de kans op verdere achteruitgang. De belangrijkste belastende factoren voor oppervlaktewaterlichamen zijn diffuse bronnen en atmosferische depositie, gevolgd door hydromorfologische belasting (bijv. door dammen, sluizen, fysieke wijziging van kanalen), behandeling van stedelijk afvalwater en wateronttrekking (bijv. door de industrie, drinkwatervoorziening). Op veel plaatsen is de blauwe infrastructuur (d.w.z. oppervlaktewater zoals rivieren, kanalen, meren, wetlands, uiterwaarden) afwezig of van slechte kwaliteit. In sommige gebieden vertoont een groot deel van het oppervlaktewater duidelijke tekenen van chemische verontreiniging. Hoewel de toestand van het grondwater in NWE over het algemeen goed is, staat het in sommige gebieden onder grote druk.

NWE heeft een relatief lage dichtheid als het gaat om groene infrastructuur (d.w.z. bomen, grasveld, heggen, parken, velden, bossen, tuinen en groene gebieden die natuurlijke en beschermde gebieden met elkaar verbinden). Het bodemgebruik is intensief en de natuurlijke ecosystemen zijn versnipperd. Dit heeft gevolgen voor de kwaliteit en de kwantiteit van de biodiversiteit, vooral in stedelijke gebieden, die ook nog eens invloed ondervinden van andere factoren, zoals invasieve soorten, een gebrek aan groen of een tekort aan water. Tegelijkertijd is er sprake van een belangrijk onbenut potentieel ten aanzien van de instandhouding van de bestaande groene infrastructuur, verbetering van de connectiviteit tussen beschermde gebieden en het herstel van natuurlijke en semi-natuurlijke gebieden.

Wat de circulaire economie betreft, is de fysieke-afvalintensiteit in NWE hoog in vergelijking met het EU-gemiddelde. Grote delen van NWE laten tegenwoordig betere cijfers zien als het gaat om recycling, giftig afval of stortplaatsen. Hierbij dient wel aangetekend te worden dat er een toename van de verbrandingscapaciteit kan worden geconstateerd. Luxemburg, Duitsland en Ierland lopen achter wat betreft het percentage circulair (her)gebruik van secundaire materialen. Circulaire bedrijfsstrategieën en -modellen zorgen in de NWE-regio voor 2.857 banen per 1 miljoen inwoners, hetgeen hoger is dan het EU-gemiddelde. De territoriale spreiding is echter niet gelijk, aangezien circulaire bedrijfsmodellen vooral profiteren van de nabijheid van (industriële en stedelijke) agglomeraties en kenniscentra. Al met al kan gesteld worden dat er nog een groot potentieel bestaat om circulariteit op lokaal niveau en in verschillende waardeketens te bevorderen om ervoor te zorgen dat er minder hulpbronnen met een korte levensduur op een stortplaats belanden, en om het hergebruik en de efficiëntie van materialen bij de productie te verbeteren.

De energie-intensiteit meet de energiebehoeften van een economie en wordt vaak gebruikt als benadering voor de energie-efficiëntie. Binnen NWE scoort België het hoogste als het gaat om energie-intensiteit, zitten Frankrijk, Duitsland en Nederland in de middenmoot, en is de intensiteit in Ierland en Luxemburg het laagst.

Alle lidstaten in het NWE-programmagebied streven naar een aanzienlijke vermindering van het energieverbruik, voornamelijk door de economische groei los te koppelen van het

energieverbruik, dankzij hogere energie-efficiëntie. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door de vraag naar energie-intensieve diensten (bijv. verwarming, verlichting) terug te dringen door een efficiënter gebruik van energie (waardoor minder energie per eenheid economische output wordt verbruikt). De belangrijkste investeringsbehoeften en -lacunes betreffen vooral de energie-efficiëntie in gebouwen.

Wat betreft het aandeel van energie uit hernieuwbare bronnen op het gebied van elektriciteit, is er in sommige NWE-landen sprake van een aanzienlijke achterstand. In 2018 bedroeg het gemiddelde percentage voor de EU-27 32%. Uit de analyse van de NWE-landen blijkt dat meer dan een derde van alle elektriciteit in Duitsland uit hernieuwbare bronnen is opgewekt, terwijl het aandeel van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen in Frankrijk, België, Nederland en Luxemburg lager is. In het algemeen bestaat er een groot potentieel voor het gebruik van hernieuwbare energiebronnen of efficiënte technologieën voor verwarming en het opwekken van elektriciteit. In veel delen van NWE is er een groot potentieel voor het opwekken van zonne-energie. In Luxemburg bijvoorbeeld heeft ongeveer 3% van de huishoudens zonnepanelen op hun huis geïnstalleerd, terwijl het technisch potentieel hiervoor 8% bedraagt.

Mogelijke gezamenlijke investeringsbehoeften voor samenwerking in stedelijke gebieden:

- Werken aan oplossingen op basis van hernieuwbare energiebronnen en -technieken en energie-efficiëntiemaatregelen (materialen, technologieën, digitalisering, scholing van werknemers in de bouw, enz.), ondersteuningsmaatregelen voor energie-efficiëntie (bijv. financiering, aankoop, enz.) en oplossingen voor warmtekrachtkoppeling (WKK) en draagvlak onder consumenten om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.
- Ontwikkeling en implementatie van strategieën met betrekking tot de circulaire economie, afval en efficiënt gebruik van hulpbronnen, met name de vermindering van de afvalproductie per hoofd van de bevolking, verbetering van het afvalrecyclingpercentage en maatregelen ter verbetering van het percentage circulair materiaalgebruik.
- Ontwikkeling van gezamenlijke strategieën voor het voorkómen van en de aanpassing aan de effecten van klimaatverandering of voor het beperken van de negatieve gevolgen van klimaatverandering of extreem weer.
- Betere benutting van het potentieel van groene infrastructuur en de staat van natuurlijk kapitaal en biodiversiteit.
- Bevorderen van bewustzijn en maatschappelijk draagvlak met betrekking tot nieuwe efficiënte en circulaire benaderingen, betrekken van gemeenschappen en bevorderen van een gedragsverandering naar meer consistente en duurzame benaderingen.
- Verbeteren van de oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit.

Territoriale uitdaging A.2: Bestrijding van maatschappelijke fragmentatie en armoede in de steden

De sociaal-economische ontwikkeling in steden is niet overal in NWE gelijk. De sociaal-economische ongelijkheid dreigt toe te nemen. Het is belangrijk om op deze trends in te spelen door oplossingen vanuit regio's die deze trends met succes lijken te keren aan te passen en over te dragen op regio's met vergelijkbare sociaal-economische en demografische structuren. Daarnaast is er sprake van territoriale verschillen in postindustriële veerkracht en innovatiecapaciteit. Ondanks de economische suprematie van stedelijke gebieden zien veel van deze gebieden zich dus geconfronteerd met talrijke uitdagingen die van belang zijn voor de ontwikkeling van het beleid. Bovendien is samenwerking nuttig om deze uitdagingen aan te pakken, niet alleen tussen stedelijke gebieden en hun omgeving, maar ook binnen grotere gebieden.

Een specifiek soort armoede in stedelijke gebieden betreft de zogenaamde energiearmoede, dat wil zeggen dat huishoudens met een laag inkomen steeds moeilijker hun energierekening kunnen betalen of gebrek hebben aan adequate energiediensten in hun huis. Dit wordt vaak veroorzaakt door de slechte energieprestatie van huizen en gebouwen, een probleem dat zich voordoet in bijna alle stedelijke gebieden van NWE. Het gevaar bestaat dat energie-efficiëntie maatregelen, zoals het isoleren van huizen in stedelijke gebieden, negatief uitpakken voor huishoudens met een laag inkomen, met hogere energiekosten of hogere huurprijzen tot gevolg. Daarom moet rekening worden gehouden met eventuele indirecte effecten, bijvoorbeeld op sociale uitsluiting of de beschikbaarheid van betaalbare huisvesting.

De uitdagingen waarmee stedelijke gebieden worden geconfronteerd, zijn zeer uiteenlopend van aard en omvatten veel verschillende aspecten van territoriale ontwikkeling, met name op het gebied van sociale inclusie en levenskwaliteit, zoals gezondheid, maar ook mobiliteit, armoede, afvalbeheer in een circulaire economie, onderwijs en kennisbevordering, duurzame efficiënte en groene energieproductie, netwerken die participatieve democratische processen en betrokkenheid en empowerment van burgers bevorderen. Ongelijkheid in de ondersteuning van deze aspecten kan de bestaande ongelijkheid doen toenemen en tot sociale fragmentatie leiden.

Mogelijke gezamenlijke investeringsbehoeften voor samenwerking in stedelijke gebieden:

- Stimuleren van de onderlinge uitwisseling van ervaringen en oplossingen om stedelijke armoede terug te dringen, efficiënte en slimme mobiliteit en duurzame en efficiënte energie te verbeteren zonder dat hierdoor de beschikbaarheid van betaalbare huisvesting in gevaar komt, circulaire-economieplanning op grootstedelijke schaal bevorderen en implementeren.
- Verbetering van de samenwerking tussen kleinere steden, middelgrote steden en gemeenten om een concurrerende kritische massa te creëren voor het verlenen van diensten van algemeen belang.
- Steun voor stedelijke gebieden met achterblijvende sociale prestaties () door het bevorderen van een geïntegreerde aanpak, sectoroverschrijdende afstemming en de betrokkenheid van lokale stakeholders bij basisdienstverlening).

- Beperken van het risico van sociale uitsluiting in stedelijke gebieden en benutting van de grote economische mogelijkheden die deze bieden (werkgelegenheid, infrastructuur, diensten, vervoer, enz.).
- Door middel van transnationale strategieën transformeren van steden in plaatsen die aantrekkelijker zijn om in te wonen, te werken en om te bezoeken.
- Empowerment van lokale gemeenschappen zodat er lokale ontwikkelingsstrategieën worden uitgewerkt voor meer inclusie en om armoede in de steden aan te pakken.
- Lokale stakeholders betrekken bij de aanpak van de uitdagingen als gevolg van de bevolkingsgroei in steden en in de dichtbevolkte stedelijke agglomeraties.

B) Belangrijkste gezamenlijke uitdagingen in gebieden in NWE met nauwe verbindingen tussen stedelijk en landelijk gebied

Het stedelijk patroon in Noordwest-Europa wordt gekenmerkt door een groot aantal middelgrote steden in alle gebieden, van overwegend stedelijk tot vooral landelijk. Verbindingen tussen stad en platteland zijn natuurlijk en onvermijdelijk. De stromen van mensen, bezoekers en goederen integreren stedelijke en landelijke gebieden in functionele en ruimtelijke patronen. Zij versterken de bestaande complementariteit tussen stedelijk en landelijk gebied en kunnen de toegang tot diensten verbeteren en de economische aantrekkelijkheid van landelijk gebieden vergroten. Er is sprake van verschillende soorten verbindingen tussen stedelijk en landelijk gebied, zoals migratie en woon-werkverkeer, economische transacties, levering van openbare diensten, waaronder openbaar vervoer, alsmede ecosysteemdiensten, zoals vrijetijdsbesteding, recreatie, drinkwater-, energie- en voedselvoorziening.

Bovendien zijn er in het NWE-programmagebied verschillende functionele gebieden, bijv. functionele stedelijke gebieden, functionele landelijke gebieden en samenwerkingsverbanden tussen stedelijk en landelijk gebied. Er is sprake van een functionaliteit bij vervoersgerelateerde verbindingen, zoals bij stromen van mensen en goederen, waaronder hogesnelheidsverbindingen, maar ook conventionele spoor- en wegverbindingen, transnationale fietsroutes (bijv. Eurovelo) of verbindingen via de lucht, het water en havens. Woon-werkverkeer tussen landelijk en stedelijk gebied, maar ook over grenzen heen, is in veel NWE-regio's onderdeel van deze relevante functionele verbindingen. Functionaliteit speelt ook een belangrijke rol wanneer het gaat om verbindingen tussen stedelijk en landelijk gebied, aangezien deze bijdragen aan de integratie van landelijk en stedelijk gebied in meer functionele gebieden en aan de verbetering van de toegang tot basisdiensten binnen functionele gebieden, het vergroten van de aantrekkelijkheid van het landelijk gebied, het versterken van complementariteit en inspiratie bieden voor een evenwichtiger territoriale ontwikkeling.

De regio heeft een ruime ervaring met grensoverschrijdende functionele gebieden. Grensoverschrijdende INTERREG-programma's en/of grensoverschrijdende EGTS richten zich al op deze gebieden. De functionele gebieden zijn echter niet beperkt tot grensoverschrijdende

gebieden. In veel gebieden blijft de kloof tussen stedelijk en landelijk gebied bestaan. Deze scheidslijnen tekenen zich vooral af als het gaat om BBP en economische bedrijvigheid, groene infrastructuur, vervoersverbindingen en digitale en fysieke toegankelijkheid van basisdiensten, die de bestaande ongelijkheid tussen stedelijk en landelijk gebied en in functionele gebieden illustreren. Er blijven territoriale uitdagingen bestaan als het gaat om het vergroten van de aantrekkelijkheid en de dienstverleningscapaciteit van functionele gebieden die te maken hebben met een positieve bevolkingsontwikkeling en behoefte hebben aan adequate onderwijs- en innovatievoorzieningen, slimme energiesystemen, de transitie naar een circulaire economie, alsook betere bereikbaarheid van en toegang tot basisdiensten.

Territoriale uitdaging B.1: Fragmentatie van innovatiecapaciteit

Innovatieontwikkeling verschilt sterk tussen landelijk en stedelijk gebied, waarbij peri-urbane en landelijke regio's meestal beschikken over een beperktere innovatiecapaciteit. Maar ook al lijken stedelijke gebieden kenniscentra en technologisch toonaangevende organisaties te herbergen, toch blijven sommige achter op het gebied van digitale diensten, innovatieniveau en het gebruik van technologieën en IT-instrumenten om territoriale en maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Het blijft een uitdaging om kritische massa en innovatiecapaciteit op te bouwen in landelijk gebied. Nieuwe technologische ontwikkelingen, digitalisering, innovaties met betrekking tot openbaar bestuur en het gebruik van digitale technologie en instrumenten bij dienstverlening alsmede de inzet van IT vormen een uitdaging. Zij weerspiegelen de ongelijkheid tussen landelijk en stedelijk gebied en onderstrepen het belang van een evenwichtigere verdeling van de innovatiecapaciteit in het programmagebied als geheel.

Eventuele transnationale bijdrage aan gezamenlijke investeringsbehoeften door middel van samenwerking tussen landelijk en stedelijk gebied

- Versterking van de innovatiecapaciteit tussen innovatieleiders en regio's die een minder hoge positie innemen op het innovatiescorebord van de EU of die hun positie de afgelopen jaren hebben verloren.
- Verspreiding van innovatie vanuit plaatsen waar digitale technologie en slimme benaderingen worden ontwikkeld naar plaatsen waar deze een toegevoegde waarde kunnen hebben voor de economische, sociale of ecologische ontwikkeling.
- Ontwikkeling van functionele stad-plattelandsgebieden om een kritische massa te creëren ten aanzien van innovatiecapaciteit, bijvoorbeeld op het gebied van woon-werkverkeer, innovatie, onderwijs, toerisme of basisdiensten.
- Overdracht van innovatieve diensten en technologieën vanuit kenniscentra naar meer afgelegen gebieden.
- Voortbouwen op overeenkomsten tussen de verschillende doelstellingen en benaderingen van territoriale innovatie in de regio's, bijvoorbeeld bij slimme-specialisatiestrategieën.

- Het potentieel van de sociale economie vergroten door te zorgen dat deze een grotere bijdrage kan leveren aan de regionale en transnationale innovatiecapaciteit die kan bijdragen aan sociale impact en aan een eerlijke transitie en veerkracht.
- Gezamenlijke strategieën ontwikkelen voor economisch herstel na de coronacrisis in regio's met een vergelijkbaar economisch profiel.

Territoriale uitdaging B.2: Gedesintegreerde groene en blauwe infrastructuur en ecosysteemdiensten

De duurzame transitie vormt vooral een uitdaging in regio's met sterke verbindingen tussen landelijk en stedelijk gebied. Landelijk gebieden zijn van fundamenteel belang voor voedsel, water, lucht, natuurlijk kapitaal en andere ecosysteemdiensten voor stedelijke gebieden. De druk op het landelijk gebied (met name in zeer dichtbevolkte landen) als gevolg van intensieve landbouw, grootschalige woningbouw, extreem weer en klimaatverandering neemt echter toe. Negen functionele stedelijke/landelijke gebieden in NWE hebben het hoogste overstromingsrisico voor steden, voornamelijk rond de stroomgebieden van rivieren, met clusters van hoge of zeer hoge risico's, bijvoorbeeld langs de loop van de Schelde in Frankrijk, België en Nederland, de Moezel in Luxemburg, Frankrijk en Duitsland, in Cork en Waterford in Ierland, en de regio's langs de Rijn van Zuidwest-Duitsland tot in Nederland. De natuur en natuurlijke oplossingen zijn essentieel om een minimum aan natuurlijk kapitaal te waarborgen, de negatieve effecten van natuurlijke gebeurtenissen te beperken en de biodiversiteit in de verschillende regio's in stand te houden. De groene en blauwe infrastructuur in de meeste regio's van NWE is relatief beperkt in vergelijking met de rest van de EU. Er is een groot risico dat de bestaande groene en blauwe infrastructuur in NWE verder achteruitgaat, met name in gebieden rond grotere steden. Groene en blauwe ruimte is niet alleen schaars in de kernsteden, maar ook langs de randen van stedelijke gebieden in verschillende regio's van het NWE-programmagebied. Het verbeteren van de groene en blauwe infrastructuur in het NWE-gebied lijkt noodzakelijk voor NWE.

Eventuele transnationale bijdrage aan gezamenlijke investeringsbehoeften door middel van samenwerking tussen landelijk en stedelijk gebied

- Ondersteuning van de economische, sociale en energetische herstructurering
- Bevorderen van maatschappelijke betrokkenheid en nieuwe kansen voor bedrijven om de regionale werkgelegenheid op peil te houden of te vergroten in het licht van de beperking van de effecten van de klimaatverandering, circulaire economie, hernieuwbare energie, enz.
- Ontwikkelen van alternatieve bedrijfsmodellen (bijv. die lokale gemeenschappen ten goede komen) om maatschappelijke uitdagingen op de lange termijn aan te pakken
- De bestaande blauwe en groene infrastructuur in stand houden, connectiviteit tussen beschermde gebieden verbeteren en herstel van (semi)-natuurlijke gebieden.
- Integratie van het concept groene infrastructuur in ruimtelijk-orderingsbeleid.

Territoriale uitdaging B.3: Dienstverlening in de context van de discontinuïteit tussen stedelijk en landelijk gebied

De beschikbaarheid, toegankelijkheid en betaalbaarheid van basisdiensten zoals telecommunicatie, gezondheidszorg, onderwijs en kinderopvang is een indicator voor het welzijn van de burgers en wordt steeds belangrijker, ook in het licht van de coronacrisis. In het NWE-programmagebied is er sprake van een kloof tussen landelijk en stedelijk gebied wat betreft de toegang tot diensten van algemeen belang. Deze uitdaging wordt alleen maar groter, mede ook door demografische effecten, met name in landelijk gebied. De reistijd naar en operationaliteit (bijv. openingstijden) van kinderopvang, middelbare scholen, zorgverleners en ziekenhuizen lopen sterk uiteen. Slimme benaderingen en nieuwe oplossingen waarbij bijvoorbeeld digitale oplossingen worden gebruikt, kunnen de toegankelijkheid van onderwijs, kinderopvang of gezondheidszorg in perifere gebieden verbeteren, waardoor de levenskwaliteit en de veerkracht van deze gebieden verbetert.

Eventuele transnationale bijdrage aan gezamenlijke investeringsbehoeften door middel van samenwerking tussen landelijk en stedelijk gebied

- Herstel van de onevenwichtigheid tussen vraag en aanbod van diensten, tussen landelijke en stedelijke gebieden, rekening houdend met de verschillende demografische patronen en trends.
- Zorgen voor een betere overdracht van digitale technologieën en instrumenten in onderwijs, opleidingen en trainingen, (gezondheids)zorg tussen stedelijke en landelijke gebieden.
- Faciliteren van de transitie naar digitale, innovatieve en technologische transformatie tussen stedelijke en landelijke gebieden.
- Opzetten van samenwerkingsverbanden tussen stedelijke en landelijke gebieden om geïntegreerde strategieën op het gebied van het aanbieden van diensten te implementeren.

C) Belangrijkste gezamenlijke uitdagingen in landelijke gebieden/kustgebieden en de interne periferie van NWE

Het NWE-programmagebied is weliswaar een sterk verstedelijkt gebied, maar kent daarnaast ook landelijke en kustgebieden en andere gebieden met specifieke geografische kenmerken, maar ook een interne periferie. Deze gebieden maken het mogelijk om te specialiseren in bepaalde activiteiten, meer geschikt voor kleinere aantallen arbeidskrachten dan in stedelijke gebieden. Grotere steden hebben vaak een hogere productiviteit dan kleinere steden of landelijke gebieden, en deze laatste zijn in NWE vaak gericht op landbouw of de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen, en maakindustrie en het toerisme.

Ontvolking, werkloosheid, verschillen in BBP in vergelijking met stedelijke gebieden en een slechtere bereikbaarheid vormen een uitdaging voor de economische ontwikkeling in landelijke gebieden. Hoe meer afgelegen landelijke en kustgebieden zijn, des te kwetsbaarder zij zijn voor

ongunstige demografische ontwikkelingen. Perifere landelijke gebieden hebben vaak minder toegang tot digitale infrastructuur en snel internet, hetgeen de ontwikkeling van veel bedrijvigheid, digitale oplossingen in het onderwijs en de gezondheidszorg of andere toepassingen van digitale instrumenten belemmert. Meestal is de toegang tot basisdiensten in perifere landelijke gebieden aanzienlijk slechter dan in stedelijke gebieden of in stedelijk-landelijke gebieden. Sommige landelijke gebieden hebben te lijden van ontvolking, vergrijzing, een gebrek aan geschoold personeel, lage bevolkingsdichtheid en het ontbreken van een kritische massa voor het verlenen van diensten.

Landelijke gebieden hebben een groot potentieel als het gaat om cultureel en natuurlijk erfgoed. Zij vormen steeds vaker een favoriete bestemming voor binnenlands toerisme en uitjes, waardoor de biodiversiteit en het natuurlijke/culturele erfgoed onder druk komen te staan. Tegelijkertijd worden landelijke gebieden zwaar getroffen door weersverschijnselen en klimaateffecten, zoals zware regenval of storm, droogte, sterfte van bos en/of bosbranden of een lage grondwaterstand.

Bij kustgebieden zijn hun ligging en karakter bepalend voor hun ontwikkeling. Tegelijkertijd is het zo dat kustgebieden waar grote steden en stedelijke gebieden liggen, zich anders ontwikkelen, omdat dit aantrekkelijke ontwikkelingsgebieden of economische hotspots kunnen zijn binnen de nationale context. De economische activiteiten in kustgebieden zijn ook zeer divers; het kan bijvoorbeeld gaan om havenbedrijvigheid, visserij en zee- en strandgelinkt toerisme. Daarnaast zijn ook de ecosystemen en het klimaat in kustgebieden afwijkend, afhankelijk van de verschillende geomorfologische kenmerken en klimaatzones in Europa. De bereikbaarheid van kustgebieden hangt af van hoe afgelegen zij zijn en van de spreiding van de bevolking in het betreffende land.

Over het geheel genomen blijft er sprake van een aantal uitdagingen, vooral voor perifere landelijke gebieden en kustgebieden. Gezien de specifieke geografische kenmerken van deze gebieden, die op zich al een uitdaging vormen, kunnen de uitdagingen mogelijk worden omgezet in comparatieve voordelen door middel van geïntegreerde strategieën en betere samenwerking.

Territoriale uitdaging C.1: Belemmeringen op weg naar een eerlijke duurzame transitie

De digitale kloof in landelijke gebieden belemmert vaak de ontwikkeling en het gebruik van digitale instrumenten en oplossingen. Er zijn weinig kansen op economisch en werkgelegenheidsgebied en er is weinig diversiteit in de landelijke gebieden. Activiteiten op het gebied van cultuur en toerisme bieden nieuwe mogelijkheden voor werkgelegenheid en inkomsten. In veel gebieden worden deze nog niet volledig benut, en zij kunnen ook nieuwe uitdagingen meebrengen, zoals grotere verkeers-, vervoers- en goederenstromen, afval, maar ook druk op beschermde natuurgebieden. De landbouw speelt nog steeds een belangrijke rol bij het creëren van werkgelegenheid en inkomsten. De intensivering van de landbouw (en de visserij) draagt echter bij aan ontvolking, vervuiling en biodiversiteitsproblemen. Dit alles leidt tot nog grotere uitdagingen op milieugebied in landelijke gebieden.

Eventuele transnationale bijdrage aan gezamenlijke investeringsbehoeften door middel van samenwerking op verschillende niveaus

- Aanpak van de demografische uitdagingen in landelijke gebieden, met name gericht op werkgelegenheid en aantrekkelijke levensomstandigheden.
- Creëren van aantrekkelijke werkgelegenheidskansen, bijvoorbeeld door het verbeteren van de ervaring en expertise van werknemers in landelijke gebieden met een lagere arbeidsmarktparticipatie.
- Beter aanbod van diensten van algemeen belang door het tekort aan openbare diensten in sommige gebieden aan te pakken, hetgeen ook een positief effect kan hebben op de kansen op de arbeidsmarkt.
- Ondersteunen van sociale innovatie, empowerment van burgers of benutting van het potentieel van digitale hulpmiddelen en toepassingen voor een betere levenskwaliteit.
- Versterken van territoriale gezondheids-/welzijns-/zorgnetwerken die het beste kunnen inspelen op de behoeften van een bepaald gebied en adequate oplossingen kunnen ontwikkelen.

Territoriale uitdaging C.2: Vergrijzing, ontvolking en levenskwaliteit

Het is al een uitdaging op zich om tegenwicht te bieden aan de locatie-uitdagingen en voort te bouwen op de comparatieve voordelen van de landelijke gebieden. Groene en blauwe infrastructuur, bestaande ecosystemen, wind, zon en biomassa als hernieuwbare bronnen, alsook cultureel en natuurlijk erfgoed bieden grote ontwikkelingsmogelijkheden voor landelijke en kustgebieden. In het geval van biomassa wordt rekening gehouden met de EU-grenswaarden voor fijnstof. De uitdaging is om oplossingen te vinden om die concurrentievoordelen te benutten en deze te kapitaliseren. Dit potentieel moet worden gezien in de context van uitdagingen in het algemeen (zoals eerder beschreven), zoals 'brain drain', vergrijzing, ontvolking, enz.

Tegelijkertijd vertonen kustgebieden met belangrijke steden een ander ontwikkelingspatroon. Kustgebieden zijn aantrekkelijk voor stedelijke ontwikkeling en vaak ontwikkelen de dichtstbevolkte steden zich langs de kust. Sommige kustgebieden vormen binnen hun land een economische hotspot, terwijl andere economisch achterblijven. Dit verschil wordt nog eens vergroot door het verschil in economische activiteiten in de kustgebieden. De toestand van de ecosystemen, het klimaat en de risico's van klimaatverandering, de bereikbaarheid en hoe afgelegen een kustgebied ligt, verschillen sterk per kustgebied in het NWE-programmagebied. Dit vereist plaatsgebonden oplossingen voor de specifieke uitdagingen en kansen van kustgebieden.

Eventuele transnationale bijdrage aan gezamenlijke investeringsbehoeften door middel van samenwerking op verschillende niveaus

- Toename van duurzaam toerisme in landelijke gebieden
- Versterking van de lokale identiteit van landelijke gebieden, om bijvoorbeeld ontvolking en braindrain tegen te gaan.
- Ontwikkelen van nieuwe duurzame bedrijfsmodellen ten aanzien van een verantwoorde exploitatie van cultureel en natuurlijk erfgoed.
- Ondersteuning van landelijke gebieden zodat zij voortrekker kunnen worden op het gebied van hernieuwbare energie of het gebruik van biomassa. De gebieden zouden baat hebben bij gecoördineerde strategieën op dit gebied en bij de ervaring van andere regio's.
- Ondersteuning van vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkelingsoplossingen voor een betere levenskwaliteit en dienstverlening.
- Ondersteuning van investeringen in hernieuwbare energie en van kansen op basis van gezamenlijke strategieën voor kustgebieden.
- Ontwikkelen van gezamenlijke activiteiten voor een transitie naar een groene en circulaire economie om werkgelegenheid te creëren in landelijke en perifere gebieden.

Lessen uit het verleden

Het Interreg NWE-programma gaat nu de zesde programmaperiode in. Het nieuwe programma kan dus voortbouwen op een grote hoeveelheid kennis en deskundigheid op basis van de vijf eerdere subsidieperioden. Er zijn ervaringen verzameld en lessen geleerd op basis van eerdere programma's, en er zijn verbeteringen aangebracht in de operationele aspecten van het programma en in gesubsidieerde projecten. Hoewel de thematische reikwijdte van het VB-programma door de jaren heen niet is veranderd, zijn de dagelijkse activiteiten in overeenstemming met de bevindingen van de in 2018 uitgevoerde evaluatie van de implementatie en de in 2020 uitgevoerde territoriale analyse van NWE, waarin de meest recente statistische gegevens van het NWE-gebied zijn verwerkt.

In het vorige VB-programma werden 102 projecten gesubsidieerd door NWE. Uit de evaluatie van de implementatie in 2018 is gebleken dat het programma 2014-2020 effect heeft gehad op de territoriale ontwikkeling en een kritiek lacune heeft opgevuld met betrekking tot transnationale samenwerking. Uit de evaluatie bleek ook dat het programma een geslaagde aanvulling vormde op de nationale subsidieprogramma's van de lidstaten. De 102 gefinancierde projecten hebben bijgedragen aan de doelstellingen van territoriale cohesie, concurrentievermogen en evenwichtige ontwikkeling. De steun van het NWE-programma was gelijkmatig verdeeld over de armere en de goed presterende NUTS-regio's. Uit het relatieve ESIF-aandeel per soort regio bleek dat de NWE-subsidiesteun eind 2017 echter voornamelijk aan stedelijke en intermediaire regio's was verstrekt.

Complementariteit en synergie met andere vormen van steunverlening

Het Interreg NWE-programma en veel andere EU-programma's hebben tijdens vorige programmeringsperiodes uiteenlopende oplossingen voor lokale en regionale uitdagingen gecreëerd. Er is echter niet doeltreffend genoeg gebruik gemaakt van synergieën met andere EU-programma's, met name voor acties die in het Interreg NWE-programmagebied zijn uitgevoerd. In het kader van de territoriale analyse 2020 heeft het NWE-programma de complementariteit en potentiële synergieën met andere programma's en verschillende vormen van steun voor de periode 2021-2027 geïnventariseerd.

Het programma zal mechanismen ontwikkelen om mogelijke overlap wat betreft financiering vast te stellen en te voorkomen. Tijdens de beoordelingsfase onderhouden de nationale autoriteiten contact met de bevoegde nationale instanties over de projectvoorstellen. Met name zal worden gekeken naar complementariteit en/of mogelijke overlap met de hieronder genoemde fondsen, programma's, beleidsmaatregelen of initiatieven. Door deze controle zorgen de nationale autoriteiten ervoor dat de kans op overlap kleiner wordt.

Complementariteit en synergie met andere vormen van steun worden aangemoedigd en zullen tijdens de implementatie van het programma worden opgevolgd. De volgende gebieden zijn aangemerkt als 'zeer relevante gebieden' waarmee rekening moet worden gehouden:

- Complementariteit met de Europese onderzoeksruimte en Horizon Europa: De mededeling "Een nieuwe EOR voor onderzoek en innovatie" (COM/2020/628, goedgekeurd op 30-9-2020) is een belangrijke stap in de verwezenlijking van de Europese onderzoeksruimte. Bovendien zijn in november 2021 in een Aanbeveling van de Raad betreffende een Pact voor onderzoek en innovatie in Europa ((EU) 2021/2122) prioritaire gebieden vastgesteld voor gezamenlijk optreden ter ondersteuning van de EOR, als onderdeel van een gemeenschappelijke EOR-beleidsagenda van de EU en de lidstaten." Het NWE-programma voorziet in complementariteit om op onderzoek en innovatie gebaseerde oplossingen te stimuleren en potentiële bedreigingen te beperken, namelijk door synergieën tot stand te brengen met Horizon Europa, Europese samenwerkingsverbanden, waaronder EIT- kennis- en innovatiegemeenschappen ("Knowledge and Innovation Communities": EIT-KIC's) en gezamenlijke programmeringsinitiatieven. Het programma Horizon Europa is gericht op excellent missiegericht onderzoek, kan een aanvulling vormen op de NWE-projecten die met name gericht zijn op cohesie. Dit betreft met name de EU-missies met betrekking tot aanpassing aan klimaatverandering, klimaatneutrale en slimme steden, transitie naar een gezonde bodems en gezonde oceanen en wateren. Horizon en Interreg kunnen elkaar in belangrijke mate aanvullen: Horizon richt zich op onderzoek en innovatie (niet noodzakelijkerwijs met een regionale of NWE-focus), terwijl het Interreg NWE-programma een bijdrage kan leveren aan de implementatie van plaatsgebonden en concrete regionale oplossingen. In vergelijking met vorige Interreg NWE-programma's, waar er vooral sprake was van synergieën met projecten in het kader van de innovatie-as, valt voor 2021-2027

belangrijke complementariteit te verwachten met alle prioriteiten en specifieke doelstellingen van het NWE-programma.

- Complementariteit met andere EU-instrumenten en -beleid: het programma Digitaal Europa (2021-2027) ondersteunt digitalisering en geavanceerde digitale vaardigheden (waaronder kunstmatige intelligentie en de toepassingen daarvan op gebieden als taaltechnologie met het oog op meertaligheid) en kan een aanvulling vormen op NWE-projecten, die een duidelijk territoriale focus hebben. Met name de digitale innovatiehubs kunnen in de periode 2021-2027 goed samengaan met relevante NWE-projecten. Op het gebied van steun aan KMO/MKB kunnen het programma voor de eengemaakte markt 2021-2027 en InvestEU, synergieën bieden met NWE-projecten. Het nieuwe ERASMUS+-programma is complementair op het gebied van onderwijs en opleiding. Op specifieke thematische gebieden kunnen het nieuwe LIFE+-programma en EU4Health potentiële synergieën bieden, bijvoorbeeld op het gebied van energie-efficiëntie, hernieuwbare energie of gezondheidszorgsystemen. Synergieën met de European Digital Innovation Hubs (EDIH's) ter bevordering van de digitale transformatie van de overheid en het bedrijfsleven zullen worden aangemoedigd. Bovendien zal worden gestreefd naar synergie met de nationale digitale strategieën voor cultureel erfgoed. Het programma zal synergieën bevorderen met de Connecting Europe Facility (CEF), een belangrijk financieringsinstrument van de EU voor de financiering van infrastructuurinvesteringen op Europees niveau. Het CEF 2-programma (voor de periode 2021-2027) is bedoeld om de uitbreiding van een high-performance digitale infrastructuur in Europa te bevorderen in het kader van "CEF2-Digital". De financiering richt zich op twee belangrijke pijlers: 5G-infrastructuur (pijler 1) en grensoverschrijdende data-infrastructuur (pijler 2) in Europa. Ook in deze context kunnen NWE-projecten een aanvulling vormen op de invoering van Europese dataruimtes, zoals voorzien in de Europese datastrategie, die tot doel heeft het vrije verkeer van gegevens tot stand te brengen die het internationale concurrentievermogen en datasoevereiniteit van de EU waarborgt. Bovendien zal het NWE-programma er actief naar streven om bij te dragen aan de doelstellingen van de Europese Digitale Toegankelijkheidsrichtlijn (Richtlijn 2016/2102), die vereist dat alle online-inhoud van overheidsinstanties toegankelijk is voor iedereen, inclusief mensen met een beperking. NWE zal daarnaast de verbinding met het New European Bauhaus bevorderen, met name via de acties die in het kader van prioriteit 1 en 5 worden gefinancierd.
- Complementariteit met de regionale en nationale programma's in het kader van de doelstelling "Investeren in groei en werkgelegenheid": de belangrijkste nationale en regionale EFRO- en ESF+-programma's vormen een aanvulling op veel aspecten van het NWE-programma. EFRO-projecten met een regionale/nationale focus kunnen complementaire infrastructuur, structuren en settings creëren ten behoeve van effectieve transnationale projecten, terwijl ESF+-programma's maatregelen, opleiding en training en capaciteitsopbouw op sociaal gebied en het gebied van werkgelegenheid ondersteunen. In bepaalde delen van het programmagebied is complementariteit te verwachten met projecten in het kader van andere instrumenten zoals PeacePlus, JTF, EMFAF of ELFPO (via LEADER).

- Complementariteit met Nationale plannen voor herstel en veerkracht zal worden aangemoedigd: De waarschijnlijkheid is groot dat er synergieën en complementariteit ontstaan met maatregelen ten behoeve van territoriale, economische en sociale cohesie die in de nationale plannen voor herstel en veerkracht zijn opgenomen. Het NWE-programma voorziet in mechanismen om ervoor te zorgen dat de EFRO-steun in het kader van het NWE-programma een aanvulling vormt op de steun in het kader van de Europese faciliteit voor herstel en veerkracht zoals gesteld in artikel 9 van Verordening (EU) 2021/241 van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit. Hervormingen en investeringsprojecten uit de nationale plannen voor herstel en veerkracht kunnen steun ontvangen uit het NWE-programma, mits de faciliteit niet deze kosten dekt.
- Complementariteit met andere Interreg-programma's: andere grensoverschrijdende en transnationale Interreg-programma's in de NWE-landen bieden wellicht vergelijkbare mogelijkheden voor stakeholders op het gebied van de groene transitie, bestendigheid tegen klimaatverandering, bescherming van de biodiversiteit, innovatie en inclusie; met name het Interreg-programma North Sea Region biedt synergieën en complementariteit. In het geval van het programma Atlantic Sea zouden eventuele complementaire thema's kunnen bestaan uit het beheer van natuurlijke risico's, de bescherming van de biodiversiteit, de circulaire economie, de bevordering van hernieuwbare energiebronnen of duurzaam toerisme. De maritieme aanpak van het programma Atlantic Sea en de interactie met het binnenland vormen het onderscheidende kenmerk ten opzichte van NWE.

De drie transnationale programma's en andere transnationale en grensoverschrijdende programma's staan tijdens de implementatie van de programma's voortdurend met elkaar in contact.

- De uitwisseling van territoriale gegevens over recente Europese ontwikkelingstrends kan waardevolle informatie opleveren voor de ontwikkeling van Interreg NWE-projecten en Interreg NWE-programma-activiteiten. Tegelijkertijd kan door middel van gerichte analyse door het ESPON-programma wellicht worden ingespeeld op de vraag naar extra kennis als gevolg van de Interreg NWE-samenwerking.
- Complementariteit met de Territoriale Agenda (TA) 2030: het NWE-programma draagt bij aan de TA 2030, die een kader biedt voor acties op het gebied van territoriale cohesie en een toekomst voor alle plaatsen in Europa. De TA2030-pilots die in 2020 van start zijn gegaan, kunnen een inspiratiebron zijn voor NWE-projecten.
- Complementariteit met het I3-instrument (Interregional Innovation Investment Instrument): het nieuwe EU-instrument voor interregionale innovatie-investeringen zou vervolgvactiteiten kunnen bieden via samenwerking met stakeholders van buiten NWE en met een duidelijke investeringscomponent.

- Complementariteit met Smart Specialisation Strategies (S3): het NWE-programma biedt regio's en landen kansen om de transnationale samenwerking te versterken en de kritische massa met betrekking tot territoriale innovatie en veerkracht te versterken op basis van de specifieke slimme specialisatiestrategieën. Via het programma kunnen de NWE-gebieden en alle stakeholders samenwerken op de bij de betreffende S3 gedefinieerde gebieden van gemeenschappelijk belang.
- Complementariteit met de langetermijnvisie voor de landelijke gebieden in de EU en de fondsen voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB): Het NWE-programma biedt regio's en landen kansen om synergieën te ontwikkelen met de instrumenten en projecten die worden gefinancierd in het kader van het GLB, namelijk het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO), en zo bij te dragen tot het EU-actieplan voor het platteland en de langetermijnvisie voor plattelandsgebieden van de EU tot 2040.
- Complementariteit met AMIF: Van projecten die worden gefinancierd in het kader van het NWE-programma wordt gevraagd dat ze naar synergieën en complementariteit zoeken met het Asiel, Migratie en Integratiefonds (AMIF) en bijdragen aan een efficiënte aansturing van de migratie, de opvang en integratie van asielzoekers en een doeltreffend immigratiebeleid.
- Complementariteit met maritieme en macroregionale strategieën: Het NWE-programma zou complementair kunnen zijn met de Atlantische zeebekkenstrategie, met name wat betreft milieubescherming, de bevordering van hernieuwbare energie en de bevordering van een sociaal inclusief en duurzaam model voor regionale ontwikkeling. Bovendien zou NWE complementair kunnen zijn met de macroregionale Donaustrategie wat betreft milieubescherming, herstel en behoud van de waterkwaliteit en het beheer van natuurlijke risico's. Wat de macroregionale strategie voor het Alpengebied betreft, zou NWE complementair kunnen zijn met betrekking tot de doelstelling van deze strategie om de goede werking van de arbeidsmarkt in strategische sectoren te verbeteren, alsmede het behoud van natuurlijke hulpbronnen, het beheer van natuurlijke risico's en de bevordering van duurzame energie te ondersteunen.

- 1.3 Een motivering voor de geselecteerde beleidsdoelstellingen en specifieke doelstellingen voor Interreg, bijbehorende prioriteiten, specifieke doelstellingen en de vormen van steun, waarbij indien nodig ontbrekende schakels in de grensoverschrijdende infrastructuur worden aangepakt

Tabel 1

Geselecteerde BD of ISO	Geselecteerde SD	Prioriteit	Motivering van de selectie
BD2	2.4	1	<p>Met SD 2.4 verwacht het programma ertoe bij te dragen dat de NWE-gemeenschappen veerkrachtiger worden en zich op lange termijn kunnen aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering en deze kunnen beperken. Het tegengaan van de effecten van klimaatverandering is een van de belangrijkste territoriale uitdagingen voor het programmagebied. Het NWE-gebied heeft niet alleen te lijden gehad onder extreme weersomstandigheden en klimaatgebeurtenissen maar ook onder een aanzienlijk aantal overstromingen, die allerlei soorten schade hebben veroorzaakt. In de toekomst vereisen risico's in verband met klimaatverandering, zoals overstromingen, droogte en slechtere bevaarbaarheid van rivieren, een betere voorbereiding en een gecoördineerde rampenbestrijding op basis van doeltreffende territoriale samenwerking. Het feit dat zeer droge en natte perioden steeds vaker voorkomen als gevolg van de klimaatverandering leidt tot de noodzaak van duurzaam waterverbruik en -beheer. Het NWE-programmagebied staat voor grote uitdagingen wat betreft de kwaliteit en beschikbaarheid van water. De grote meerderheid van de waterlichamen in NWE verkeert niet in een goede chemische en ecologische toestand, hoewel NWE nog relatief rijk is aan jaarlijks hernieuwbare zoetwatervoorraden. Het waterbeheer is echter problematisch omdat er steeds vaker zeer droge en zeer natte perioden voorkomen als gevolg van de klimaatverandering.</p> <p>Het programma draagt bij tot de doelstelling van de Europese Green Deal (COM(2019) 640 final) om van Europa in 2050 het eerste klimaatneutrale continent ter wereld te maken. Het sluit ook aan bij SDG (Sustainable Development Goal) 13 met betrekking tot klimaatactie. Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de</p>

			nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.
BD2	2.7	1	<p>SD 2.7 wil de voorwaarden voor het herstel/de bescherming van de biodiversiteit verbeteren door de capaciteit te vergroten van gemeenschappen om groene/blauwe infrastructuur en ecosysteemdiensten in de NWE-regio's in stand te houden en te verbeteren. Daarnaast wil deze doelstelling ervoor zorgen dat er minder hittestress voorkomt, de menselijke activiteiten die invloed hebben op de luchtkwaliteit afnemen en dat de luchtvervuiling vermindert. De bestrijding van de aantasting van het milieu en het behoud van de biodiversiteit vormen ook een van de belangrijkste territoriale uitdagingen voor het programmagebied. Het potentieel voor aanvullende groene en blauwe infrastructuur en beschermde gebieden is in de meeste regio's van het NWE-programmagebied relatief laag in vergelijking met het EU-gemiddelde. Dit komt onder andere door intensief bodemgebruik en gefragmenteerde natuurlijke ecosystemen. Dat betekent dat het bijzonder belangrijk is dat de bestaande groene/blauwe infrastructuur in stand wordt gehouden, de connectiviteit tussen beschermde gebieden wordt verbeterd en (half)natuurlijke gebieden worden hersteld. Dit vraagt om extra inspanningen om groene/blauwe infrastructuur te ontwikkelen die zorgt voor de bescherming of het herstel van een breed scala van ecosystemen en het verlies van biodiversiteit en natuurlijk kapitaal tegengaat.</p> <p>Een groot deel van het NWE-gebied is zeer gevoelig voor warmte, waarbij met name (maar niet alleen) stedelijke gebieden de effecten merken. Steden zijn extra kwetsbaar voor hoge temperaturen en warmteabsorptie als gevolg van natuurlijke ruimten die zijn vervangen. Stijgende temperaturen als gevolg van de klimaatverandering verergeren doorgaans de hittestress, waardoor zowel stedelijke als landelijke gebieden worden blootgesteld aan grotere lokale klimaatschommelingen, wat een negatief effect heeft op de gezondheid en veiligheid van mensen.</p> <p>Het programma bevordert een geïntegreerde aanpak om biodiversiteit en ecosystemen te beschermen en de effecten van klimaatverandering te beperken door middel van groene/blauwe infrastructuur, zoals voorgesteld in de</p>

			<p>EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030. Het programma draagt bij aan de Europese Green Deal (COM (2019) 640 final). Daarnaast sluit het aan bij SDG 13 met betrekking tot klimaatactie.</p> <p>Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.</p>
BD2	2.1	2	<p>SD 2.1 heeft tot doel de NWE-gemeenschappen beter in staat te stellen het potentieel voor het verbeteren van de energie-efficiëntie te benutten door mogelijkheden te identificeren die de energieprestaties verhogen.</p> <p>De EU heeft een bindende doelstelling geformuleerd om de energie-efficiëntie te verhogen (Richtlijn (EU) 2018/2002). Daarnaast moeten de broeikasgasemissies in 2030 met ten minste 55% zijn afgenomen ten opzichte van het niveau van 1990. Het NWE-gebied wil op dit gebied zijn steentje bijdragen.</p> <p>Volgens de territoriale analyse zijn er verschillende actierreinen met een groot potentieel om de algemene energie-efficiëntie in het NWE-gebied te verbeteren. De energieprestaties in gebouwen en in het vervoer zijn in veel delen van het programmagebied nog steeds ondermaats. Daarnaast wordt de effectiviteit van nieuwe energieopslagsystemen nog altijd belemmerd door het gebrek aan kosteneffectieve technologieën en geharmoniseerde netoplossingen en financieringsregelingen. Ondanks het potentieel van het NWE-gebied op het gebied van digitale infrastructuur en digitale diensten (variërend van het distributienet tot de retailmarkt) worden gedecentraliseerde energieproductie en/of slimme energiesystemen (slimme netten en slimme meters) nog weinig toegepast.</p> <p>Prioriteit 2 wil bijdragen aan de vermindering van het gebruik van fossiele energie.</p> <p>De SD draagt ook bij aan SDG 7 met betrekking tot betaalbare en schone energie.</p> <p>Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de</p>

			geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.
BD2	2.2	2	<p>SD 2.2 beoogt om bij te dragen aan een grotere capaciteit van de NWE-gemeenschappen om het potentieel voor een betere mix van productie en verbruik van duurzame energie te benutten.</p> <p>De EU heeft een bindend streefcijfer geformuleerd om het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen te verhogen (Richtlijn (EU) 2018/2001). Het NWE-gebied is een van de regio's met het hoogste energieverbruik in de EU. De meeste NWE-landen liggen op schema met betrekking tot de realisatie van de specifieke EU-doelstellingen voor de invoering van hernieuwbare energiebronnen. Er is echter een aanzienlijk onbenut potentieel voor verbetering van de mix van productie en het gebruik van hernieuwbare energie. Enerzijds zijn veel regio's in het gebied nog steeds afhankelijk van fossiele brandstoffen, anderzijds is het potentieel voor het verhogen van de energieproductie uit hernieuwbare bronnen en technieken in veel NWE-gebieden nog groot (met name wat betreft zonne-energie, biogas en bio-LPG, waterkracht, geothermie/warmtepomp, waterstof en windenergie). Het gebruik van duurzame energiebronnen wordt echter beperkt door een gebrek aan zekerheid over toekomstige investeringen in sommige landen, en ook door wettelijke belemmeringen, zoals de lange tijd die vergunningsaanvragen vergen (met name bij windenergie). De SD draagt ook bij aan SDG 7 met betrekking tot betaalbare en schone energie.</p> <p>Prioriteit 2 - en met name SD 2 - willen bijdragen aan de vermindering van het gebruik van fossiele energie.</p> <p>Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.</p>
BD2	2.6	3	<p>Prioriteit 3 (SD 2.6) is gericht op het bevorderen van een effectievere transitie naar een circulaire economie door iedereen toegang te geven tot de voordelen ervan.</p> <p>Uit de territoriale analyse blijkt dat NWE vrij ver gevorderd is met de implementatie van benaderingen voor een hulpbronnefficiënte circulaire economie. De</p>

			<p>meeste regio's van het NWE-programmagebied hebben ondanks hun hoge economische prestaties een relatief laag materiaalverbruik per hoofd van de bevolking. Er zijn echter voortdurend nieuwe inspanningen nodig om hogere doelstellingen te bereiken op het gebied van afvalbeheer. De activiteiten voor de overgang naar een meer circulaire economie moeten worden geïntensiveerd, aangezien de voordelen van de transitie niet over het gehele programmagebied, alle sectoren en maatschappelijke groeperingen gelijk zijn verdeeld.</p> <p>Deze prioriteit draagt bij aan het EU-Actieplan voor een circulaire economie "Voor een schoner en concurrerender Europa" (2020) en aan meerdere SDG's van de VN, waaronder SDG 8 over economische groei, SDG 11 over duurzame steden, SDG 12 over verantwoorde consumptie en productie, SDG 13 over klimaatverandering, SDG 14 over oceanen, en SDG 15 over leven op het land.</p> <p>Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.</p>
BD1	1.1	4	<p>Prioriteit 4 (SD 1.1) betreft de noodzaak om onevenwichtigheid ten aanzien van innovatiecapaciteit op geïntegreerde wijze aan te pakken door middel van de implementatie van strategieën en de benutting van innovatiecapaciteit, waaronder de invoering van digitale en (geavanceerde) technologieën, instrumenten en oplossingen. Daarbij is het doel strategieën te implementeren om in NWE regio's met specifieke economische sectoren/ waardeketens / regio's die te maken hebben met vergelijkbare uitdagingen, te koppelen. Daarnaast moet het potentieel van innovatie en slimme benaderingen worden benut om samenwerkingsverbanden te ontwikkelen van publieke en private actoren, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties.</p> <p>De acties in het kader van deze prioriteit zijn gericht op ondersteuning van de territoriale veerkracht en levenskwaliteit door de innovatieve en slimme capaciteit te versterken. Zij omvatten met name de toepassing van</p>

			<p>R&D-resultaten en innovatieve oplossingen van publieke en private innovatie-actoren op regionale schaal, de versterking van slimme specialisatiestrategieën, aanpassing van bestaande innovatieve oplossingen en diensten (inclusief niet-technologische benaderingen), versterking van de waardeketens in NWE en begeleiding van innovatieve actoren op verschillende manieren (financieel, technisch, training, enz.). Deze acties moeten er ook aan bijdragen dat gebieden veerkrachtiger en aantrekkelijker voor burgers worden.</p> <p>Als overkoepelende beginsel geldt dat er bij de projecten sprake moet zijn van een slimme, sectoroverschrijdende aanpak met verschillende actoren, en dat zij waar mogelijk bijdragen tot regionale/nationale/transnationale strategieën, beleid en actieplannen.</p> <p>Deze prioriteit heeft tot doel de regionale territoriale veerkracht te verbeteren door de innovatiecapaciteit te vergroten ten behoeve van de publieke en private innovatiespelers in NWE.</p> <p>Met name worden gezamenlijke en geïntegreerde acties toegejuicht die zijn gericht op publieke en private innovatiespelers in NWE die te maken hebben met een eventuele "innovatiekloof" of plaatsgebonden innovatieve processen willen implementeren. Bij een innovatiekloof kan het bijvoorbeeld gaan om een gebrek aan kennis van nieuwe technologieën, digitalisering of toegang tot gegevens en diensten voor burgers.</p> <p>Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.</p>
BD4	4.1	5	<p>De Specifieke Doelstelling 4.1 heeft betrekking op NWE territoriale onevenwichtigheden op het gebied van de arbeidsmarkt en werkgelegenheid en moet tevens bijdragen tot de versterking van sociale en maatschappelijke integratie. Uit de territoriale analyse van het transnationale programmagebied blijkt dat de landelijke gebieden, achterstandswijken in steden en sommige geïndustrialiseerde gebieden grotere ongelijkheid op de arbeidsmarkt vertonen dan andere regio's in NWE. Niet alleen tussen de verschillende NWE-</p>

			<p>landen is sprake van onevenwichtigheden op de arbeidsmarkt en wat betreft publieke dienstverlening, maar ook binnen de landen zelf. In landelijke gebieden blijft de werkloosheid onveranderd hoog. In bepaalde geïndustrialiseerde gebieden is de arbeidsparticipatie echter ook lager.</p> <p>De COVID-19-pandemie (waarvan we de gevolgen nog niet volledig kunnen overzien) zou wel eens ernstige consequenties kunnen hebben voor de "kwetsbare" mensen, gebieden en arbeidsmarkten in NWE. De kwetsbaarheid van afzonderlijke sectoren en arbeidsmarkten kan echter sterk variëren per NWE-gebied. Daarbij moet met name gekeken worden naar de negatieve gevolgen voor kwetsbare groepen en/of groepen die dreigen in het gedrang te komen (waaronder, maar niet beperkt tot: gehandicapten, werklozen (ook langdurig), jongeren, alleenstaande ouders, NEET's - jongeren die geen werk hebben of opleiding volgen -, migranten, vluchtelingen).</p> <p>Deze prioriteit draagt bij aan de Europese pijler van sociale rechten en aan meerdere SDG's van de VN, waaronder SDG 4 over kwaliteitsonderwijs, SDG 8 over eerlijk werk en economische groei, en SDG 10 over ongelijkheid verminderen.</p> <p>Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.</p>
BD4	4.5	5	<p>De Specifieke Doelstelling 4.5 heeft betrekking op territoriale onevenwichtigheden en behoeften die bestaan in NWE met betrekking tot de toegang tot gezondheidszorg en de veerkracht van de gezondheidszorg. Uit de territoriale analyse van het transnationale programmagebied blijkt dat inwoners van perifere gebieden in NWE over het algemeen slechter toegang hebben tot de gezondheidszorg. Dit probleem wordt nog verergerd door de daling van het aantal ziekenhuisbedden in NWE waarvan de afgelopen jaren sprake was. Algemeen gesteld is het belangrijk dat de toegankelijkheid van de gezondheidszorg en langdurige</p>

			<p>zorg in landelijke (met name perifere) gebieden van NWE wordt verbeterd.</p> <p>Verdere bevolkingsgroei in de stedelijke kerngebieden van NWE kan daarnaast zorgen voor overbelasting van de zorg, waardoor ook in de toekomst minder goed aan de vraag kan worden voldaan. Bovendien leiden de demografische veranderingen en de verdere vergrijzing van de bevolking in NWE tot een toenemende behoefte aan innovatieve diensten en nieuwe oplossingen in de zorg.</p> <p>Daarnaast heeft de COVID-19-pandemie het gebrek aan veerkracht van de gezondheidszorg in NWE en de sterke onderlinge afhankelijkheid tussen landen en grensgebieden aan het licht gebracht. Dit vraagt om betere transnationale samenwerking om ervoor te zorgen dat de zorg voor alle burgers in NWE toegankelijk is.</p> <p>Deze prioriteit draagt bij aan de Europese pijler van sociale rechten en aan meerdere SDG's van de VN, waaronder SDG 4 over kwaliteitsonderwijs, SDG 8 over eerlijk werk en economische groei, en SDG 10 over ongelijkheid verminderen.</p> <p>Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.</p>
BD4	4.6	5	<p>De Specifieke doelstelling 4.6 beoogt versterking van de rol van cultuur en duurzaam toerisme in de economische ontwikkeling, , sociale inclusie en sociale innovatie.</p> <p>Deze sector heeft sterk te lijden (gehad) onder de negatieve gevolgen van de COVID-19 pandemie.</p> <p>Uit de territoriale analyse van het transnationale programmagebied blijkt dat landelijke en afgelegen gebieden in NWE hun concurrentievoordelen zouden moeten benutten (bijv. natuurlijke rijkdommen, "verborgen parels") om druk bezochte regio's te ontlasten. Lokaal toerisme zou zich meer moeten richten op duurzaam toerisme (langer seizoen, milieuvriendelijker aanpak koppelen van lokaal, onderling afhankelijk aanbod) en kunnen bijdragen aan het keren van de ontvolkingstrend en na- en bijscholing van de beroepsbevolking.</p>

			<p>Er zijn ook mogelijkheden om innovatieve culturele projecten te ontwikkelen en de creatieve en culturele sector te ondersteunen, vooral als onderdeel om de sociale en maatschappelijke cohesie en integratie te stimuleren, en om "achtergestelde" gebieden (stedelijke, landelijke, tussen- of kustgebieden) te versterken en te revitaliseren.</p> <p>Deze prioriteit draagt bij aan de langetermijnvisie van de Europese regio's met betrekking tot het toerisme van de toekomst, alsmede aan SDG 8 over eerlijk werk en economische groei, SDG 10 over ongelijkheid verminderen, SDG 11 over duurzame steden en gemeenschappen en SDG 12 over verantwoorde consumptie en productie.</p> <p>Bij deze SD is gekozen voor subsidie als vorm van steun. De omvang van de geplande concrete acties en de aard van de samenwerking van doelgroepen buiten de nationale grenzen maken een zeer beperkt gebruik van andere steun dan subsidies mogelijk. Bovendien zullen de geplande activiteiten geen significante inkomsten genereren.</p>
--	--	--	---

2. Prioriteiten

2.1 Prioriteit 1 - Slimme klimaat- en milieubestendigheid voor NWE-gebieden

2.1.1 Specifieke doelstelling 2.4 Het bevorderen van klimaatadaptatie en rampenrisicopreventie en -weerbaarheid, rekening houdend met op ecosystemen gebaseerde benaderingen

2.1.2 De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Verwachte programmaresultaten

Het programma wil ertoe bijdragen dat de NWE-gemeenschappen veerkrachtiger worden, beter voorbereid zijn op rampen en in staat zijn zich aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering en deze op lange termijn weten te beperken; het doel is voornamelijk dat gebieden beter voorbereid zijn op de gevolgen van extreem weer (zoals overstromingen en zware regenval, droogte, enz.) en de negatieve effecten ervan kunnen beperken. Het programma verwacht ook bij te dragen aan de transitie naar duurzaam waterverbruik en -beheer dankzij betere veerkracht in verband met klimaatverandering, aanpassing aan alsmede beperking en

preventie van natuurlijke risico's, waaronder overstromingen, droogte en/of zware regenval. Door geïntegreerde maatregelen te initiëren (waarbij ook rekening wordt gehouden met de combinatie van verschillende risico's) kunnen in de deelnemende regio's aanzienlijke verbeteringen tot stand worden gebracht. Het programma verwacht ook de negatieve effecten van klimaatverandering aan te pakken en dat gebieden beter voorbereid zijn op natuurrampen, onder andere door verbetering van de aanpak van duurzaam waterbeheer in het NWE-programmagebied. Binnen het programma is aandacht voor de verbetering van duurzaam waterverbruik en -praktijk, waterretentie, watergebruik en -hergebruik, duurzaam waterbeheer, waterkwaliteit en beschikbaarheid/hoeveelheid van de oppervlakte- en grondwaterlichamen van NWE.

Om deze gewenste veranderingen op dit gebied te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Betere integratie van bepaalde aspecten van klimaatbestendigheid en -adaptatie, alsook van de voorbereiding en bestrijding van rampen in territoriale strategieën en lokale initiatieven, waarbij specifieke aandacht is voor natuurlijk risicobeheer en verbetering van duurzaam waterbeheer met betrekking tot zowel de kwaliteit als de beschikbaarheid/hoeveelheid;
- Door middel van geïntegreerde plaatsgebonden oplossingen, een zachte en toekomstbestendige multimodale mobiliteitsaanpak en/of risicogebaseerde ruimtelijke ordening worden klimaat- en milieubestendigheid, aanpassing en mitigatie alsmede rampenbestrijding gewaarborgd;
- Meer kennis en capaciteit bij stakeholders om klimaatbestendigheid, -adaptatie en -mitigatie én rampenbestrijding om te zetten in beleid en maatregelen (bijvoorbeeld door klimaatverandering niet alleen systematisch mee te nemen als wezenlijke factor waarmee rekening moet worden gehouden bij beleid en besluitvormingsprocessen maar ook bij de planning en aanpassing van nieuwe en bestaande infrastructuur);
- Meer kennis en capaciteit bij de stakeholders om innovatieve oplossingen toe te passen op het gebied van natuurlijk risicobeheer, rampenbestrijding en duurzaam waterbeheer;
- Meer kennis en capaciteit bij burgers, waardoor zij meer betrokken zijn bij en een actieve rol spelen in de weerbaarheid tegen klimaat- en natuurrisico's en de paraatheid en reactie op rampen;
- Sterkeresamenwerkingsnetwerken van stakeholders die de overdracht van innovatieve benaderingen en/of de totstandbrenging van functionele verbindingen met betrekking tot natuurlijk risicobeheer en duurzaam waterbeheer mogelijk maken;
- Totstandbrenging van duurzame plaatsgebonden samenwerkingsverbanden tussen beleidsmakers, bedrijfsleven, burgers en onderzoekers om de bestaande wetenschappelijke en technologische knowhow te benutten en oplossingen te verspreiden en betrouwbare gegevens te verzamelen voor het monitoren, beheren, voorkomen en inspelen op natuurlijke en klimaatgerelateerde risico's.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën en/of actieplannen, bijvoorbeeld:

- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van strategieën en actieplannen ter verbetering van natuurlijk risicobeheer, het voorbereid zijn en reageren op rampen en duurzaam waterbeheer, met inbegrip van de beschikbaarheid en/of de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater en mogelijkheden om natuurlijke oplossingen toe te passen.

b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:

- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen voor natuurlijk risicobeheer, in het bijzonder overstromingsrisico's en andere klimaateffecten, droogte en verminderde bevaarbaarheid van rivieren, waarbij prioriteit wordt gegeven aan natuurlijke oplossingen.
- Het demonstreren en implementeren van geïntegreerde monitoringsystemen of digitale infrastructuur, inclusief gegevensverzameling en de ontwikkeling van datagestuurde oplossingen, om natuurlijke risico's (waaronder overstromingsrisico's) en duurzaam waterbeheer in kaart te brengen en erop in te spelen met als doel evidence-based besluiten en pilots uit te voeren.
- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare (technologische) oplossingen ter verbetering van de ecologische en chemische toestand van oppervlakte- en grondwaterlichamen in het NWE-gebied, met name gericht op punt- en diffuse bronnen van verontreiniging.
- Het demonstreren en implementeren van oplossingen om de bewustwording omtrent waterverbruik, -gebruik en -hergebruik te verbeteren en gedragsverandering te stimuleren (bijv. acceptatie van en vertrouwen in de waterkwaliteit, duurzaam waterverbruik en duurzame waterpraktijken).
- Het demonstreren en implementeren van oplossingen die voorbereiden op een risicogerichte stadsplanning en die zachte multimodale mobiliteit als belangrijke aspect van rampenbestrijding stimuleren).
- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen ter verbetering van de waterkwaliteit en/of -beschikbaarheid/hoeveelheid van water (bijvoorbeeld aanpassing van landbouwmethoden, waterbeheer, opslag of retentie, adequaat afvalwater en waterhergebruik, nieuwe concepten voor bodemgebruik ter voorkoming van droogte of zware regenval, enz.).

c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van de aanpassing aan en beperking van klimaatverandering, risicopreventie, rampenbestrijding en waterkwaliteit/-beschikbaarheid/-hoeveelheid, bijvoorbeeld door:

- Opleiding en training in verband met natuurlijk risicobeheer (bijv. preventie van overstromingen - waarbij zoveel mogelijk prioriteit wordt gegeven aan natuurlijke

oplossingen -, droogte of zware regen, enz.), aan risico's aangepaste stadsplanning, woningbouw en multimodale mobiliteit, waterbeheer, waterkwaliteit.

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien zij compatibel worden geacht met het technische DNSH-richtsnoer op basis van de faciliteit voor herstel en veerkracht.

2.1.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
1	2.4	2.4.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%*50=2,5 (naar beneden afgerond op 2)	50
1	2.4	2.4.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%*30=1,5 (naar beneden afgerond op 1)	30
1	2.4	2.4.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%*50=2,5 (naar beneden afgerond op 2)	50
1	2.4	2.4.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%*2336=116,8 (naar beneden afgerond op 116)	2336

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
1	2.4	2.4.R.1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	50	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
1	2.4	2.4.R.2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	50	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
1	2.4	2.4.R.3	Voltooiing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelnemers	0	2021	2336	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

1	2.4	2.4.R .4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijden de samenwerkingsactiviteiten	Organisaties	0	2021	106	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
---	-----	-------------	--	--------------	---	------	-----	----------------------------------	--

2.1.4 De belangrijkste doelgroepen

Doelgroepen kunnen zowel personen als organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Als gevolg daarvan zullen zij worden gestimuleerd om oplossingen op te pakken die bijdragen aan klimaatbestendigheid, aanpassings- en mitigatiemaatregelen, de preventie van natuurlijke risico's, rampenbestrijding en/of verbetering van duurzaam waterbeheer. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/ burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke entiteit zijn met rechtspersoonlijkheid die bijdraagt tot de bovengenoemde acties. Hierbij kan het gaan om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, EGTS'en, overheidsinstanties, andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van rivieren, milieu, natuurbescherming, openbaar groen, enz.

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is bijzonder belangrijk vanwege hun vermogen om aanpassings- en mitigatieprocessen met betrekking tot de gevolgen van klimaatverandering aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren, mede ten bate van een effectievere transitie naar veerkrachtigere regio's. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen die zich inzetten voor de adaptatie aan en de mitigatie van de gevolgen van de klimaatverandering worden betrokken, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen en hoger onderwijs, opleidingscentra

De onderzoekssector (zowel publiek als privaat) is van groot belang, aangezien deze een drijvende kracht is achter innovatie, die kennis over de risico's van klimaatverandering creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijke inzichten en onderbouwing levert die helpen om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor innovatie in het NWE-gebied verder wordt gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en hebben een bijzonder groot innovatiepotentieel. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties betrekken bij het versterken van het concurrentievermogen van het NWE-gebied als het gaat om het ontwikkelen van klimaatadaptatie- en mitigatiemaatregelen. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidies en het belonen van bedrijven voor hun maatschappelijke betrokkenheid bij het tegengaan van klimaatverandering.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en groepen burgers kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied van de aanpassing aan en beperking van de klimaatverandering helpen coördineren. Doordat zij fungeren als multipliers voor hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn omtrent de ontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en het stimuleren van engagement om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij bottom-up oplossingen ontwikkelen en implementeren.

- 2.1.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

- 2.1.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

- 2.1.7 Een indicatieve uitsplitsing van de EU-middelen van het programma per soort interventie

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)

1	EFRO	2.4	058	11.384.283
1	EFRO	2.4	060	11.384.283
1	EFRO	2.4	064	11.384.283

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	2.4	01	34.152.850

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	2.4	33	34.152.850

2.2 Prioriteit 1 - Slimme klimaat- en milieubestendigheid voor NWE-gebieden

2.2.1 Specifieke doelstelling 2.7 Het verbeteren van de bescherming en het behoud van natuur, biodiversiteit en groene infrastructuur, ook in stedelijke gebieden, en het verminderen van alle vormen van verontreiniging

2.2.2 De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Het potentieel voor aanvullende groene en blauwe infrastructuur en beschermde gebieden is in de meeste regio's van het NWE-programmagebied relatief laag in vergelijking met het EU-gemiddelde. Dit komt onder andere door intensief bodemgebruik en gefragmenteerde natuurlijke ecosystemen. Dat betekent dat het heel belangrijk is dat de bestaande groene/blauwe infrastructuur in stand wordt gehouden, de connectiviteit tussen beschermde gebieden wordt verbeterd en (half)natuurlijke gebieden worden hersteld. Dit vraagt om extra inspanningen om groene/blauwe infrastructuur te ontwikkelen die zorgt voor de bescherming of het herstel van een breed scala van ecosystemen en het verlies van biodiversiteit en natuurlijk kapitaal tegengaat.

Op basis van een behoefte die naar voren kwam uit de territoriale analyse, beoogt het programma daarnaast de hittestress te verminderen en de luchtkwaliteit te verbeteren, aangezien in de meeste NWE-regio's de doelstellingen op het gebied van luchtkwaliteit niet worden gehaald. Het NWE-samenwerkingsgebied heeft een dicht vervoersnet, veel industrie

maar ook veel landbouw, zodat er rekening moet worden gehouden met de gevolgen daarvan voor de luchtverontreiniging. De luchtvervuiling in NWE neemt toe, hetgeen vraagt om mitigatie en/of aanpassing om de vele risico's te beperken die hiermee gepaard gaan, zoals de negatieve gevolgen voor de volksgezondheid.

Verwachte programmaresultaten

Het programma wil de voorwaarden voor het herstel/de bescherming van de biodiversiteit verbeteren door de capaciteit van gemeenschappen te vergroten met betrekking tot de instandhouding, het beheer en de verbetering van groene/blauwe infrastructuur in de NWE-gebieden. Het programma verwacht bij te dragen aan de integratie van blauwe en groene corridors, biodiversiteit en natuurlijk kapitaal in strategische, ecosysteemgerichte benaderingen en oplossingen. Het programma wil de voordelen laten zien van gezonde groene/blauwe infrastructuur, niet alleen voor het behoud van de biodiversiteit, maar ook om de gevolgen van de klimaatverandering, zoals hittestress, tegen te gaan.

Bovendien wil het programma de invloed van menselijke activiteit op de luchtkwaliteit verminderen en de luchtverontreiniging terugdringen.

Om deze gewenste veranderingen te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Betere integratie van bepaalde aspecten van het behoud van biodiversiteit en groene/blauwe infrastructuur in territoriale strategieën en lokale initiatieven;
- Betere integratie van bepaalde aspecten van hittestress en luchtverontreiniging in territoriale strategieën en lokale initiatieven;
- Meer kennis en capaciteit van stakeholders met betrekking tot groene/blauwe infrastructuur en biodiversiteitsbevorderende/natuurvriendelijke praktijken (door verspreiding);
- Vergroten van de capaciteit van stakeholders met betrekking tot het beheer en de instandhouding van groene/blauwe infrastructuur en biodiversiteit door middel van geïntegreerd territoriaal beleid;
- Meer kennis en vaardigheden inzake gegevensbeheer en nieuwe technologieën op het gebied van biodiversiteitsbehoud en groene/blauwe infrastructuur;
- Er worden innovatieve oplossingen gebruikt die de biodiversiteit alsmede de instandhouding en verbetering van groene/blauwe infrastructuur ten goede komen, waarbij sprake is van aansluiting tussen de voorgestelde benaderingen en de lokale/regionale behoeften;
- Sterkerenetwerken van stakeholders die de overdracht van innovatieve benaderingen en/of het ontstaan van functionele verbindingen met betrekking tot biodiversiteit en groene/blauwe infrastructuur mogelijk maken tussen stedelijke, plattelands-, kust- en tussengebieden die met vergelijkbare problemen te maken hebben;
- Opzetten van duurzame samenwerkingsverbanden tussen beleidsmakers, bedrijven, onderzoekers en burgers die een bijdrage vormen aan het demonstreren en testen van

innovatieve oplossingen ten behoeve van de bescherming en versterking van het natuurlijk erfgoed;

- Er worden innovatietechnologieën, oplossingen, producten en diensten gebruikt om hittestress en luchtverontreiniging te voorkomen of te verminderen, waarbij gezorgd is voor aansluiting tussen de voorgestelde aanpak en de lokale/regionale behoeften.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën en/of actieplannen, bijvoorbeeld:

- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van gecoördineerde natuurbeheerplannen voor het meten, instandhouden, versterken en belonen van groene/blauwe infrastructuur, ecosysteemdiensten, biodiversiteit (bijv. invasieve soorten)
- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van strategieën of actieplannen om op lokaal of regionaal niveau aanpassings- en mitigatiemaatregelen te implementeren teneinde de hittestress en de luchtverontreiniging in het NWE-gebied terug te dringen

b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:

- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen om groene infrastructuur en een ecosysteemgerichte aanpak te integreren in relevante strategieën en maatregelen
- Het demonstreren en implementeren van innovatieve maatregelen ter vermindering van hittestress door het versterken en ontwikkelen van groene en blauwe infrastructuur als adaptatiemaatregel
- Het demonstreren en implementeren van oplossingen op transnationale schaal om het bewustzijn over en de betrokkenheid bij de risico's van luchtverontreiniging te verbeteren en een gedragsverandering tot stand te brengen
- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen om de ecologische samenhang tussen gebieden te verbeteren of deze met elkaar te verbinden door middel van fysieke corridors of "stepping stones"
- Het demonstreren en implementeren van natuurlijke oplossingen (inclusief groene infrastructuur) om het bewustzijn over en de betrokkenheid bij natuur en biodiversiteit te vergroten en een gedragsverandering tot stand te brengen
- Het demonstreren en implementeren van oplossingen voor de reductie van hittestress en luchtverontreiniging in een real-life situatie
- Het demonstreren en implementeren van geïntegreerde monitoringsystemen, met inbegrip van gegevensverzameling en observatiesystemen om in te spelen op eventuele problemen op het gebied van biodiversiteit en ecosysteemdiensten, hittestress en luchtverontreiniging, en ter bevordering van evidence-based beslissingen en pilots

c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van aanpassing aan en beperking van klimaatverandering en luchtkwaliteit, bijvoorbeeld door:

- Opleiding en training in verband met biodiversiteit, bevordering van het beheer ervan of de planning en implementatie van milieubeschermingsmaatregelen en natuurlijke oplossingen, groene en blauwe infrastructuur, enz.

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien zij compatibel worden geacht met het technische DNSH-richtsnoer op basis van de faciliteit voor herstel en veerkracht.

2.2.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
1	2.7	2.7.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%*50=2,5 (naar beneden afgerond op 2)	50
1	2.7	2.7.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%*30 = 1,5	30
1	2.7	2.7.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%*50 = 2,5	50
1	2.7	2.7.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%*2336=116,8 (naar beneden afgerond op 116)	2336

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
1	2.7	2.7.R.1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	50	Monitoringsgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
1	2.7	2.7.R.2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	50	Monitoringsgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
1	2.7	2.7.R.3	Voltooiing van gezamenlijke	Deelnemers	0	2021	2336	Monitoringsgegevens	Zie de toelichting bij

			opleidingsprogramma's					s van programma	de methodologie
1	2.7	2.7.R.4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijdende samenwerking activiteiten	Organisaties	0	2021	106	Monitorings van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

2.2.4 De belangrijkste doelgroepen

Doelgroepen kunnen zowel personen als organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Zij zullen worden gestimuleerd om oplossingen te gebruiken die bijdragen aan de instandhouding en versterking van groene/blauwe infrastructuur, aan een betere bescherming van de biodiversiteiten aan vermindering van hittestress en luchtverontreiniging. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/ burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke willekeurige entiteit met rechtspersoonlijkheid zijn die bijdraagt aan bovengenoemde acties. Hierbij kan het gaan om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, EGTS'en, overheidsinstanties, andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van rivieren, milieu, natuurbescherming, openbaar groen, enz.

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is bijzonder belangrijk vanwege hun vermogen om processen ten behoeve van een betere bescherming van de biodiversiteit en versterking van de groene en blauwe infrastructuur aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren, mede ten bate van een effectievere transitie naar veerkrachtigere regio's. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen die zich inzetten voor de adaptatie aan en de mitigatie van de gevolgen van de klimaatverandering worden betrokken, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren

en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen en hoger onderwijs, opleidingscentra

De onderzoekssector (zowel publiek als privaat) is bijzonder relevant omdat deze een drijvende kracht vormt achter innovatie en kennis over biodiversiteit en groene/blauwe infrastructuur creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijke inzichten en onderbouwing levert die helpen om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor innovatie in het NWE-gebied verder wordt gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en hebben een bijzonder groot innovatiepotentieel. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties betrekken bij het versterken van het concurrentievermogen van het NWE-gebied als het gaat om de bescherming van de biodiversiteit en de ontwikkeling van groene/blauwe infrastructuur. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidies en het belonen van bedrijven voor hun maatschappelijke betrokkenheid bij de bescherming van de biodiversiteit en de ontwikkeling van groene/blauwe infrastructuur.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en groepen burgers kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied van biodiversiteit en groene/blauwe infrastructuur helpen coördineren. Doordat zij fungeren als multipliers in de richting van hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn omtrent biodiversiteit en de ontwikkeling van groene/blauwe infrastructuur. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en het stimuleren van engagement om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij bottom-up oplossingen ontwikkelen en implementeren.

- 2.2.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

- 2.2.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

2.2.7 Een indicatieve uitsplitsing van de EU-middelen van het programma per soort interventie

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	2.7	079	34.152.850

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	2.7	01	34.152.850

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
1	EFRO	2.7	33	34.152.850

2.3 Prioriteit 2 - Slimme en eerlijke energietransitie

2.3.1 Specifieke doelstelling 2.1 Het bevorderen van energie-efficiëntie en het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen

2.3.2 De gerelateerde actietypes en hun verwachte bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Volgens de territoriale analyse en de EU-target die stelt dat de energie-efficiëntie in 2030 met minimaal 32,5% verbeterd moet zijn, zijn er verschillende actieterreinen met een groot potentieel om de algemene energie-efficiëntie in het NWE-programmagebied te verbeteren. De energieprestaties in gebouwen en in het vervoer zijn in veel delen van het programmagebied nog steeds ondermaats. Daarnaast wordt er nog relatief weinig gebruik gemaakt van gedecentraliseerde energieproductie en/of slimme energiesystemen (slimme netten en slimme meters).

Verwachte programmaresultaten

Het programma beoogt bij te dragen aan het vergroten van de capaciteit van de NWE-gebieden om het potentieel voor verbetering van de energie-efficiëntie te benutten alsook het energieverbruik en de broeikasgasemissies te verminderen met het oog op de bescherming van het klimaat. Een betere energie-efficiëntie zal ook bijdragen aan een vermindering van de luchtverontreiniging. Dit moet worden bereikt door het verkennen van mogelijkheden om de energiestaat te verbeteren van bijvoorbeeld woningen en openbare gebouwen, vervoer/mobiliteit, de binnenvaart en stadsverwarming en -koeling.

Om de gewenste veranderingen te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Basisrichtlijnen om de transitie beter te integreren in territoriale strategieën en lokale initiatieven, met specifieke aandacht voor de verbetering van de energie-efficiëntie in verschillende settings, bevordering van slimme energiesystemen (opslag en distributie), preventie van energiearmoede;
- Meer kennis en capaciteit van stakeholders om de uitgangspunten met betrekking tot energie-efficiëntie om te zetten in beleid, diensten, producten en acties (bijv. door energie-efficiëntie systematisch mee te nemen als wezenlijke factor waarmee rekening moet worden gehouden bij besluitvormingsprocessen en bij de planning en aanpassing van nieuwe en bestaande infrastructuur, onder andere door de competentie van werknemers in de bouw en andere sectoren, zoals vervoer, industrie, enz. te verbeteren);
- Er wordt gebruik gemaakt van innovatieve technologieën, oplossingen, producten en diensten die de energie-efficiëntie in verschillende settings en sectoren (waaronder vervoer) verbeteren en energiearmoede voorkomen, waarbij de samenhang tussen de voorgestelde aanpak en de lokale/regionale behoeften wordt gewaarborgd;
- Grotere betrokkenheid en empowerment van burgers, consumenten en lokale gemeenschappen met betrekking tot efficiënter energieverbruik.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

- a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën en/of actieplannen, bijvoorbeeld:
- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van strategieën of actieplannen om energie-efficiënte oplossingen en technologieën in de NWE-gebieden te implementeren
 - Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van strategieën of standaard actieplannen om belemmeringen weg te nemen op het gebied van energie-efficiëntie, waarbij transnationale netwerken/communities worden gecreëerd om deze belemmeringen in NWE weg te nemen.
 - Gezamenlijke ontwikkeling van transnationale strategieën, coördinatie van regionale roadmaps die leiden tot verspreiding en versterking van capaciteit, operationele methoden en processen voor energie-efficiëntie en energieopslag in NWE
 - Ontwikkelen of uitvoering van gezamenlijke strategieën om energiearmoede in NWE te helpen bestrijden

b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:

- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare technologieën en oplossingen in een real-life omgeving om de energie-efficiëntie in verschillende sectoren te verbeteren, waaronder bouw en vervoer (bijv. bedrijfsmodellen)
- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen om te zorgen voor betrokkenheid en draagvlak bij consumenten zodat zij door gedragsverandering energie besparen
- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen voor de digitalisering van distributienetwerken en optimalisering van het energieverbruik zodat energieaanbod en -vraag beter op elkaar aansluiten
- Het demonstreren en implementeren van nieuwe modelleringsoplossingen voor slimme energiesystemen in NWE
- Het demonstreren en implementeren van oplossingen voor energieopslag om de toegevoegde waarde ervan te maximaliseren en de energietransitie in NWE te bevorderen.
- Het demonstreren en implementeren van modellen waarmee energiearmoede kan worden bestreden (bijv. verlagen van energiekosten, enz.)

c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van energie-efficiëntie, bijvoorbeeld door:

- opleiding en training ter ondersteuning van werknemers, burgers en bedrijven in de bouw en andere sectoren waar de energie-efficiëntie en -prestaties verbeterd kunnen worden
- harmonisatie van trainingscurricula/opleidingen (bijv. invoering en erkenning van labels, certificaten, gezamenlijke cursussen enz.) op het gebied van de energietransitie

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien zij compatibel worden geacht met het technische DNSH-richtsnoer op basis van de faciliteit voor herstel en veerkracht.

2.3.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
2	2.1	2.1.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%*45=2,25 (naar beneden afgerond op 2)	45
2	2.1	2.1.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%*27=1,35 (naar beneden afgerond op 1)	27

2	2.1	2.1.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%*45=2,25 (naar beneden afgerond op 2)	45
2	2.1	2.1.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%*2104=105,2 (naar beneden afgerond op 105)	2104

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Cod e	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentie jaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
2	2.1	2.1.R.1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	45	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
2	2.1	2.1.R.2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	45	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
2	2.1	2.1.R.3	Voltooiing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelnemers	0	2021	2104	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
2	2.1	2.1.R.4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten	Organisaties	0	2021	95	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

2.3.4 De belangrijkste doelgroepen

Doelgroepen kunnen zowel personen als organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Zij worden gestimuleerd om oplossingen te kiezen die bijdragen aan energie-efficiëntie. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/ burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke willekeurige entiteit van de quadruple helix met rechtspersoonlijkheid zijn die bijdraagt aan bovengenoemde acties. Hierbij gaat het om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, EGTS'en, overheidsinstanties, andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van energie

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is bijzonder belangrijk vanwege hun vermogen om processen op het gebied van energie-efficiëntie aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren, mede ten bate van de vermindering van het energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen worden betrokken die zich bezighouden met energie-efficiëntie en de vermindering van het energieverbruik en emissies, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen en hoger onderwijs, opleidingscentra

De onderzoekssector (zowel publiek als privaat) is van groot belang, aangezien deze een drijvende kracht is achter innovatie, die kennis over energie-efficiëntie creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijke inzichten en onderbouwing levert die helpen om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor innovatie in het NWE-gebied verder wordt gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en hebben een bijzonder groot innovatiepotentieel. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties betrekken bij het versterken van het concurrentievermogen van het NWE-gebied als het gaat om het ontwikkelen van nieuwe oplossingen voor energie-efficiëntie. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidie en het belonen van bedrijven voor hun maatschappelijke betrokkenheid bij de energietransitie.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en groepen burgers kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied van energie-efficiëntie, helpen coördineren. Doordat zij fungeren als multipliers voor hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn omtrent oplossingen om het

energieverbruik terug te dringen en de emissie van broeikasgassen. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en het stimuleren van engagement om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij bottom-up oplossingen ontwikkelen en implementeren.

- 2.3.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

- 2.3.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

- 2.3.7 Een indicatieve uitsplitsing van de EU-middelen van het programma per soort interventie

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.1	044	15.368.783
2	EFRO	2.1	046	15.368.783

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.1	01	30.737.565

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.1	33	30.737.565

2.4 Prioriteit 2 - Slimme en eerlijke energietransitie

- 2.4.1 Specifieke doelstelling 2.2 Het bevorderen van hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001, met inbegrip van de daarin vastgelegde duurzaamheidscriteria
- 2.4.2 De gerelateerde actietypes en hun verwachte bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

De EU heeft een bindend streefcijfer geformuleerd om het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen te verhogen; volgens dit streefcijfer moet de EU in 2030 ten minste 32% van haar totale energiebehoefte dekken met hernieuwbare energiebronnen (Richtlijn (EU) 2018/2001). Het NWE-programmagebied is een van de gebieden met het hoogste energieverbruik in de EU. De meeste NWE-landen liggen op schema met betrekking tot de realisatie van de specifieke EU-doelstellingen voor de invoering van hernieuwbare energiebronnen. Er is echter een aanzienlijk onbenut potentieel voor verbetering van de mix van productie en het gebruik van hernieuwbare energie alsmede het slechten van barrières om dit te bereiken. Enerzijds zijn veel regio's in het gebied nog steeds afhankelijk van fossiele brandstoffen, anderzijds is het potentieel voor het verhogen van de energieproductie uit hernieuwbare bronnen en technieken in veel NWE-gebieden nog groot. Hernieuwbare energie en technologieën in het kader van projecten moeten maximaal bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering, bijvoorbeeld door middel van wind- en zonne-energie, bio-energie (biogas en bioLPG) en gebruik van biomassa, waterkracht, aardwarmte/warmtepomp, alsook brandstofcel-/waterstoftechnologie). Wat het gebruik van biomassa betreft, wordt met name aandacht besteed aan de naleving van het DNSH-beginsel met betrekking tot de luchtkwaliteit en de duurzaamheidscriteria voor het gebruik van biomassa in artikel 29 van Richtlijn (EU) 2018/2001 en de grenswaarden voor zwevende deeltjes in de richtlijn betreffende luchtkwaliteit (2008/50/EG).

Alle acties in het kader van prioriteit 2 dragen bij aan de vermindering van het gebruik van fossiele energie. Van doelgroepen in NWE wordt verwacht dat zij iets doen aan de diversificatie van energiebronnen, hetgeen binnen hun competentiegebied uiteindelijk bijdraagt om onafhankelijk te worden van geïmporteerde fossiele energie

Verwachte programmaresultaten

Het programma wil bijdragen aan een grotere capaciteit van de NWE-gemeenschappen om het potentieel voor een betere mix van productie en verbruik van duurzame energie te benutten.

Om de gewenste veranderingen te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Basisrichtlijnen om de energietransitie beter te integreren in territoriale strategieën en lokale initiatieven, met specifieke aandacht voor het bevorderen van de productie en het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen in verschillende settings en sectoren - incl. vervoer - (bijv. door ondersteuning van KMO/MKB als technologieontwikkelaars, door ondersteuning van gedecentraliseerde productie van hernieuwbare energiebronnen, door de invoering van nieuwe financierings- en aanbestedingsregelingen);
- Er wordt gebruik gemaakt van innovatietechnologieën, oplossingen, producten en diensten om het gebruik en de productie van hernieuwbare energie te bevorderen, waarbij de samenhang tussen de voorgestelde aanpak en de lokale/regionale behoeften wordt gewaarborgd;
- Grotere betrokkenheid en empowerment van burgers, consumenten, lokale gemeenschappen en bedrijven met betrekking tot de groene energietransitie.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

- a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën en/of actieplannen, bijvoorbeeld:
- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van strategieën of actieplannen om waardeketens op het gebied van hernieuwbare energie te creëren/uit te breiden teneinde het aanbod van hernieuwbare energie te diversifiëren en de marktpenetratie ervan te maximaliseren
 - Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van strategieën of actieplannen om over te schakelen op hernieuwbare energiebronnen voor het opwekken van energie en/of de diversificatie van het aanbod van hernieuwbare energie
- b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:
- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen en technologieën om de invoering van hernieuwbare energiebronnen in verschillende economische sectoren (vervoer/mobiliteit, woningbouw, enz.) in NWE te bevorderen
 - Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen en technologieën voor CO₂-afvang en -opslag (CCS) en CO₂-afvang en -gebruik (CCU) en op basis van hernieuwbare energiebronnen ter ondersteuning van energietransitiestrategieën
 - Het demonstreren en implementeren van slimme energiesystemen en slimme oplossingen voor energieopslag ten behoeve van gedecentraliseerde productie van hernieuwbare energie, waarbij verschillende dimensies worden geïntegreerd: kennis, technische oplossingen, modellen, marktintelligentie en maatschappelijk belang
- c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van hernieuwbare energie, bijvoorbeeld door:
- Bewustwordings- en acceptatiecampagnes over de voordelen en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, die de bereidheid tot verandering versnellen

- Opleidingen en trainingen voor werknemers en bedrijven in verschillende economische sleutelsectoren, bijvoorbeeld verwarming en koeling, vervoer/mobiliteit, woningbouw, landbouw en agrifood
- Opleidingen en trainingen in landelijke, stedelijke en tussengebieden op het gebied van de productie en het beheer van hernieuwbare energiebronnen (bijv. agrifood-afval-/nevenproducten voor energieproductie door methanisering (biogas), bioLPG of andere technieken)
- Het stimuleren van energie-ondernemerschap door gebruik te maken van lokaal beschikbare compatibele hernieuwbare energiebronnen en deze aan te passen aan de ervaring, capaciteiten en wensen van de gemeenschap op transnationaal NWE-niveau

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien zij compatibel worden geacht met het technische DNSH-richtsnoer op basis van de faciliteit voor herstel en veerkracht.

2.4.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
2	2.2	2.2.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%*45=2,25 (naar beneden afgerond op 2)	45
2	2.2	2.2.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%*24=1,2 (naar beneden afgerond op 1)	24
2	2.2	2.2.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%*31=1,55 (naar boven afgerond op 2)	31
2	2.2	2.2.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%*2104=105,2 (naar beneden afgerond op 105)	2104

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
------------	-------------------------	------	-----------	-------------	----------------	----------------	---------------------------------	--------------	-------------

2	2.2	2.2.R.1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	45	Monitoringgevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
2	2.2	2.2.R.2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	31	Monitoringgevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
2	2.2	2.2.R.3	Voltooiing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelnemers	0	2021	2104	Monitoringgevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
2	2.2	2.2.R.4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten	Organisaties	0	2021	75	Monitoringgevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

2.4.4 De belangrijkste doelgroepen

Doelgroepen kunnen zowel personen als organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Zij worden gestimuleerd om oplossingen te kiezen die bijdragen aan een toename van het gebruik en de productie van energie uit hernieuwbare energiebronnen. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke willekeurige entiteit van de quadruple helix met rechtspersoonlijkheid zijn die bijdraagt aan bovengenoemde acties. Hierbij kan het gaan om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, EGTS'en, overheidsinstanties, andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van energie

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is bijzonder belangrijk vanwege hun vermogen om processen voor het stimuleren van de productie en het gebruik van hernieuwbare energie aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen worden betrokken die zich bezighouden met de verbetering van de productie en het gebruik van hernieuwbare energie, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen en hoger onderwijs, opleidingscentra

De onderzoekssector (zowel publiek als privaat) is van groot belang, aangezien deze een drijvende kracht is achter innovatie, die kennis over de energietransitie en hernieuwbare energiebronnen creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijke inzichten en onderbouwing levert die helpen om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor innovatie in het NWE-gebied verder wordt gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en hebben een bijzonder groot innovatiepotentieel. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties betrekken bij het versterken van het concurrentievermogen van het NWE-gebied als het gaat om het ontwikkelen van nieuwe oplossingen om het gebruik en de productie van energie uit hernieuwbare bronnen te doen toenemen. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidie en het belonen van bedrijven voor hun maatschappelijke betrokkenheid bij de energietransitie.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en groepen burgers kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied van hernieuwbare energie helpen coördineren. Doordat zij fungeren als multipliers voor hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn omtrent kansen om het gebruik en de productie van energie uit hernieuwbare bronnen te doen toenemen. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en het stimuleren van engagement om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij bottom-up oplossingen ontwikkelen en implementeren.

2.4.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

2.4.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

2.4.7 Een indicatieve uitsplitsing van de EU-middelen van het programma per soort interventie

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.2	047	5.122.928
2	EFRO	2.2	048	5.122.928
2	EFRO	2.2	049	5.122.928
2	EFRO	2.2	051	5.122.928
2	EFRO	2.2	052	5.122.928
2	EFRO	2.2	053	5.122.928

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.2	01	30.737.565

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
2	EFRO	2.2	33	30.737.565

2.5 Prioriteit 3 - Transitie naar een plaatsgebonden circulaire economie

- 2.5.1 Specifieke doelstelling 2.6 Het bevorderen van de overgang naar een circulaire economie met efficiënt gebruik van hulpbronnen
- 2.5.2 De gerelateerde actietypes en hun verwachte bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Uit de territoriale analyse blijkt dat NWE vrij ver gevorderd is met de implementatie van benaderingen voor een hulpbronnen-efficiënte circulaire economie. De meeste regio's van het NWE-programmagebied hebben ondanks hun hoge economische prestaties een relatief laag materiaalverbruik per hoofd van de bevolking.

Er zijn echter voortdurend nieuwe inspanningen nodig om hogere doelstellingen te bereiken op het gebied van afvalbeheer. De activiteiten voor de transitie naar een meer circulaire economie moeten worden geïntensiveerd en zijn niet over het gehele programmagebied en stakeholders gelijk verdeeld. Wil de overgang van een lineaire naar een circulaire economie in het NWE-gebied effect sorteren, dan zijn gezamenlijke inspanningen van stakeholders uit alle sectoren vereist. Bedrijven, universiteiten, het maatschappelijk middenveld ('derde sector') en onderzoekscentra kunnen aan de transitie bijdragen door competenties te ontwikkelen op het gebied van circulaire economie en ecodesign om hulpbronnen efficiënt te gebruiken, afval te voorkomen, producten her te gebruiken en te recyclen, enz. Al deze initiatieven kunnen dienen als evidence-based voorbeelden voor innovatieve bedrijfsmodellen en waardeketens voor de circulaire economie. Beleidsmakers kunnen de transitie ondersteunen door het bevorderen van het hergebruik van materialen en hogere hulpbronnen-productiviteit. Dit kunnen ze bijvoorbeeld doen door samen met hun stakeholders pilots en stimuleringsregelingen te ontwikkelen en te zorgen voor toegang tot financiering voor een beter afvalbeheer/efficiënt gebruik van hulpbronnen. Ook ngo's en groepen burgers spelen een belangrijke rol bij het bevorderen van de transitie naar een circulaire economie door krachten te mobiliseren om concrete acties uit te voeren en druk uit te oefenen op bedrijven en overheden om de implementatie te versnellen.

Verwachte programmaresultaten

Het programma wil een doeltreffendere en evenwichtigere transitie naar een circulaire economie bevorderen door de capaciteit van gemeenschappen te vergroten, bijvoorbeeld om een systemische en integrale aanpak te hanteren voor het beheer van producten, componenten en materialen in hun hele waardeketen; nieuwe bedrijfsmodellen te bevorderen die gericht zijn op delen, gebruik en toegang in plaats van bezit; de transparante verstrekking en het beheer van informatie over producten, componenten en materialen te bevorderen of kwaliteitsproducten te ontwerpen die hun waarde gedurende de hele consumptie- of gebruikscyclus optimaal behouden. Het programma wil onder meer mogelijkheden verkennen om afval te voorkomen en/of te verminderen, hulpbronnen efficiënter te gebruiken, het gebruik van grondstoffen te beperken (bijv. recycling van kritieke grondstoffen uit nevenproducten, biomassa, vloeistoffen,

composieten, enz.), fossiele hulpbronnen te vervangen (bijv. door het gebruik van biogas of bioLPG), de capaciteit voor afvalinzameling en -recycling te vergroten, diensten, processen en productinnovatie te stimuleren en tegelijkertijd een positieve bijdrage te leveren aan de inclusieve en duurzame ontwikkeling van alle regio's. Wat het gebruik van biomassa (voor biogas) betreft, wordt met name aandacht besteed aan de naleving van het DNSH-beginsel met betrekking tot de luchtkwaliteit en de duurzaamheidscriteria voor het gebruik van biomassa in artikel 29 van Richtlijn (EU) 2018/2001 en de grenswaarden voor zwevende deeltjes in de richtlijn betreffende luchtkwaliteit (2008/50/EG).

Om deze gewenste veranderingen te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Betere integratie van de belangrijkste uitgangspunten van de circulaire economie in territoriale strategieën, door de gemeenschap opgezette initiatieven, productieprocessen of bedrijfsmodellen, met specifieke aandacht voor afvalvermindering, beperking van het gebruik van grondstoffen en een grotere capaciteit voor afvalinzameling en -recycling;
- Burgers zijn meer betrokken bij de bevordering van de transitie naar een circulaire economie;
- (Publieke en private) stakeholders zijn beter in staat om innovatieve oplossingen toe te passen ter ondersteuning van de transitie naar een circulaire economie (bijv. herziening van de plannings-, productie-/dienstverleningsprocessen in belangrijke sectoren zoals de bouw, de verwerkende industrie of agrifood-sector om te komen tot circulariteit);
- Innovatieve oplossingen ter ondersteuning van de transitie naar een circulaire economie, en dan met name oplossingen die bijdragen tot afvalvermindering, een beperkter gebruik van grondstoffen en een grotere capaciteit op het gebied van afvalinzameling en -recycling, aansluitend bij de behoeften van de gebieden, zodat de voorgestelde aanpak beantwoordt aan de lokale of regionale behoeften;
- Diverse sectoren maken gebruik van innovatieve technologieën, oplossingen, producten en diensten die een meer circulaire economie mogelijk maken;
- In diverse economische sectoren of tussen sectoren onderling wordt ecodesign ondersteund en bevordert door middel van territoriale benaderingen voor ecodesign.

De acties in het kader van prioriteit 3 moeten samenwerking, uitwisseling en de ontwikkeling van gezamenlijke initiatieven op het gebied van de circulaire economie in alle NWE-regio's ondersteunen, waarbij met name aandacht moet zijn voor bewustwording, burgerparticipatie en verbetering van processen en technologieën. Met name wordt beoogd de belangrijkste uitgangspunten van de circulaire economie te integreren in de planning en implementatie van territoriale strategieën, door de gemeenschap opgezette initiatieven, productieprocessen of bedrijfsmodellen.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën of actieplannen, bijvoorbeeld:

- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van plaatsgebonden strategieën of actieplannen in verband met ecodesign, afvalpreventie, circulaire en retourlogistiek ('reverse logistics'), afval als grondstof (recycling, opwaardering, hergebruik, circulaire kringen voor producten en diensten) of andere benaderingen van de circulaire economie. In de strategieën en actieplannen kunnen digitale platforms en passende instrumenten worden meegenomen, alsmede belanghebbenden uit verschillende delen van de waardeketens, zoals landbouw/industrie, detailhandel, logistiek, overheidsdiensten, eindgebruikers/huishoudens/burgers.

b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:

- Het demonstreren en implementeren van territoriale en plaatsgebonden circulariteitsconcepten (inclusief bedrijfsmodellen, slimme oplossingen, overheidsbeleid en financieringsregelingen en -prijkkels om een kritische massa wat betreft stakeholders en middelen te bereiken)
- Het demonstreren en implementeren van oplossingen, diensten en technologieën in een real-life omgeving om het ontstaan van nieuwe of de uitbreiding van bestaande circulaire waardeketens mogelijk te maken
- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare oplossingen die zowel de input van materialen als de output van afval (inclusief bio-economie) verminderen en de kring van materiaalstromen in het NWE-programmagebied sluiten
- Het demonstreren en implementeren van geïntegreerde (datagestuurde) monitoring- en observatiesystemen om evidence-based beslissingen mogelijk te maken

c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van de circulaire economie, bijvoorbeeld door:

- Bewustwordings- en acceptatiecampagnes over de voordelen en de introductie van de circulaire economie
- Opleidingen en trainingen ter ondersteuning van werknemers in belangrijke sectoren (bijv. over het aanpassen productieprocessen afvalvermindering, het gebruik van milieuvriendelijke ecodesign-technieken, enz.)
- Opleidingen en trainingen in landelijke, stedelijke en tussengebieden om circulaire praktijken af te stemmen op de specifieke NWE-regio's (territoriale en industriële ecologie)
- Het organiseren van campagnes ten behoeve van de uitwisseling van kennis en ervaring, capaciteitsopbouw en bewustwording met betrekking tot bestaand gedrag op het gebied van duurzaamheid om de omslag naar circulair denken en handelen te bevorderen

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien er niet verwacht wordt dat zij op basis van hun aard een significant negatief milieueffect hebben.

2.5.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
3	2.6	2.6.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%87=4,35 (naar beneden afgerond op 4)	87
3	2.6	2.6.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%30=1,5 (naar beneden afgerond op 1)	30
3	2.6	2.6.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%87=4,35 (naar beneden afgerond op 4)	87
3	2.6	2.6.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%*4077=203,85 (naar boven afgerond op 204)	4077

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
3	2.6	2.6.R.1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	87	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
3	2.6	2.6.R.2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	87	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
3	2.6	2.6.R.3	Voltooiing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelnemers	0	2021	4077	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
3	2.6	2.6.R.4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten	Organisaties	0	2021	208	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

2.5.4 De belangrijkste doelgroepen

Doelgroepen kunnen zowel personen als organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Zij worden gestimuleerd om oplossingen te kiezen die bijdragen aan de transitie naar een circulaire en hulpbronnefficiënte economie. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/ burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke willekeurige entiteit met rechtspersoonlijkheid zijn die bijdraagt aan bovengenoemde acties. Hierbij kan het gaan om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, EGTS'en, overheidsinstanties, andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van rivieren, milieu, natuurbescherming, openbaar groen, afvalbeheer/hulpbronnefficiëntie enz.

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is van groot belang vanwege hun vermogen om processen op het gebied van hulpbronnefficiënte processen aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren, mede ten bate van een doelmatige en evenwichtige transitie naar een circulaire economie. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen die zich bezighouden met het bevorderen en ondersteunen van de circulaire economie worden betrokken, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen en hoger onderwijs, opleidingscentra

De wetenschappelijke wereld (zowel publiek als privaat) is van groot belang, aangezien deze een drijvende kracht is achter innovatie, die kennis over de hulpbronnefficiënte economie creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijke inzichten en onderbouwing levert die helpen om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor innovatie in het NWE-gebied verder wordt gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en hebben een bijzonder groot innovatiepotentieel. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

betrekken bij het versterken van het concurrentievermogen van het NWE-gebied als het gaat om het ontwikkelen van hulpbronnefficiënte processen en producten. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidie en het belonen van bedrijven voor hun maatschappelijke betrokkenheid bij de circulaire economie.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en groepen burgers kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied van de circulaire economie helpen coördineren. Doordat zij fungeren als multipliers in de richting van hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn waarbij burgers meer worden betrokken bij de transitie naar een circulaire economie. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en om de betrokkenheid te vergroten om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij bottom-up oplossingen ontwikkelen en implementeren.

- 2.5.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

- 2.5.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

- 2.5.7 Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	2.6	067	14.903.062
3	EFRO	2.6	069	14.903.062
3	EFRO	2.6	071	14.903.062
3	EFRO	2.6	075	14.903.062

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
----------------	-------	----	------	-----------------

3	EFRO	2.6	01	59.612.247
---	------	-----	----	------------

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
3	EFRO	2.6	33	59.612.247

2.6 Prioriteit 4 - Verbeteren van de territoriale veerkracht in NWE door middel van innovatieve en slimme transformatie

- 2.6.1 **Specifieke doelstelling 1.1** Het ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en het invoeren van geavanceerde technologieën
- 2.6.2 De gerelateerde actietypes en hun verwachte bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

De transnationale samenwerking in NWE draagt bij aan de versterking van de regio's doordat de verschillen in innovatiecapaciteit verkleind worden.

De opbouw van innovatiecapaciteit kan een ontwrichtende en ingrijpende verandering in organisatorische processen betekenen door de invoering van (meer of minder geavanceerde) technologieën, digitale instrumenten, big data, innovatieve oplossingen, enz. Innovatiespelers worden aangemoedigd om bij te dragen aan territoriale veerkracht, d.w.z. om crises het hoofd te bieden of te beperken en er lessen voor de toekomst uit te trekken, waardoor duurzaamheid en samenhang van de NWE-regio's mogelijk wordt.

Er wordt gestreefd naar meer samenhang in NWE door de implementatie van slimme specialisatiestrategieën en regionale strategieën die inspelen op bijvoorbeeld uitdagingen in verband met demografische verandering, mobiliteitstransitie, woningbouw, gezondheid en het samenbrengen van verschillende economische structuren, waaronder de 4-helix-actoren.

Verwachte programmaresultaten

Deze prioriteit ondersteunt projecten die voortbouwen op het potentieel van innovatieve oplossingen, (geavanceerde) technologieën, data, digitalisering en oplossingen op maat, op basis van kennis en goede praktijken, een en ander ter ondersteuning van evenwichtige economische ontwikkeling en territoriale veerkracht in NWE.

Om deze gewenste veranderingen te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Betere integratie van de uitgangspunten van de innovatieve en slimme transformatie in territoriale strategieën en lokale initiatieven;
- Het gebruik van meer en betere strategieën en oplossingen ter ondersteuning van innovatiespelers in NWE om ervoor te zorgen dat zij lessen trekken uit eerdere crises terwijl tegelijkertijd toekomstige risico's worden gemonitord en beperkt;
- Betere capaciteit bij innovatiespelers om slimme specialisatiestrategieën (S3's/RIS's), digitale/slimme transformatie, regionale strategieën/beleid beter te benutten en uit te voeren zodat deze kunnen bijdragen aan een evenwichtige economische ontwikkeling (bijv. kunstmatige intelligentie, industrie 4.0, 3D-printing, Internet of Things (IoT), BIM, enz.) en aan territoriale veerkracht;
- Meer en betere strategieën en oplossingen voor innovatiespelers om hun regio's te helpen om te profiteren van de digitale transformatie, (geavanceerde) technologieën, oplossingen en innovatie, en het gebruik daarvan;
- Meer en betere strategieën en beleid in heel NWE en gebruik van oplossingen voor bijv. slimme diensten op het gebied van mobiliteit met positieve gevolgen voor het milieu, transnationale implementatie van strategieën in heel NWE, enz.;
- Meer en betere strategieën en gebruik van oplossingen (of dit nu gaat om technologisch, datagestuurd, enz. - en/of niet - low tech, evidence-based goede praktijken, publieke dienstverlening, met inbegrip van het creëren van standaarden voor gegevensuitwisseling, enz.) om innovatie te stimuleren;
- Er zijn geïntegreerde (datagestuurde) monitoring- en observatiesystemen opgezet of geüpgraded om evidence-based beslissingen over economische en territoriale innovatie en slimme transformatie in NWE mogelijk te maken;
- Innovatieve en (niet-)technologische oplossingen om de aantrekkelijkheid van NWE te verbeteren, alsmede om mogelijkheden te verkennen om de algehele toegankelijkheid en de digitalisering van de diensten te verbeteren. Slimme dorpen, steden en regio's worden gestimuleerd;
- Innovatieprocessen door middel van empowerment en co-creatie, innovaties op het gebied van dienstverlening, innovaties op het gebied van territoriaal bestuur en organisatorische innovaties;
- Nieuwe of aangepaste oplossingen en benaderingen voor innovatieve besluitvormings- en planningsprocessen.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

- a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën en actieplannen, bijvoorbeeld:
 - Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van strategieën en actieplannen in verband met de slimme transformatie bij publieke en private innovatiespelers en/of de clustering van innovatie-actoren en economische sectoren rondom de slimme en digitale transformatie (d.w.z. gebruik van bestaande of nieuw ontwikkelde informatie, data en kennis, digitale

transformatie van diensten) in NWE, met het oog op de ondersteuning van een evenwichtige economische ontwikkeling en veerkrachtige gebieden

- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van strategieën en actieplannen om organisaties in staat te stellen nieuwe transnationale samenwerkingsverbanden te ontwikkelen/bestaande samenwerkingsverbanden te ondersteunen en innovatieve en slimme benaderingen, oplossingen, diensten en bedrijfsmodellen in te voeren
 - Het uitwerken, invoeren en implementeren van economische ontwikkelings- en actieplannen die economische clusters en innovatie-actoren in het gehele NWE-programmagebied met elkaar verbinden (bijv. "regionale innovatie-valleien", clustering van S3's in NWE-regio's, netwerken van regionale clusters/ontwikkelingsmaatschappijen, enz.)
 - Gezamenlijke ontwikkeling en uitvoering van strategieën en actieplannen om de kwantiteit, de toegankelijkheid en de kwaliteit van de dienstverlening overal in het NWE-programmagebied te verbeteren
- b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:
- Het demonstreren en implementeren van oplossingen om de digitale transformatie en innovatie door publieke en private spelers in NWE te bevorderen
 - Het demonstreren en implementeren van oplossingen in verband met (digitale) innovatiehubs en de innovatieve prestaties van waardeketens in belangrijke economische sectoren in heel NWE als bijdrage aan regionale en/of transnationale strategieën, met inbegrip van het ontwerpen, uitvoeren, gebruiken en uitrollen van concrete mechanismen om publieke en private innovatiespelers te begeleiden bij de slimme transformatie van de NWE-regio's (bijv. bedrijfsondersteunende programma's voor KMO/MKB en start-ups voor het ontwikkelen van slimme/innovatieve bedrijfsmodellen)
 - Het demonstreren en implementeren van slimme, innovatieve technologieën en oplossingen (financieel, technologisch, digitaal, enz.) om succesvolle regionale ecosysteembenaderingen in NWE uit te rollen (bijv. S3's/RIS's, clustering van economische sectoren, enz.)
 - Demonstreren en implementeren van (datagestuurde) monitoring- en observatiesystemen om evidence-based beslissingen over economische en territoriale innovatie en slimme transformatie in NWE mogelijk te maken
 - Het demonstreren en implementeren van oplossingen met betrekking tot benaderingen voor slimme dorpen, slimme steden en/of slimme regio's en de uitrol van digitale diensten,
 - Het implementeren van nieuwe of aangepaste oplossingen en benaderingen voor innovatieve besluitvormings- en planningprocessen
- c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van innovatie ten behoeve van veerkracht, bijvoorbeeld door:
- Opleidingen en trainingen voor NWE-innovatiespelers om kansen op het gebied van innovatie, digitale/slimme transformatie en het gebruik van data te benutten, en relevante slimme praktijken en oplossingen aan te passen dan wel in te voeren

- Opleidingen en trainingen om innovatiespelers te helpen om de kansen op het gebied van innovatieve besluitvormings- en planningsprocessen te benutten
- Opleidingen en trainingen om innovatiespelers te helpen bij het invoeren van slimme, digitale transformatie en innovatie
- Bewustwordingsactiviteiten en -evenementen om de betrokkenheid van burgers en het bedrijfsleven bij regionale ontwikkelingsprocessen te vergroten

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien zij compatibel worden geacht met het technische DNSH-richtsnoer op basis van de faciliteit voor herstel en veerkracht.

2.6.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
4	1.1	1.1.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%*92=4,6 (naar beneden afgerond op 4)	92
4	1.1	1.1.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%*31=1,55 (naar boven afgerond op 2)	31
4	1.1	2.6.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%*92=4,6 (naar beneden afgerond op 4)	92
4	1.1	1.1.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%*4290=214,5 (naar beneden afgerond op 214)	4290

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
4	1.1	1.1.R.1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	92	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

4	1.1	1.1.R .2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	92	Monitoringgevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
4	1.1	1.1.R .3	Voltooiing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelnemers	0	2021	4290	Monitoringgevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
4	1.1	1.1.R .4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten	Organisaties	0	2021	218	Monitoringgevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

2.6.4 De belangrijkste doelgroepen

Innovatieve, (niet-)technologische en/of digitale oplossingen zijn gericht op publieke en private innovatiespelers in NWE, via bijvoorbeeld de clustering van of verbindingen tussen economische actoren/clusters in NWE of de toepassing van slimme oplossingen om succesvolle regionale innovatie-ecosystemen in NWE uit te rollen. Benaderingen met betrekking tot innovatieve besluitvormings- en planningsprocessen, empowerment, co-creatie en bestuurlijke innovatie worden aangemoedigd.

Stakeholders in NWE worden aangemoedigd big data, digitale instrumenten en (geavanceerde) technologieën te gebruiken om een eventuele innovatiekloof te dichten, met als doel de cohesie en de duurzaamheid binnen NWE te vergroten op basis van economische/ slimme of regionale strategieën die als leidraad dienen en moeten worden geïmplementeerd.

In het NWE-gebied kunnen duidelijke verschillen worden waargenomen wat betreft innovatiecapaciteit, de digitale transitie, de slimme transformatie alsook wat betreft de verspreiding, het gebruik en de implementatie van (geavanceerde) technologieën en oplossingen. In dit verband fungeert innovatie als een belangrijke stimulans en hefboom voor economische ontwikkeling en veerkrachtige gebieden. Deze prioriteit zal slimme, innovatieve benaderingen ondersteunen om transnationale netwerken, waardeketens, sectoren, oplossingen, producten, processen en diensten te ontwikkelen en op die manier input te leveren voor transnationale en/of regionale strategieën. Bij al deze activiteiten moeten de projecten zorgen voor positieve spillover-effecten voor hun regio's en bijdragen aan de doelstelling van versterking van de territoriale veerkracht. In die zin worden sectoroverschrijdende projecten die een of meer aspecten van strategieën of beleid implementeren, toegejuicht omdat zij concreet bijdragen aan de economische ontwikkeling en territoriale veerkracht in NWE.

De strategieën, actieplannen, pilots en oplossingen die in het kader van deze prioriteit worden ontwikkeld, moeten onder andere bestaan uit de implementatie van sectoroverschrijdende, concrete toepassingen, waaronder de aanpassing van bestaande of nieuwe oplossingen. De projecten moeten worden ontwikkeld met een impliciet motief dat alle stakeholders, met name de innovatiespelers en de burgers, ervan zullen profiteren.

Met name worden gezamenlijke en geïntegreerde acties toegejuicht die zijn gericht op publieke en private innovatiespelers in NWE die te maken hebben met een eventuele "innovatiekloof" of plaatsgebonden innovatieve processen willen aanpassen. Bij een innovatiekloof kan het bijvoorbeeld gaan om een gebrek aan kennis van nieuwe technologieën, digitalisering of toegang tot gegevens en diensten voor burgers.

Tegen het licht van deze bredere context kunnen de doelgroepen personen of organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Zij worden gestimuleerd om oplossingen te kiezen die bijdragen aan een evenwichtige economische ontwikkeling in NWE. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/ burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke willekeurige entiteit met rechtspersoonlijkheid zijn die bijdraagt aan bovengenoemde acties. Hierbij kan het gaan om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, overheidsinstanties, andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van innovatie en de digitale en slimme transformatie

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is bijzonder belangrijk vanwege hun vermogen om processen op het gebied van evenwichtige economische ontwikkeling en planningsprocessen aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren, mede ten bate van een effectievere transitie naar innovatie en slimme/digitale transformatie. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen die zich bezighouden met het bevorderen en ondersteunen van innovatie en de slimme transformatie worden betrokken, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve en slimme dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen en hoger onderwijs, opleidingscentra

De onderzoekssector (zowel publiek als privaat) is van groot belang, aangezien deze een drijvende kracht is achter innovatie, die kennis over innovatieve en slimme maatregelen creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijk inzicht en onderbouwing levert die helpt om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor innovatie en de digitale en slimme transformatie in het NWE-gebied verder worden gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en hebben een bijzonder groot potentieel wat betreft innovatie en de slimme/digitale transformatie. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties betrekken bij het versterken van het concurrentievermogen van het NWE-gebied als het gaat om het ontwikkelen van nieuwe oplossingen voor innovatie, digitalisering en geavanceerde technologieën. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidie en het belonen van bedrijven voor hun betrokkenheid bij innovatie en de slimme/digitale transformatie.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en burgergroeperingen kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied van innovatie en de slimme/digitale transformatie coördineren. Doordat zij fungeren als multipliers in de richting van hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn omtrent innovatieve en slimme oplossingen. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en het stimuleren van engagement om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij bottom-up oplossingen ontwikkelen en implementeren.

- 2.6.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

- 2.6.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

- 2.6.7 Een indicatieve verdeling van de geprogrammeerde middelen per interventietype

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	1.1	010	7.839.631
4	EFRO	1.1	012	7.839.631
4	EFRO	1.1	013	7.839.631
4	EFRO	1.1	019	7.839.631
4	EFRO	1.1	024	7.839.631
4	EFRO	1.1	026	7.839.631
4	EFRO	1.1	027	7.839.631
4	EFRO	1.1	028	7.839.631

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	1.1	01	62.717.052

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
4	EFRO	1.1	33	62.717.052

2.7 Prioriteit 5 - Transitie naar een sociaal inclusieve en veerkrachtige samenleving

- 2.7.1 Specifieke doelstelling 4.1 Het verbeteren van de effectiviteit en de inclusiviteit van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid door het ontwikkelen van sociale infrastructuur en het bevorderen van de sociale economie
- 2.7.2 De gerelateerde actietypes en hun verwachte bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

Deze Specifieke Doelstelling heeft betrekking op territoriale onevenwichtigheden op het gebied van de arbeidsmarkt en werkgelegenheid en moet tevens bijdragen aan de versterking van

sociale en maatschappelijke integratie. Uit de territoriale analyse van het transnationale programmagebied blijkt dat de landelijke gebieden en achterstandswijken in steden en sommige geïndustrialiseerde gebieden grotere ongelijkheid op de arbeidsmarkt vertonen dan andere regio's in NWE. Niet alleen tussen de verschillende landen is sprake van onevenwichtigheden op de arbeidsmarkt en wat betreft publieke dienstverlening, maar ook binnen de landen zelf.

De COVID-19-pandemie (waarvan we de gevolgen nog niet volledig kunnen overzien) zou wel eens ernstige consequenties kunnen hebben voor de 'kwetsbare' mensen, gebieden en arbeidsmarkten in NWE. De kwetsbaarheid van afzonderlijke sectoren en arbeidsmarkten kan sterk wisselen per NWE-gebied, maar er moet met name gekeken worden naar de negatieve gevolgen voor kwetsbare groepen en/of groepen die dreigen in het gedrang te komen (waaronder, maar niet beperkt tot: mensen met een beperking, werklozen (ook langdurig), jongeren, alleenstaande ouders, NEET's - jongeren die geen werk hebben of opleiding volgen -, migranten, vluchtelingen).

Verwachte programmaresultaten

Het programma verwacht de capaciteit van de NWE-gemeenschappen te vergroten om de goede werking en de inclusiviteit van de arbeidsmarkten te verbeteren, hoogwaardige werkgelegenheid te bevorderen, kwetsbare groepen te empoweren en hun inzetbaarheid te vergroten.

Om deze gewenste veranderingen te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Betere integratie van bepaalde aspecten van hoogwaardige werkgelegenheid en de daaraan gerelateerde publieke dienstverlening in territoriale strategieën en lokale initiatieven;
- Meer en betere strategieën en oplossingen die ten goede komen aan lokale gemeenschappen en die de instandhouding of versterking van relevante, plaatsgebonden praktijken, instrumenten en oplossingen ten behoeve van hoogwaardige werkgelegenheid bevorderen;
- Gebruik van geïntegreerde publieke dienstverlening, waarbij wordt gezorgd voor samenhang tussen de voorgestelde benaderingen en de lokale/regionale behoeften;
- Verhoogde inzetbaarheid, die leidt tot meer sociale/maatschappelijke integratie van arbeid en tot evenwichtige gebieden;
- Inclusievere en plaatsgebonden bedrijfsmodellen en bedrijfsondersteunende programma's, inclusief ondernemerschap, en uitgangspunten van de sociale economie (bijvoorbeeld door een focus op NEET's, mensen met een beperking, gemarginaliseerde personen);
- Meer kennis en vaardigheden inzake gegevensbeheer en nieuwe technologieën op het gebied van hoogwaardige werkgelegenheid en openbare dienstverlening;
- Sterkere netwerken van stakeholders die de overdracht van innovatieve benaderingen en/of het ontstaan van functionele verbindingen met betrekking tot hoogwaardige dienstverlening en de daaraan gerelateerde publieke dienstverlening mogelijk maken tussen steden, landelijke, kust- en tussengebieden die met vergelijkbare problemen te maken hebben.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën en actieplannen, bijvoorbeeld:

- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van plaatsgebonden strategieën of actieplannen ter ondersteuning van het werkgelegenheidsbeleid (inclusief beleid inzake opleidingen en trainingen voor beginners/gevorderden en hoger onderwijs), waarbij vaardigheden en/of de integratie op de arbeidsmarkt worden verbeterd

b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:

- Het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare (technologische en/of niet-technologische) oplossingen om werkenden en 'kwetsbare' gemeenschappen te helpen om beter toegang te krijgen tot hoogwaardige en duurzame werkgelegenheid (waaronder inclusievere bedrijfsmodellen, bedrijfsondersteunende programma's, overheidsbeleid en -opdrachten, instrumenten, opleidingen en trainingen - ook voor ondernemers - en incentives, faciliteiten zoals 'third places', fablabs ter bevordering van sociale/maatschappelijke innovatie, enz.)
- Het demonstreren en implementeren van oplossingen, diensten en technologieën voor het creëren en in stand houden van duurzame hoogwaardige werkgelegenheid en de daaraan gerelateerde publieke dienstverlening (waaronder dienstverlening op het gebied van vervoer en woningbouw, waarborgen van plaatsgebonden basisvoorzieningen om lokale hoogwaardige werkgelegenheid en arbeidsmobiliteit te stimuleren)
- Het demonstreren en implementeren van geïntegreerde (datagestuurde) monitoring- en observatiesystemen om evidence-based beslissingen mogelijk te maken en in te spelen op kwesties omtrent hoogwaardige werkgelegenheid

c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van hoogwaardige werkgelegenheid, bijvoorbeeld door:

- Bewustmakings- en acceptatiecampagnes over de voordelen en het invoeren van plaatsgebonden strategieën voor inclusieve arbeid, met inbegrip van de uitgangspunten van de sociale economie
- Opleidingen en trainingen ter ondersteuning van 'kwetsbare' gemeenschappen en werknemers in algemene zin in de betreffende belangrijke economische sectoren en/of onder druk om de transitie te maken (bijv. online en fysieke training en digitale vaardigheden)
- Opleidingen en trainingen ten behoeve aan de aanpassing aan de nieuwe specifieke behoeften van de NWE-gebieden op het gebied van bij- en omscholing

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien er niet verwacht wordt dat zij op basis van hun aard een significant negatief milieueffect hebben.

2.7.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
5	4.1	4.1.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%*29=1,45 (naar beneden afgerond op 1)	29
5	4.1	4.1.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%*37=1,85 (naar boven afgerond op 2)	37
5	4.1	4.1.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%84=4,2 (naar beneden afgerond op 4)	84
5	4.1	4.1.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%1361=68,1 (naar beneden afgerond op 68)	1361

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
5	4.1	4.1.R.1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	29	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.1	4.1.R.2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	84	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.1	4.1.R.3	Voltooiing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelnemers	0	2021	1361	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.1	4.1.R.4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten	Organisaties	0	2021	67	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

2.7.4 De belangrijkste doelgroepen

Doelgroepen kunnen zowel personen als organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Als gevolg daarvan zullen zij worden gestimuleerd om oplossingen te gebruiken die bijdragen aan de inclusie van kwetsbare groepen doordat deze de goede werking en de inclusiviteit van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid verbeteren. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd. Er zal met name aandacht zal worden besteed aan de groepen die worden geconfronteerd met de negatieve gevolgen van de groene transitie met betrekking tot arbeid en werkgelegenheid.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke willekeurige entiteit met rechtspersoonlijkheid zijn die bijdraagt aan bovengenoemde acties. Hierbij kan het gaan om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, EGTS'en, overheidsinstanties en andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van werkgelegenheid en daaraan gerelateerde publieke dienstverlening

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is bijzonder belangrijk vanwege hun vermogen om processen op het gebied van effectievere en inclusievere arbeidsmarkten aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren, mede ten bate van het bevorderen van hoogwaardige werkgelegenheid. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen die zich bezighouden met het bevorderen en ondersteunen van effectievere en inclusievere arbeidsmarkten en hoogwaardige werkgelegenheid worden betrokken, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen en hoger onderwijs, opleidingscentra

De **onderzoeksector** (zowel publiek als privaat) is van groot belang, aangezien deze een drijvende kracht is achter innovatie, die kennis creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijk inzichten en onderbouwing levert die helpen om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor werkgelegenheid en innovatieve dienstverlening in het NWE-gebied verder worden gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en kunnen een zeer grote impact hebben op de werkgelegenheid. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties betrekken bij het versterken van de toegang die het NWE-gebied heeft tot duurzame hoogwaardige werkgelegenheid. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidie en het belonen van bedrijven voor hun betrokkenheid bij de transitie naar hoogwaardige werkgelegenheid.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en burgergroeperingen kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied van hoogwaardige dienstverlening en publieke dienstverlening coördineren. Doordat zij fungeren als multipliers in de richting van hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn waarbij burgers meer worden betrokken bij de transitie naar hoogwaardige werkgelegenheid en publieke dienstverlening. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en om de betrokkenheid te vergroten om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij bottom-up oplossingen ontwikkelen en implementeren.

- 2.7.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

- 2.7.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

- 2.7.7 Een indicatieve uitsplitsing van de EU-middelen van het programma per soort interventie

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.1	134	6.630.483
5	EFRO	4.1	138	6.630.483
5	EFRO	4.1	139	6.630.483

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.1	01	19.891.448

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.1	33	19.891.448

2.8 Prioriteit 5 - Transitie naar een sociaal inclusieve en veerkrachtige samenleving

- 2.8.1 Specifieke doelstelling 4.5 Het garanderen van gelijke toegang tot gezondheidszorg en het veerkrachtiger maken van gezondheidszorgstelsels, met inbegrip van eerstelijnszorg, en het bevorderen van de overgang van institutionele zorg naar gezins- en gemeenschapsgebonden zorg
- 2.8.2 De gerelateerde actietypes en hun bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

De Specifieke Doelstelling heeft betrekking op territoriale onevenwichtigheden en behoeften in NWE met betrekking tot de toegang tot gezondheidszorg en de veerkracht van de gezondheidszorg. Uit de territoriale analyse van het transnationale programmagebied blijkt dat inwoners van perifere gebieden in NWE over het algemeen minder makkelijk toegang hebben tot de gezondheidszorg. Algemeen gesteld is het belangrijk dat de toegankelijkheid van de gezondheidszorg en langdurige zorg in landelijke (met name perifere) gebieden van NWE wordt verbeterd.

Bovendien kunnen demografische veranderingen en verdere vergrijzing van de bevolking zorgen voor overbelasting van de zorg, waardoor ook in de toekomst minder goed aan de vraag kan worden voldaan. Hieruit blijkt een toenemende behoefte aan innovatieve diensten oplossingen in de zorg in NWE.

Daarnaast heeft de COVID-19-pandemie het gebrek aan veerkracht van de gezondheidszorg in NWE en de sterke onderlinge afhankelijkheid tussen buurlanden en grensgebieden aan het licht gebracht.

Verwachte programmaresultaten

Het programma verwacht de capaciteit van NWE-gemeenschappen te vergroten ten behoeve van de inclusie van "kwetsbare" groepen (waaronder, maar niet beperkt tot: ouderen, chronisch zieken, mensen met een beperking of eenoudergezinnen, mensen met ernstige ziekten, daklozen) door de onevenwichtigheden op het gebied van gezondheid en toegang tot zorg te verminderen.

Om deze gewenste veranderingen te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Betere integratie van (gezondheids)zorg, preventie en algeheel welzijn in territoriale strategieën en lokale initiatieven;
- Meer en betere strategieën en oplossingen die ten goede komen aan lokale gemeenschappen en die de instandhouding en/of verbetering van innovatieve, plaatsgebonden (gezondheids)zorgpraktijken, -instrumenten en -oplossingen bevorderen;
- Betere ondersteuning van kwetsbare bevolkingsgroepen bij het verbeteren van hun gezondheids- en welzijnssituatie;
- Meer kennis en capaciteit bij stakeholders (waaronder zorgprofessionals en zorgverleners) om innovatieve oplossingen op het gebied van (gezondheids)zorg te gebruiken en betere ondersteuning en toegang te bieden;
- Sterkere samenwerkingsnetwerken van stakeholders die de overdracht van innovatieve benaderingen en/of de totstandbrenging van functionele verbindingen met betrekking tot (gezondheids)zorg mogelijk maken tussen stedelijke, landelijke, kust- en tussengebieden die met vergelijkbare problemen te kampen hebben;
- De gebieden in NWE zijn beter voorbereid met betrekking tot gezondheidsuitdagingen als gevolg van de bevolkingsgroei/ontvolking (zoals verdere vergrijzing van de bevolking in stedelijke en landelijke gebieden) en met onverwachte grootschalige gebeurtenissen die de gezondheid van de bevolking ernstig aantasten.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

- a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën en/of actieplannen, bijvoorbeeld:
- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van plaatsgebonden strategieën of actieplannen om transnationale oplossingen of benaderingen te ontwikkelen voor een betere preventie en aanpak van de (gezondheids)zorgproblemen waarmee de bevolking in NWE te kampen heeft.
- b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:
- het demonstreren en implementeren van territoriale en plaatsgebonden concepten ter verbetering van de (gezondheids)zorgsituatie van NWE-gemeenschappen (waaronder een integrale benadering van gezondheid en welzijn door middel van buurttuinen, lokale voedselinitiatieven/korte leveringsketens, stadslandbouw, enz.)

- het demonstreren en implementeren van schaalbare en herhaalbare (al dan niet technologische) oplossingen, diensten en technologieën om de beschikbaarheid, doeltreffendheid, inclusiviteit en toegankelijkheid van (gezondheids)zorgdiensten te verbeteren (bijv. telemedicine of andere IT-oplossingen/instrumenten op het gebied van e-gezondheid en e-zorg)
 - het demonstreren en implementeren van geïntegreerde (datagestuurde) monitoring- en observatiesystemen om evidence-based beslissingen mogelijk te maken
- c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van (gezondheids)zorg, bijvoorbeeld:
- Campagnes ten behoeve van bewustwording en vergroting van het draagvlak met betrekking tot de voordelen en de invoering van innovatieve (gezondheids)zorgpraktijken.
 - Opleidingen en trainingen ter ondersteuning van (gezondheids)zorg, inclusief welzijnswerkers en (particulier) zorgpersoneel
 - Opleidingen en trainingen ten behoeve van de invoering van innovatieve (gezondheids)zorgpraktijken in specifieke NWE-gebieden

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien er niet verwacht wordt dat zij op basis van hun aard een significant negatief milieu-effect hebben.

2.8.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
5	4.5	4.5.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%*23=1,15 (naar beneden afgerond op 1)	23
5	4.5	4.5.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%*30 = 1,5	30
5	4.5	4.5.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%*68=3,4 (naar beneden afgerond op 3)	68
5	4.5	4.5.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%*1100 = 55	1100

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Cod e	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentie jaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
5	4.5	4.5.R.1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	23	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.5	4.5.R.2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	68	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.5	4.5.R.3	Voltooiing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelnemers	0	2021	1100	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.5	4.5.R.4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten	Organisaties	0	2021	54	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

2.8.4 De belangrijkste doelgroepen

Doelgroepen kunnen zowel personen als organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Zij worden gestimuleerd om oplossingen te gebruiken die bijdragen aan de inclusie van kwetsbare groepen door de onevenwichtigheden op het gebied van de toegang tot de gezondheidszorg te verminderen en de veerkracht van de gezondheidssystemen te vergroten. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/ burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke entiteit zijn met rechtspersoonlijkheid die bijdraagt aan de bovengenoemde acties. Hierbij kan het gaan om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, EGTS'en, overheidsinstanties, andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van (gezondheids)zorg.

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is bijzonder belangrijk vanwege hun vermogen om processen ten behoeve van meer inclusieve (gezondheids)zorgsystemen aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen die zich bezighouden met het bevorderen en ondersteunen van inclusievere (gezondheids)zorgdiensten worden betrokken, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen, hoger onderwijs, opleidingscentra

De onderzoekssector (zowel publiek als privaat) is van groot belang, aangezien deze een drijvende kracht is achter innovatie, die kennis creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijk inzichten en onderbouwing levert die helpen om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor werkgelegenheid en innovatieve dienstverlening in het NWE-gebied verder worden gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en hebben een bijzonder groot potentieel om een impact te maken op de (gezondheids)zorg. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties betrekken bij het versterken van het concurrentievermogen van het NWE-gebied als het gaat om (gezondheids)zorg. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidies en het belonen van bedrijven voor hun betrokkenheid bij de verbetering van de (gezondheids)zorg.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en groepen burgers kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied (gezondheids)zorg. Doordat zij fungeren als multipliers voor hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn omtrent de transitie naar betere diensten en instrumenten op het gebied van (gezondheids)zorg. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en om de betrokkenheid te vergroten om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij bottom-up oplossingen ontwikkelen en implementeren.

- 2.8.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

- 2.8.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

- 2.8.7 Een indicatieve uitsplitsing van de EU-middelen van het programma per soort interventie

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.5	160	8.051.793
5	EFRO	4.5	161	8.051.793

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.5	01	16.103.586

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.5	33	16.103.586

2.9 Prioriteit 5 - Transitie naar een sociaal inclusieve en veerkrachtige samenleving

- 2.9.1 Specifieke doelstelling 4.6 Het versterken van de rol van cultuur en duurzaam toerisme in economische ontwikkeling, sociale inclusie en sociale innovatie
- 2.9.2 De gerelateerde actietypes en hun verwachte bijdrage aan die specifieke doelstellingen en aan macroregionale en zeegebiedstrategieën, indien van toepassing

De Specifieke doelstelling beoogt versterking van de rol van cultuur en duurzaam toerisme in de economische en sociale ontwikkeling van NWE. Deze sector heeft sterk te lijden (gehad) onder de negatieve economische gevolgen van de COVID-19 pandemie.

Uit de territoriale analyse van het transnationale programmagebied blijkt dat landelijke en afgelegen gebieden in NWE hun concurrentievoordelen zouden moeten benutten (bijv. natuurlijke rijkdommen, "verborgen parels" om druk bezochte regio's te ontlasten, enz.). Lokaal toerisme zou zich meer moeten richten op duurzaam toerisme (langer seizoen, grotere doelgroepen waaronder "kwetsbare" mensen/groepen, milieuvriendelijke en "onthaastings" concepten, duurzame toegang en mobiliteit, integraal koppelen van lokaal, onderling afhankelijk aanbod) en het kan bijdragen aan het keren van de ontvolkingstrend en na- en bijscholing van de beroepsbevolking.

Er zijn ook mogelijkheden om innovatieve, transnationale culturele projecten te ontwikkelen en om de creatieve en culturele sector te ondersteunen, vooral als elementen om de sociale en maatschappelijke cohesie en integratie te stimuleren, en om "achtergestelde" gebieden (stedelijke, landelijke, tussen- of kustgebieden) te versterken en te revitaliseren.

Verwachte programmaresultaten

Het programma verwacht bij te dragen aan een duurzame, inclusieve en evenwichtige ontwikkeling door de capaciteit van NWE-gemeenschappen te versterken om het potentieel van cultuur en toerisme te beter te benutten, waarbij rekening wordt gehouden met de groene en digitale transformatie.

Om deze gewenste veranderingen te bereiken, worden de volgende resultaten verwacht:

- Duurzamer en territoriaal evenwichtiger toerisme in het gehele NWE-gebied, waarbij de belangen van toeristische en culturele organisaties, van inwoners en van toeristen op elkaar worden afgestemd en lokale gemeenschappen gezamenlijk worden betrokken;
- Betere integratie van duurzaam toerisme en cultuur in territoriale strategieën en lokale initiatieven;

North-West Europe

- Grotere transnationale zichtbaarheid van en verbindingen tussen lokale specifieke kenmerken in de NWE-gebieden (d.w.z. natuurlijk en cultureel erfgoed en best practices/ervaringen, ook op culinair gebied);
- Een betere toegang tot toerisme en cultuur voor "kwetsbare" groepen (waaronder, maar niet beperkt tot: ouderen, mensen met een beperking, werklozen, jongeren, éénoudergezinnen, NEET's, migranten, vluchtelingen...) en een sterkere directe betrokkenheid van deze groepen bij lokale ontwikkelingsinitiatieven;
- Empowerment van lokale autoriteiten, wetenschappers, bedrijven en inwoners waardoor verborgen of onbekende lokale sterke kanten beter kunnen worden benut, wat ook inhoudt dat expertise en netwerken op het gebied van toerisme en culturele ontwikkeling worden versterkt;
- Gerenoveerd of beter bewaard en beter toegankelijk natuurlijk en cultureel erfgoed, met inbegrip van milieuvriendelijkere toegang, verbeterde mobiliteit, instrumenten en benaderingen met betrekking tot waardevolle natuurlijke landschappen en gebouwen;
- Meer inclusieve en plaatsgebonden bedrijfsmodellen en bedrijfsondersteunende programma's, met inbegrip van ondernemerschap en rekening houdend met de uitgangspunten van duurzaam toerisme en cultuur;
- Sterkere samenwerkingsnetwerken van stakeholders die de overdracht van innovatieve benaderingen en/of de totstandbrenging van functionele verbindingen met betrekking tot toerisme en cultuur mogelijk maken tussen stedelijke, landelijke, kust- en tussengebieden die met vergelijkbare problemen te kampen hebben.

Toekomstige projecten moeten worden uitgevoerd door een combinatie van de volgende categorieën van activiteiten:

- a) Uitwerking en implementatie van gezamenlijke strategieën en/of actieplannen, bijvoorbeeld:
- Gezamenlijke ontwikkeling en implementatie van plaatsgebonden strategieën of actieplannen ter ondersteuning van instrumenten en expertise voor bijvoorbeeld de valorisatie van cultureel erfgoed, toeristische branding of marketing, alsmede de ontwikkeling van instrumenten voor risicobeheer en -beheersing.
- b) Pilots voor het testen van instrumenten en/of oplossingen, zoals:
- het demonstreren en implementeren van territoriale en plaatsgebonden concepten voor cultuur en/of toerisme
 - het demonstreren van (al dan niet technologische) schaalbare en herhaalbare oplossingen, diensten en technologieën in een real-life setting voor de valorisatie van natuurlijk en cultureel erfgoed of toeristisch kapitaal (bijv. innovatieve IT-gebaseerde oplossingen)
 - het demonstreren en implementeren van oplossingen voor lokale autoriteiten, bedrijven, wetenschappers en/of inwoners ten behoeve van een betere promotie van toeristische en culturele activiteiten in het kader van geïntegreerde territoriale ontwikkelingsstrategieën of door de gemeenschap opgezette initiatieven

- het demonstreren en implementeren van geïntegreerde (datagestuurde) monitoring- en observatiesystemen om evidence-based beslissingen mogelijk te maken en in te spelen op kwesties omtrent toerisme en cultuur
- c) Capaciteitsopbouw en bewustwording op het gebied van toerisme en cultuur, bijvoorbeeld:
- Campagnes om meer bewustwording en draagvlak te creëren met betrekking tot de voordelen en de toepassing van duurzamere toeristische en culturele praktijken, en bewustwording ten aanzien van het gemeenschappelijk natuurlijk en cultureel erfgoed
 - Opleidingen en trainingen ter ondersteuning van de mensen die werkzaam zijn in de toeristische en culturele sector (bijvoorbeeld door hen bij te scholen op het gebied van duurzaamheid en veerkracht)
 - Uitwisseling van ervaringen tussen overheidsinstanties en andere stakeholders die met vergelijkbare kwesties te maken hebben

De soorten acties zijn in overeenstemming met het DNSH-beginsel ('Do no significant harm'), aangezien zij compatibel worden geacht met het technische DNSH-richtsnoer op basis van de faciliteit voor herstel en veerkracht.

2.9.3 Indicatoren

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Uiteindelijke streefdoel (2029)
5	4.6	4.6.O.1	Gezamenlijk ontwikkelde strategieën en actieplannen	Strategie/actieplan	5%*33=1,65 (naar boven afgerond op 2)	33
5	4.6	4.6.O.2	Gezamenlijk ontwikkelde en in projecten geïmplementeerde pilots	Pilot	5%*42=2,1 (naar beneden afgerond op 2)	42
5	4.6	4.6.O.3	Gezamenlijk ontwikkelde oplossingen	Oplossing	5%*94=4,7 (naar boven afgerond op 5)	94
5	4.6	4.6.O.4	Deelnames aan gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelname	5%*1530=76,5 (naar beneden afgerond op 76)	1530

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Code	Indicator	Meeteenheid	Uitgangswaarde	Referentiejaar	Uiteindelijke streefdoel (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
------------	-------------------------	------	-----------	-------------	----------------	----------------	---------------------------------	--------------	-------------

5	4.6	4.6.R .1	Gezamenlijke strategieën en actieplannen die worden gebruikt door organisaties	Strategie/actieplan	0	2021	33	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.6	4.6.R .2	Door organisaties gebruikte of opgeschaalde oplossingen	Oplossing	0	2021	94	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.6	4.6.R .3	Voltooiing van gezamenlijke opleidingsprogramma's	Deelnemers	0	2021	1530	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie
5	4.6	4.6.R .4	Organisaties met een grotere institutionele capaciteit door hun deelname aan grensoverschrijdende samenwerkingsactiviteiten	Organisaties	0	2021	76	Monitoringgegevens van programma	Zie de toelichting bij de methodologie

2.9.4 De belangrijkste doelgroepen

Doelgroepen kunnen zowel personen als organisaties zijn die bij de acties betrokken zijn of ervan profiteren. Zij worden gestimuleerd om oplossingen in te voeren die bijdragen aan het beter benutten van het potentieel van cultuur en toerisme in het NWE-gebied. Tot de doelgroepen behoren publieke en private actoren uit de vier segmenten (overheid/overheidsorganisaties, industrie/bedrijfsleven, onderzoek/universiteiten, maatschappelijk middenveld/burgervertegenwoordiging), ook wel de 'quadruple helix' genoemd.

Begunstigden, d.w.z. projectpartners die profiteren van de subsidie van het programma, kunnen elke entiteit zijn met rechtspersoonlijkheid die bijdraagt aan de bovengenoemde acties. Hierbij kan het gaan om:

Lokale/regionale/nationale autoriteiten, EGTS'en, overheidsinstanties, andere publiekrechtelijke organisaties met verantwoordelijkheden op het gebied van toerisme en cultuur (zoals VVV's, agentschappen voor toerisme en cultuur, reisbureaus, enz.).

De betrokkenheid van lokale, regionale en nationale overheden is bijzonder belangrijk vanwege hun vermogen om processen ten behoeve van de rol van cultuur en duurzaam toerisme aan te sturen en veranderingen op bepaalde beleidsterreinen te initiëren. Ook het betrekken van relevante regionale en nationale autoriteiten van de NWE-partnerlanden kan nuttig zijn, vooral

om een breed strategisch overzicht te krijgen over de betreffende onderwerpen of om de activiteiten op een hoger niveau te 'tillen'.

Hierbij kunnen bureaus of "semi-publieke" verenigingen die zich bezighouden met het bevorderen en ondersteunen van cultuur en duurzaam toerisme worden betrokken, aangezien zij degelijke en onafhankelijke informatie over dat onderwerp verstrekken met het oog op sectoren en stakeholders, en bepaalde bevoegdheden en taken hebben op het gebied van innovatieve dienstverlening.

Universiteiten, publieke onderzoekscentra, private onderzoeksorganisaties, scholen, hoger onderwijs, opleidingscentra

De onderzoekssector (zowel publiek als privaat) is van groot belang, aangezien deze een drijvende kracht is achter innovatie, die kennis creëert en verspreidt. Met name wordt verwacht dat deze sector wetenschappelijke inzichten en onderbouwing levert die helpen om regionale uitdagingen het hoofd te bieden en dat daardoor en toerisme en cultuur in het NWE-gebied verder worden gestimuleerd en ontwikkeld.

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties

KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties vormen een drijvende kracht achter de economie in het NWE-gebied en hebben een bijzonder groot potentieel om een impact te hebben op toerisme en cultuur. Het programma is zich hiervan bewust en wil KMO/MKB en bedrijfsondersteunende organisaties betrekken bij het versterken van het concurrentievermogen van het NWE-gebied als het gaat om toerisme en cultuur. Bovendien kunnen zij helpen om een gedragsverandering bij het bedrijfsleven en de industrie tot stand te brengen door middel van gerichte subsidies en het belonen van bedrijven voor hun betrokkenheid bij de verbetering van de sectoren toerisme en cultuur.

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties, groepen burgers

Brancheorganisaties, NGO's, lobbyorganisaties en groepen burgers kunnen de communicatie en samenwerking op het gebied van toerisme en cultuur helpen coördineren. Doordat zij fungeren als multipliers voor hun netwerken bevorderen zij het bewustzijn omtrent de transitie naar betere diensten en instrumenten op het gebied van toerisme en cultuur. Zij kunnen helpen bij het verzamelen van gegevens en om de betrokkenheid te vergroten om het bestaande of toekomstige beleid te beïnvloeden. Bovendien kunnen zij door de gemeenschap opgezette oplossingen ontwikkelen en implementeren

2.9.5 Beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van ITI, CLLD of andere territoriale instrumenten

Het hele programmagebied is beoogd.

2.9.6 Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

n.v.t.

2.9.7 Een indicatieve uitsplitsing van de EU-middelen van het programma per soort interventie

Tabel 4: dimensie 1 – steunverleningsgebied

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.6	166	22.375.291

Tabel 5: dimensie 2 – financieringsvorm

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.6	01	22.375.291

Tabel 6: dimensie 3 - territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit nr.	Fonds	SD	Code	Bedrag (in EUR)
5	EFRO	4.6	33	22.375.291

3. Financieringsplan

3.1 Financiële toewijzingen per jaar
(zie de financiële tabellen in het bijgevoegde excel-bestand)

Tabel 7

Fund	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
ERDF	0.00	53,039,434	53,891,406	54,760,417	55,646,807	46,110,093	47,032,298	310,480,455
Total	0.00	53,039,434	53,891,406	54,760,417	55,646,807	46,110,093	47,032,298	310,480,455

3.2 Totale toewijzingen per fonds en nationale medefinanciering

Tabel 8

Policy objective	Priority	Fund	Basis for calculation EU support (total eligible cost or public contribution)	EU contribution (a)=(a1)+(a2)	Indicative breakdown of the EU contribution		National contribution (b)=(c)+(d)	Indicative breakdown of the national counterpart		Total (e)=(a)+(b)	Co-financing rate (f)=(a)/(e)	Contributions from the third countries
					without TA pursuant to Article 27(1) (a1)	for TA pursuant to Article 27(1) (a2)		National public (c)	National private (d)			
2	1	ERDF	Total eligible cost	68,305,700	63,246,019	5,059,681	45,537,133	27,322,280	18,214,853	113,842,833	60%	0.00
2	2	ERDF	Total eligible cost	61,475,130	56,921,416	4,553,713	40,983,420	24,590,052	16,393,368	102,458,550	60%	0.00
2	3	ERDF	Total eligible cost	59,612,247	55,196,525	4,415,722	39,741,498	23,844,899	15,896,599	99,353,745	60%	0.00
1	4	ERDF	Total eligible cost	62,717,052	58,071,345	4,645,707	41,811,368	25,086,821	16,724,547	104,528,420	60%	0.00
4	5	ERDF	Total eligible cost	58,370,326	54,046,599	4,323,727	38,913,551	23,348,131	15,565,420	97,283,877	60%	0.00
	Total	ERDF		310,480,455	287,481,905	22,998,550	206,986,970	124,192,183	82,794,787	517,467,425	60%	0.00
	Grand total			310,480,455	287,481,905	22,998,550	206,986,970	124,192,183	82,794,787	517,467,425	60%	0.00

4. Maatregelen die zijn genomen om de relevante partners te betrekken bij de opstelling van het Interreg-programma en de rol van die programmapartners bij de uitvoering, het toezicht en de evaluatie

Het Interreg-programma Noordwest-Europa (NWE) heeft verschillende stappen ondernomen om relevante programmapartners te betrekken bij de voorbereiding van de programmaperiode 2021-2027. Interreg Noordwest-Europa streeft er ook naar om hen te betrekken bij de implementering, monitoring en evaluatie van het programma.

A. Voorbereiding van het programma 2021-2027

De betrokkenheid van de relevante programmapartners bij de voorbereiding van het programma 2021-2027 had drie belangrijke doelstellingen:

- Tijdens het ontwikkelen van het nieuwe programma informatie verstrekken aan en zorgen voor transparantie bij alle stakeholders.
- Feedback en input verzamelen over belangrijke territoriale uitdagingen en over de thema's en doelgroepen waarop het programma zich zou moeten richten.
- Beoordeling van de mogelijke milieueffecten van het programma 2021-2027. Breed draagvlak creëren.

Om deze doelstellingen te bereiken was er sprake van een hele reeks initiatieven. Sommige daarvan waren specifiek gericht op de voorbereiding van het nieuwe programma (evenementen, raadpleging van stakeholders, strategische milieubeoordeling), andere waren onderdeel van de gebruikelijke procedures van de NWE-programma-organen (nationale comités). Deze initiatieven werden sterk ondersteund vanuit de communicatiekanalen van het programma, met name de NWE-website en social media.

1) Nationale comités

Gedurende het gehele voorbereidingsproces hebben de bij het NWE-programma betrokken EU-lidstaten overeenkomstig artikel 8 van de Gemeenschappelijke verordening houdende gemeenschappelijke bepalingen de in hun land gevestigde programmapartners regelmatig geraadpleegd.

De lidstaten hebben vóór elk programma-overleg de mening en de feedback van de in hun land gevestigde programmapartners over het programmeringsproces en de programmavoorbereidingen verzameld (NTF - *North-West Europe Task Force on the future*). De

programmadocumenten zijn vooraf gedeeld om dit nationale overlegproces mogelijk te maken, en het advies is overgebracht tijdens de programmeringsvergaderingen.

2) Programma-evenementen

Sinds 2019 heeft het NWE-programma diverse activiteiten uitgevoerd om stakeholders en NWE-burgers te informeren over het toekomstige NWE-programma met de mogelijkheid voor programmapartners om feedback te geven.

De eerste activiteit vond in december 2019 plaats in Tourcoing (Frankrijk) in de vorm van het evenement "NWE making an impact!". Tijdens dit evenement kregen de 370 deelnemers de gelegenheid om hun verwachtingen voor het volgende programma kenbaar te maken. De bijdragen van de deelnemers zijn opgenomen in de follow-up-publicatie "Highlights", die in april 2020 is uitgebracht en op de website van het programma beschikbaar is.

Bovendien organiseerde het NWE-programma in 2021 twee online netwerk-evenementen: één over een "Greener NWE" (20 mei) en één over een "Innovative and inclusive NWE" (22 juni). De evenementen waren bedoeld om de transparantie van het voorbereidingsproces van het programma te waarborgen. Het programmagebied en de status van de besprekingen over de toekomstige thematische focus werden gepresenteerd aan de deelnemers, die ook de gelegenheid hadden om te netwerken en te discussiëren met potentiële partners voor het toekomstige programma. Deze twee evenementen hadden samen meer dan 700 deelnemers en omvatten specifieke sessies over negen thema's die naar verwachting in het toekomstige programma aan bod zullen komen.

3) Raadpleging stakeholders

De raadpleging van stakeholders is in februari 2021 van start gegaan, met als belangrijkste doel feedback en input te verzamelen van huidige programmabegunstigers en toekomstige potentiële projectaanvragers over de beleidsdoelstellingen (BD's), specifieke doelstellingen (SD's) en soorten acties (SA's) die vanaf januari 2021 in het conceptvoorstel voor het Interreg NWE-programma 2021-2027 worden behandeld.

De raadpleging had tot doel antwoorden te krijgen over het volgende:

- de mate van belangstelling voor de verschillende voorgestelde thema's op BD-/SD-niveau;
- de mate van belangstelling voor de verschillende op SA-niveau voorgestelde onderwerpen;
- de onderwerpen in de voorgestelde SA's, waarvoor het potentieel voor transnationale samenwerking het grootst is;
- praktische voorbeelden / toepassingsgebieden van de voorgestelde SA's;
- belangrijke onderwerpen die mogelijk ontbreken in een SD of SA;
- de formulering / de duidelijkheid van de SA's en doelgroepen;

- aanvullende doelgroepen die voor verschillende SA's relevant kunnen zijn;
- de terreinen van gemeenschappelijk belang in de programma's en de kwestie van de complementariteit tussen de programma's.

Er was gedurende ongeveer 5 weken de gelegenheid om de vragenlijst te beantwoorden: van 25 februari tot 28 maart 2021. Om ervoor te zorgen dat meer potentiële respondenten de vragenlijst konden beantwoorden, was deze toegankelijk in de vier programmatalen (Nederlands, Engels, Frans en Duits). De vragenlijst werd op grote schaal verspreid onder de programmapartners in alle landen, met de hulp van de NWE-contactpunten.

In totaal werden 412 antwoorden verzameld, waaruit blijkt dat de stakeholders veel belangstelling hebben voor het Interreg NWE-programma 2021-2027. De respons uit België, Frankrijk en Duitsland vertegenwoordigde respectievelijk 20% tot 25% van alle antwoorden, terwijl de respons uit Nederland, Ierland en Luxemburg varieerde van 3% tot 15%.

Er hebben respondenten uit 60 NUTS 2-regio's deelgenomen, die bijna alle NUTS 2-regio's van het NWE-gebied vertegenwoordigden. Aan de vragenlijst hebben alle niveaus van overheidsinstanties, instellingen voor hoger onderwijs en universiteiten en KMO/MKB deelgenomen.

Na de afsluiting van de vragenlijst is een uitgebreid verslag gemaakt (beschikbaar op de website van het programma), met daarin de resultaten van de raadpleging en een aantal conclusies en aanbevelingen.

Als follow-up van de raadpleging van de stakeholders heeft de Task Force Noordwest-Europa twee belangrijke acties ondernomen met betrekking tot de toekomst van het programma. Enerzijds zijn de resultaten van de vragenlijst meegenomen in de uitwerking van de toekomstige programmaprioriteiten. Per prioriteit werden de uitkomsten besproken, en indien van toepassing geïntegreerd in de betreffende prioriteit. Anderzijds is het verslag van de raadpleging van de stakeholders gepubliceerd op de website van het programma om de programmapartners en alle stakeholders te informeren. Ten slotte zullen de aanbevelingen in het verslag ook worden meegenomen in de ontwikkeling van het programmahandboek en andere programmadocumenten.

4) Het milieueffect van het programma

Het concept-verslag van de strategische milieubeoordeling is in juni 2021 afgerond op basis van een verkennende nota die met de milieu-instanties van de NWE-lidstaten is overlegd. Vanaf dat moment tot oktober 2021 is het concept-verslag ter raadpleging toegezonden aan de milieu-instanties van de lidstaten en aan de Franse milieuautoriteit.

De feedback van alle milieu-instanties is verwerkt in de definitieve feedback.

Na het overleg met de milieu-instanties is de openbare raadpleging in februari 2022 van start gegaan op de website van het programma en heeft een maand geduurd. Aangezien tijdens deze raadpleging geen feedback werd ontvangen, hoefde het verslag niet verder te worden bijgewerkt en werd de strategische milieubeoordeling met succes afgesloten.

5) Communicatiekanalen

Er wordt regelmatig gebruik gemaakt van de belangrijkste communicatiekanalen van het programma om het bereik en het effect van bovengenoemde initiatieven te vergroten.

Op 22 september 2020 is er een speciale gedeelte op de website gelanceerd met de ontwikkelingen omtrent de voorbereidingen van het Interreg VIB NWE-programma. Hier is onder andere de volgende informatie te vinden:

- Links naar de analyse van het NWE-gebied en de EU-verordeningen die als basis hebben gediend voor de onderhandelingen tussen de NWE-lidstaten.
- Meer informatie over het programmeringsproces, het tijdschema en het programmagebied.
- Specifieke informatie over de reikwijdte, de doelstelling en het tijdschema met betrekking tot de raadpleging van de stakeholders.

Dit websitegedeelte werd regelmatig bijgewerkt en onder de aandacht gebracht via de socialmediakanalen van het programma (Linkedin en Twitter).

Ook werden de stakeholders regelmatig van de periodieke nieuwsbrief op de hoogte gehouden van de lopende besprekingen. In de edities van oktober 2020, februari 2021 en september 2021 van de nieuwsbrief waren specifieke artikelen over het toekomstige programma en de start van de raadpleging van de stakeholders. Elke editie werd naar ongeveer 7.000 mensen gemaïld (waaronder alle goedgekeurde projectpartners en mensen die zich via de website voor de nieuwsbrief hadden aangemeld) en werd ook op nationaal/regionaal niveau op grote schaal verspreid door de NWE-contactpunten.

B. Rol en taken van het Comité van Toezicht

Overeenkomstig artikel 38 van Verordening (EU) nr. 2021/1060 [CPR] en artikel 28 van Verordening (EU) 2021/1059 [Interreg] richten de lidstaten binnen drie maanden na de datum waarop kennisgeving wordt gedaan van het besluit tot goedkeuring van een programma, een comité op dat in overleg met de Managementautoriteit toezicht houdt op de uitvoering van het Programma. Dit Comité van Toezicht stelt tijdens zijn eerste vergadering unaniem zijn eigen reglement van orde vast.

Op grond artikel 39 van Verordening (EU) 2021/1060 [CPR] en artikel 29 van Verordening (EU) 2021/1059 [Interreg] bestaat het Comité van Toezicht uit:

- maximaal vijf vertegenwoordigers per land (NWE-lidstaten en Zwitserland) namens het geëigende bestuurlijke niveau;
- vertegenwoordigers van de Europese Commissie in een adviserende functie;
- de Managementautoriteit, het Gemeenschappelijk Secretariaat en zo nodig de Auditautoriteit in een adviserende functie;
- op uitnodiging kunnen relevante stakeholders deelnemen, eveneens in een adviserende functie.

Overeenkomstig artikel 40 van Verordening (EU) 2021/1060 [CPR] en artikel 30 van Verordening (EU) 2021/1059 [Interreg] controleert het Comité van Toezicht de implementatie van het programma en de vorderingen bij de verwezenlijking van de doelstellingen ervan. Conform artikel 22 van Verordening (EU) 2021/1059 [Interreg] selecteert het de projecten die door het Programma worden gefinancierd. Vóór de lancering van iedere projectoproep stelt het Comité van Toezicht de methoden en criteria voor de selectie van projecten vast, alsook de subsidiabiliteitsregels. Gedetailleerde bepalingen zullen worden opgenomen in het reglement van orde van het Comité van Toezicht.

C. Betrokkenheid van de partners bij de implementatie, monitoring en evaluatie

Na de voorbereidingsfase van het programma zal Interreg Noordwest-Europa relevante programmapartners betrekken bij de implementatie, monitoring en evaluatie van het programma. Evenals tijdens de voorbereidingsfase is het belangrijkste doel om te zorgen voor transparantie bij de implementatie van het programma en bij de besluitvorming. Door de partners te betrekken moet ook hun 'ownership' ten opzichte van het programma toenemen.

Hoewel er af en toe sprake zal zijn van specifieke acties om specifieke doelgroepen bij het programma te betrekken, zullen de partners over het algemeen via leden van Comité van Toezicht worden betrokken, e.e.a. overeenkomstig artikel 8 van Verordening (EU) nr. 2021/1060 [CPR]. Het partnerschap van het programma wordt door elke lidstaat en Zwitserland georganiseerd volgens de nationale regels wat betreft de samenstelling, organisatie, geheimhoudingsverplichtingen en mogelijke belangenconflicten.

In elk land zorgt het partnerschap ervoor dat de informatie vanuit de programmastructuren terecht komt bij de programmapartners, met name door deel te nemen aan de communicatie- en verspreidingsactiviteiten van het programma op regionaal/lokaal niveau.

De vertegenwoordigers van de lidstaten in het programma voor Noordwest-Europa spelen een sleutelrol bij zowel het toezenden van de informatie aan de nationale comités als bij het verzamelen van feedback van deze comités. Deze centrale rol van de nationale vertegenwoordigers zal vooral tot uiting komen in hun taken met betrekking tot de

implementatie, monitoring en evaluatie van het programma, en in hun deelname aan de vergaderingen van het Comité van Toezicht.

Bij het programma kunnen op uitnodiging ook relevante overkoepelende Europese instellingen en organisaties worden betrokken, waarbij ze waarnemer zijn in het CvT.

5. Aanpak van de communicatie en zichtbaarheid voor het Interreg-programma (doelstellingen, communicatiekanalen, waaronder social media (indien van toepassing), gepland budget en relevante indicatoren voor toezicht en evaluatie)

Doelstellingen

De aanpak van communicatie en zichtbaarheid zal erop gericht zijn de doelstellingen van het NWE-programma op het gebied van bereik, impact en duurzaamheid te ondersteunen. Dit kan worden vertaald in de volgende doelstellingen:

- Stakeholders betrekken bij de opzet van het programma door middel van een raadpleging van ten minste 500 organisaties.
- Potentiële aanvragers identificeren en bekendheid geven aan het NWE-programma in alle in aanmerking komende NUTS 2-regio's, en ervoor zorgen dat in 2027 bij de aanvragers alle regio's zijn vertegenwoordigd.
- Vergroten van de kennis van het programma, de beleidsdoelstellingen en de regels ervan bij aanvragers en begunstigden, met ten minste 80% tevredenheid over de ontwikkelde ondersteunende instrumenten (handleidingen, richtsnoeren, implementatie-templates, workshops).
- De projectcommunicatie ondersteunen en meer bekendheid geven aan de meerwaarde van transnationale samenwerking op lokaal/regionaal, nationaal en Europees niveau en bij het grote publiek bevorderen, waarbij in 2027 minimaal 50 gerichte communicatieacties moeten zijn uitgevoerd (bijv. deelname aan EU-brede evenementen en awards, organisatie van Interreg-evenementen, video's, artikelen).
- Concrete acties van strategisch belang bevorderen. Aangezien het programma bewezen ervaring heeft met het betrekken van burgers bij klimaatveranderingsbeleid, en daar zelfs een award mee heeft gewonnen, zal in het kader van SD2.2 een concrete actie van strategisch belang op het gebied van energiegemeenschappen worden vastgesteld. Voorts zal tijdens de implementatie van het programma worden vastgesteld welke concrete acties in belangrijke mate bijdragen aan de NWE-doelstellingen. Per prioriteit zal één project worden aangewezen als concrete actie van strategisch belang, en dit project zal dienovereenkomstig worden gepromoot. De selectie van de concrete acties van strategisch belang begint zodra in het

kader van de eerste projectoproep een aanzienlijk deel van de beoogde acties is uitgevoerd. Indicatie van de startdatum: Q3 2024.

- Maximaliseren van het effect van programma en projecten, ten behoeve van de bredere invoering en uitrol van de bereikte resultaten, waarbij in 2027 minimaal tien¹ op kapitalisatie gerichte acties moeten zijn geïmplementeerd (bijv. project-oproepen waarbij kapitalisatie centraal staat, evenementen, publicaties).

Doelgroepen

Het programma is gericht op de volgende doelgroepen:

- **Potentiële NWE-aanvragers** uit de quadruple helix, zoals voorgesteld in punt 2.1.4. Er wordt op gelet dat er een goed evenwicht is tussen het aantal nieuwe en het aantal ervaren projectaanvragers, en dat zij afkomstig zijn uit alle NWE-gebieden.
- **Multipliers**, zoals nationale of transnationale netwerken/platforms/media; gekozen vertegenwoordigers en beleidsmakers op nationaal/regionaal/lokaal niveau; regionale vertegenwoordigingen bij de EU; EU-instellingen, de Commissie Regionale Ontwikkeling (REGI) van het EP en het Comité van de Regio's.
- **Begunstigden van projecten** van NWE, andere ETS- en EU-programma's.
- Geregistreerde gebruikers van de **NWE community** en abonnees van de NWE-nieuwsbrief.
- **Brede publiek** (inclusief jongeren) in NWE en in de EU.

Communicatiekanalen

Om de doelstellingen van het programma te ondersteunen worden de volgende communicatiekanalen gebruikt:

- **Evenementen** (online, fysiek of hybride) op zowel transnationaal als nationaal/regionaal/lokaal niveau, **publicaties** (gedrukt en digitaal) en **video's** om de zichtbaarheid van het programma en de projecten te ondersteunen en de resultaten ervan onder de aandacht te brengen.
- Een **NWE online community-platform** ter ondersteuning van de aanvraagprocedure en een netwerk met ten minste 2.000 geregistreerde gebruikers in 2025.
- De **website** zal het centrale communicatiekanaal zijn. De site zal de trends op het gebied van webdesign volgen om de gebruikerservaring te maximaliseren en de SEO en de zichtbaarheid van het programma te verbeteren. Het programma streeft naar een gemiddelde van 20.000 unieke bezoekers per maand in 2026. De website wordt overeenkomstig artikel 46 van Verordening 2021/1060 [CPR] gekoppeld aan de nationale website-portal van Frankrijk.

- **Social media:** Op basis van op eerder gebruikte platforms (Twitter, LinkedIn, YouTube) zal NWE specifieke cijfers meenemen om zijn aanpak aan te passen en de bekendheid van het programma te vergroten, de betrokkenheid te bevorderen en te zorgen dat bezoekers de NWE-website weten te vinden. Er wordt gestreefd naar een jaarlijkse groei van 5% op Twitter, 10% op LinkedIn en een betrokkenheidspercentage ('engagement rate') van 4% op beide. Er zal worden gekeken naar speciale gesponsorde campagnes.

Het programma zal een communicatiemedewerker aanstellen die verantwoordelijk is voor de implementatie van de strategische voorlichtingsacties, die nauw samenwerkt met de Franse communicatiecoördinator (overeenkomstig artikel 48 van de Gemeenschappelijke Verordening) en met de Interreg-vertegenwoordigers bij de INFORM EU-netwerken.

Monitoring en evaluatie

Elke communicatieactiviteit zal worden gemonitord, en het programma voorziet in twee officiële communicatie-evaluaties (tussentijds en na afloop). Het programma stelt in zijn communicatiestrategie een uitgebreide reeks indicatoren vast, zoals deelname aan evenementen, mate van tevredenheid over de toegankelijkheid en kwaliteit van begeleiding en informatievoorziening, websiteverkeer, toename van het brede publiek en betrokkenheid op social media.

Begroting en middelen

De indicatie is dat het programma 0,3% van zijn totale begroting reserveert voor de implementatie van de communicatieactiviteiten. Op basis van de communicatiestrategie 2021-2027 en de fasen van het programma wordt het jaarlijkse budget vastgesteld. Hierbij zal naar verwachting 45% zijn bestemd voor evenementen, 25% voor de website van het programma, 15% voor publicaties en 15% voor digitale instrumenten (bijv. online community, social media).

De begroting en de middelen zullen verder worden besproken en vastgesteld door het Comité van Toezicht in het kader van de jaarlijkse implementatieplannen.

6. Indicatie van de steun aan kleinschalige projecten, met inbegrip van kleine projecten in het kader van fondsen voor kleinschalige projecten.

Het programma Noordwest-Europa richt zich op de financiering van kleinschalige projecten, maar zal geen gebruik maken van de mogelijkheid tot financiering van kleine projecten die wordt geboden in het kader van artikel 25 van de Interreg-verordening.

Net als in de vorige programmeringsperioden staat Noordwest-Europa open voor projecten van elke grootte: de aanvragers kunnen het budget, het aantal partners, de reikwijdte en de duur van het project dat voor hun project nodig is, zelf bepalen.

Tijdens de implementatiefase kan het programma echter geconfronteerd worden met de noodzaak om specifieke actoren in het gebied aan te trekken, bijvoorbeeld kleinere organisaties en/of organisaties die nieuw zijn voor het programma. Daarnaast kan het ook nodig zijn projecten te financieren als een 'fieldlab' - of als voorbereiding - voor grotere projecten, of om specifieke thematische lacunes/nieuwe thema's aan te pakken. In dit kader kunnen specifieke projectoproepen voor kleinschalige projecten worden georganiseerd die beperkt zijn qua financiële omvang, partnerschap en duur. De mogelijkheid van kleinschalige projecten geldt voor elke programmaprioriteit. Specifieke parameters zullen worden gedefinieerd in de respectieve projectoproepen en het programmahandboek voor aanvragers.

Indien kleinschalige projecten worden gestart, kunnen de aanvraag-, selectie- en monitoringprocedures van het programma worden aangepast en vereenvoudigd om in verhouding te staan tot de kleinere omvang van de projecten.

In de bovenstaande scenario's zijn geen projecten onder 200.000 euro (totale subsidiabele kosten) voorzien, aangezien het transnationale karakter van de projecten en het geografische gebied dat Noordwest-Europa bestrijkt, een minimumbudget vereisen.

7. Uitvoeringsbepalingen

7.1 Programma-autoriteiten

Tabel 9

Programma-autoriteiten	Naam van de instelling [255]	Naam van de contactpersoon [200]	E-mail [200]
Managementautoriteit	Regio Hauts-de-France	Anne Wetzel Directrice Direction Europe	anne.wetzel@hautsdefrance.fr
Nationale autoriteit (voor programma's met deelnemende derde of partnerlanden, indien van toepassing)	(Te communiceren door CH)		
Auditautoriteit	Commission interministérielle de coordination des contrôles - Frankrijk	Martine Marigeaud, Présidente de la CICC	Martine.marigeaud@finances.gouv.fr

		Anne-Chrystel Guiochon, adjointe au chef de pôle et chef de mission d'une commission interministerielle indépendante	Anne-chrystel.guiochon@finances.gouv.fr
Groep auditors die is samengesteld uit vertegenwoordigers	In te vullen bij de ondertekening van de overeenkomst		
Boekhoudkundige instantie (instantie waaraan de Commissie de betalingen verricht)	POM Oost-Vlaanderen	Dieter Geenens, algemeen directeur Vanessa Verheire, beleidsmedewerker	dieter.geenens@pomov.be vanessa.verheire@oost-vlaanderen.be

7.2 Procedure voor het instellen van het gezamenlijke secretariaat

Bij indiening van het programma zijn alle regelingen hiervoor reeds getroffen, omdat de uitvoering is gebaseerd op de programmaperiode 2014-2020. Het Gemeenschappelijk Secretariaat wordt na overleg met de lidstaten ingesteld onder verantwoordelijkheid van de Managementautoriteit. Bij de medewerkers die worden geworven wordt rekening gehouden met het partnerschap; de wervingsprocedures volgen de beginselen van transparantie, non-discriminatie en gelijke kansen. Het Gemeenschappelijk Secretariaat is gevestigd in Lille, Frankrijk.

Het Gemeenschappelijk Secretariaat ondersteunt het Comité van Toezicht en de Managementautoriteit bij de uitvoering van hun taken. Het werkt nauw samen met het orgaan dat belast is met de boekhouding.

In voorkomend geval staat het Secretariaat ook de Auditautoriteit bij. De bijstand van het Gemeenschappelijk Secretariaat aan de Auditautoriteit is strikt beperkt tot administratieve ondersteuning, zoals het verstrekken van relevante gegevens voor de samenstelling van de auditsteekproef door de EC, het organiseren en de follow-up van de vergaderingen en schriftelijke procedures van de vergaderingen van de auditors, het verzorgen van de communicatie tussen de verschillende betrokken instanties (EC, Auditautoriteit, leden van de groep auditors, eventueel extern accountantskantoor) en het bijhouden van een lijst van de leden van de groep auditors. Deze steun laat de taken van de Auditautoriteit zoals omschreven

in artikel 77 van Verordening (EU) 2021/1060 [CPR] en in artikel 48 van Verordening (EU) 2021/1059 [ETS] onverlet.

Het Gemeenschappelijk Secretariaat wordt gefinancierd uit de begroting voor technische bijstand.

Op basis van artikel 46, lid 3, van Verordening (EU) nr. 2021/1059 [ETS] hebben de lidstaten van het Programma besloten dat de beheerscontroles ("eerstelijnscontrole") niet door de MA/het GS zullen worden verricht, maar door middel van de aanwijzing door elke lidstaat van een instantie of persoon die voor deze controle in dat land verantwoordelijk is.

Mocht het CvT besluiten een deel van de projectkosten terug te betalen via vereenvoudigde kostenopties overeenkomstig artikel 51 en 53 van Verordening (EU) 2021/1060 [CPR], dan kan het CvT besluiten tot alternatieve FLC-regelingen, die zullen worden vastgelegd in de beschrijving van het beheers- en controlesysteem.

Het GS zal ook de benodigde bijstand verlenen bij de voorbereiding van een eventueel volgend programma voor Noordwest-Europa 2028-2034, totdat de nieuwe Managementautoriteit is aangewezen.

7.3 Verdeling van de aansprakelijkheden onder de deelnemende lidstaten en, indien van toepassing, derde landen, partnerlanden en LGO's¹, in het geval van financiële correcties die door de Managementautoriteit of de Commissie worden opgelegd

Verlaging en terugvordering van bedragen van begunstigden

De Managementautoriteit zorgt ervoor dat bedragen die als gevolg van een onregelmatigheid ten onrechte zijn betaald, via de Lead partner worden teruggevorderd van het project. Projectpartners dienen ten onrechte uitbetaalde bedragen terug te betalen aan de Lead partner. De Managementautoriteit zal middelen ook terugvorderen van de Lead partner (en de Lead partner van de projectpartner) wanneer het Subsidiecontract geheel of gedeeltelijk wordt beëindigd conform de voorwaarden van het Subsidiecontract.

Als de Lead partner er niet in slaagt terugbetaling van een andere projectpartner te verkrijgen, of als de Managementautoriteit er niet in slaagt terugbetaling van de Lead partner of de enige begunstigde te verkrijgen, betaalt de NWE-lidstaat op wiens grondgebied de betrokken begunstigde is gevestigd of, in geval van een EGTS, is geregistreerd, het betreffende bedrag terug aan de Managementautoriteit overeenkomstig artikel 52, lid 3 van Verordening (EU) nr.

¹ Landen en gebieden overzee

2021/1059. Details van de procedure zullen worden opgenomen in de beschrijving van het conform artikel 69 van Verordening (EU) nr. 2021/1060 op te zetten beheers- en controlesysteem. Naast / na terugbetaling van het oninbare bedrag door de NWE-lidstaat aan de Managementautoriteit heeft de NWE-lidstaat het recht om terugbetaling te vorderen van de op zijn grondgebied gevestigde projectpartner of enige begunstigde, desnoods via een gerechtelijke procedure. Daartoe cederen de Managementautoriteit en de Lead partner hun rechten uit hoofde van het Subsidiecontract en de Partnerschapsovereenkomst aan de betreffende NWE-lidstaat.

De Managementautoriteit is verantwoordelijk voor de terugbetaling van de betreffende bedragen aan de algemene begroting van de Unie overeenkomstig de verdeling van de aansprakelijkheden onder de deelnemende lidstaten zoals vastgelegd in het Samenwerkingsprogramma en in artikel 52 van Verordening (EU) nr. 2021/1059.

De financiële gevolgen voor de NWE-lidstaten bij een financiële correctie waarover de Commissie conform artikel 104 van Verordening (EU) nr. 2021/1060 besluit, zijn neergelegd in de onderstaande paragraaf 'Aansprakelijkheid en onregelmatigheden'. Correspondentie hierover tussen de Commissie en een NWE-lidstaat wordt altijd in afschrift aan de Managementautoriteit/het Gemeenschappelijk Secretariaat gestuurd. De Managementautoriteit/het Gemeenschappelijk Secretariaat zal zo nodig de Auditautoriteit en/of de Groep Auditors inlichten.

Aansprakelijkheid en onregelmatigheden

Ten aanzien van het gebruik van de EFRO-subsidie uit hoofde van het Programma dragen de lidstaten de volgende aansprakelijkheid:

- Voor projectuitgaven die zijn vergoed aan op het grondgebied van een lidstaat gevestigde projectpartners, is die lidstaat zelf aansprakelijk.
- Bij een systemische onregelmatigheid of (door de Commissie opgelegde) financiële correctie dragen de NWE-lidstaten de financiële gevolgen elk naar rato van de op hun grondgebied ontdekte onregelmatigheid. Indien de systemische onregelmatigheid of financiële correctie niet aan het grondgebied van een bepaalde NWE-lidstaat kan worden gekoppeld, zijn de NWE-lidstaten aansprakelijk naar rato van de EFRO-bijdrage die aan de betrokken projectpartners op hun grondgebied is betaald.
- Voor de uitgaven voor Technische Bijstand (berekend als een vast percentage overeenkomstig artikel 27 van Verordening (EU) nr. 2021/1059 [ETS]) kunnen de bovengenoemde aansprakelijkheidsuitgangspunten die gelden voor projectgerelateerde uitgaven en systemische onregelmatigheden / financiële correcties, ook worden toegepast

op correcties voor technische bijstand, aangezien zij het rechtstreekse gevolg zijn van correcties in verband met projectuitgaven.

Indien de Managementautoriteit/het Gemeenschappelijk Secretariaat of een NWE-lidstaat onregelmatigheden constateert, dient de aansprakelijke lidstaat of de Managementautoriteit/het Gemeenschappelijk Secretariaat hierover onmiddellijk te worden ingelicht. Indien nodig zal laatstgenoemde zorgen dat de informatie wordt doorgestuurd naar de Auditautoriteit of de Groep Auditors.

Overeenkomstig aanhangsel XII waaraan in artikel 69 van Verordening (EU) nr. 2021/1060 wordt gerefereerd, is iedere NWE-lidstaat verplicht om onregelmatigheden bij begunstigden op zijn grondgebied tegelijkertijd bij de Commissie en bij de Managementautoriteit te melden. Iedere NWE-lidstaat houdt zowel de Commissie als de Managementautoriteit op de hoogte van de voortgang van de desbetreffende administratieve en gerechtelijke procedures. Zo nodig zal de Managementautoriteit zorgen dat de informatie wordt doorgestuurd naar de Auditautoriteit.

Wanneer een lidstaat zijn verplichtingen uit hoofde van deze bepalingen niet nakomt, is de Managementautoriteit gerechtigd de betalingen aan alle op het grondgebied van deze lidstaat gevestigde projectpartners op te schorten.

8. Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en financiering die niet gekoppeld is aan kosten

In het programma zal geen gebruik worden gemaakt van de artikel 94 en 95 van Verordening (EU) nr. 2021/1060 [CPR].

Bijlagen

Bijlage 1: Bijdrage van de Unie op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages

n.v.t.

Bijlage 2: Uniebijdrage op basis van financiering die geen verband houdt met kosten

n.v.t.

Bijlage 3: Lijst met geplande concrete acties van strategisch belang met een tijdschema - artikel 17(3)

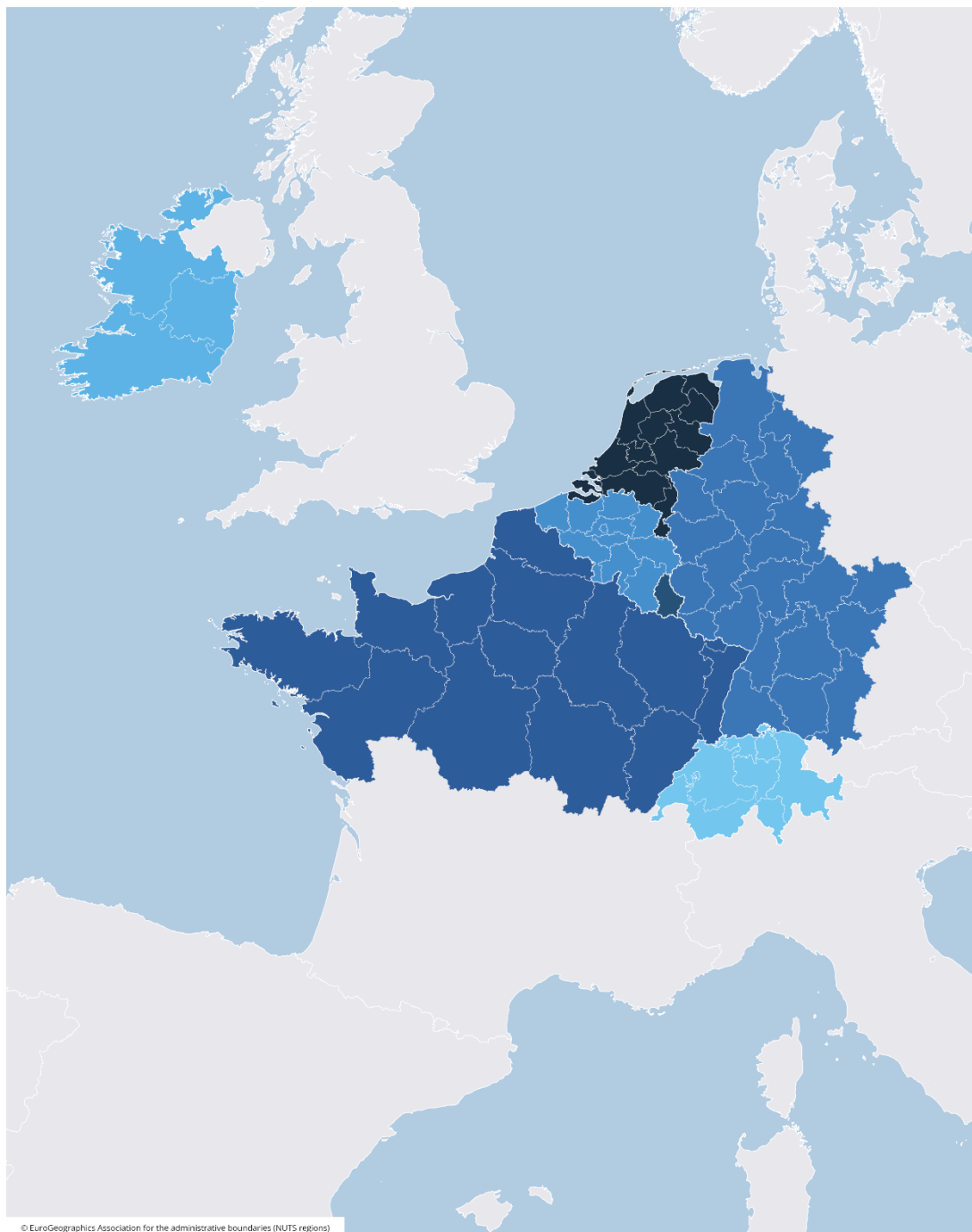
Het programma beoogt, als een concrete actie van strategisch belang in het kader van SD2.2, de NWE-gemeenschappen beter in staat te stellen het potentieel van duurzame energie te benutten en het aandeel ervan in de productie- en consumptiemix te vergroten.

Aangezien het programma bewezen ervaring heeft met het betrekken van burgers bij klimaatveranderingsbeleid, en daar zelfs een award mee heeft gewonnen, zal in het kader van SD2.2 een concrete actie van strategisch belang op het gebied van energiegemeenschappen worden vastgesteld.

Voorts zal tijdens de implementatie van het programma worden vastgesteld welke concrete acties in belangrijke mate bijdragen aan de NWE-doelstellingen. Per prioriteit zal één project worden aangewezen als concrete actie van strategisch belang, en dit project zal dienovereenkomstig worden gepromoot. Het GS van NWE zal nauw met deze projecten samenwerken om hun communicatieacties aan te laten sluiten bij de communicatie op programmaniveau en ervoor te zorgen dat deze concrete acties van strategisch belang breed verspreid worden onder de stakeholders van het programma, het NWE-gebied en daarbuiten. Het Comité van Toezicht gaat een procedure voor de selectie van concrete acties van strategisch belang goedkeuren.

De selectie van de concrete acties van strategisch belang begint zodra in het kader van de eerste projectoproep een aanzienlijk deel van de beoogde acties is uitgevoerd. Indicatie van de startdatum: Q3 2024.

Kaart van het programmagebied

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries (NUTS regions)

BELGIUM **FRANCE** **GERMANY** **IRELAND** **LUXEMBOURG** **SWITZERLAND** **THE NETHERLANDS**

NWE PROGRAMME **MEMBER REGIONS** IN 2021-2027